

ბუნძოლა

ყოველთვიური ორგანო საქ. ხალხ.-ევმ. : «LA LUTTE» — Revue mensuelle du
ბუნძ. პარტ. საზღვარგარეთელ ბუნძოლებს : Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

ფასი 5 ფრ. | პარიზი, თებერვალი 1927. N° 19-20. Paris, Février 1927 | Prix 5 Fr.

1725

1927

მ ა თ ი დ დ ე ხ ა ხ წ ა უ ლ ი .

ისინი დღესასწაულობენ, დღესასწაულობენ რუსის ურდოების თფილისში შემოსევას და თავისუფალი ქვეყნის დამონაგებას.

ჩვენი გლოვა მათი დღესასწაულია, ქართველი ხალხის ჭრილობა მათი ზემოთა.

ისინი დღესასწაულობენ საქართველოს დაპყრობას, მისი საუფლის განიაგებას, მის საუკეთესო შვილთა წამებას, მის დაუძღვრებას, დაშლას და განადგურებას.

როცა ვერი დასტირის თავის გამწარებას, ისინი იცინიან; როცა ვერი ცრემლის არშიებით იმოსება, ისინი ხითხითებენ; დევნილ და ტანჯულ ხალხის წინაშე დავლას უვლიან.

მათი დღესასწაულია, მათი—მოლაღატეების, მოყიდულების, მაწანწალების და ნაძირალების. ყველა ბნელი ძალა შეერთებულია, ყველა უზნეო და დაცემული თავაწეულია; ესენი ქეიფობენ, ხალხის ზურგზე ბუქნას გადადიან.

ჩვენი გლოვაა; ყველა პატიოსანი და მეტროლი დამალულია, ზნემაღალი და თავდადებულნი დევნილია, მთელი ვერი ბორკილდადებულია.

ვისაც გუშინ ორ ბატს არ მიბარებდით, იმას დღეს ხაზინა აბარია; ვინც გუშინ დასაბამი იყო, დღეს მოსამართლეა, ვინც გუშინ შარა-გზაზე გამვლელთ ეცემოდა, დღეს მყუდროების დარაჯია; ესენი იცინიან, ზემოებენ და მოსკოვზე ლოცულობენ.

საქართველოს ხშირათ უნახავს დამპყრობელთა ბატონობა; ახლა პირველათ ნახა დაცემულთა ბატონობა. სვინდისი მეტი ბარგია, პატიოსნება სასაცილოა, უზნეობა დაჯილდოვებულია, მოძმის ღალატი დიდი სამკაულია.

ამ საერთო გათანხრობას ისინი დღესასწაულობენ, მათ ეს უხარიათ, ეს მათი პირმშო შვილია. მათი მოტანილი და მათი სული და გულია. საქართველოს ხშირათ უნახავს ბოროტი მტერი; ახლა პირველათ ნახა მტერი ბოროტი და სულდაბალი.

ბოროტნი, დაცემულნი და ჯალათნი დღესასწაულობენ, უკვირთ, როგორ მოესწრათ ეს დაუჯერებელი ამბავი, ეს მათი გაბატონება, მათი გადიდგაცება, მათი პარაპოზა და ძალმომრეობა. ისინი ქეიფობენ, ისინი ხარხარებენ, ეს მათი დღესასწაულია.

დაბეჩავებული ხალხი განცვიფრებით შეყურებს მათ და გულში ხელს იცემს; მოვესწრებით ამ თქვენი ღზინის წამწარებასო. ეს შორს აღარ არის. იდღესასწაულონ დღეს, ასეთი დღე ბევრი არ დარჩენიათ.

იცინის ის, ვინც ბოლოს გაიცინებს.

საქართველოს დაპყრობის ზოგი ეპიზოდები.

ჩვენი ქვეყნის დაპყრობის მეექვსე წლის თავზე ზედმეტი არ იქნება მოვავაზოთ მკითხველს 1921 წლის თებერვალ-მარტის ზოგი ეპიზოდები.

როგორ დაიწყეს თავდასხმა.

საქართველოზე თავდასხმის რამდენიმე თვით ადრე რუსეთის წითელმა ჯარებმა გაგზავნეს ლორში მრავალი თავისი აგენტები დიდძალი თანხით, რომელთაც დაველოდებოდათ. პქონდათ აჯანყების მოწყობა. ამ საქმის ხელმძღვანელად დაინიშნა ლორში ვინმე ლაზიანი, მოსკოვიდან მოსული კომისარი, რომელიც 1919-1920 წელში რედაქტობდა მე-11 არმიის პოლიტოტდელის გაზეთ «კრასნი ვოინს» (საქართველოს დაპყრობის შემდეგ ის დაინიშნა საბჭოთა სომხეთის სამხედრო კომისრათ.) ლაზიანთან ერთად ლორში შეიპარენ ბაქოდან გამოგზავნილი წითელი ჯარის ორი კომისარი ოსეპიანი და სტეპანიანი. ამ ხელმძღვანელებთან ერთად კარაკლისიდან მოსული გადაცემული რუსი წითელი არმიელებიც მრავლად შევიდნენ ლორში და კოლონისტების სოფლებში დაბანაკდნენ. იმ ხანებში ოსმალების შემოსვლის გამო საქართველოს საზღვრებს მოაწვა მრავალი რუსი და სომეხი ლტოლვილი ყარსის და გუმბრის რაიონებიდან. ეს გარემოება კიდევ უფრო უადვილებდა საიდუმლო აგენტებს დამალვის საშუალებას და წითელი ჯარის გეგმის თანახმად გაცხარებით ამზადებენ იმ «აჯანყებას», რომელიც შემდეგ ქართველი ხალხის სურვილად გამოაცხადეს.

საქართველოს დაპყრობის პირველსავე კვირებში ბოლშევიკები დაუფარავად სწვრდნენ და ლაპარაკობდნენ ამაზე, თუმცა იმავე დროს ევროპას სულ სხვა ინფორმაციას აწვდიდნენ. აი როგორ მოგვითხრობდა ლორის «აჯანყების» შესახებ საქართველოს დამპყრობ მე-11 არმიის პოლიტოტდელის ორგანო «კრასნი ვოინი». 1921 წლის 16 აპრილის ნომერში (801). იქ მოთავსებული იყო ვინმე ევ. ბორისავის წერილი სათაურით: «აკვანი სოციალური რევოლუციისა საქართველოში», საცა სწერდა: «ასე უწოდებენ ლორს ზოგიერთი კომუნისტი ამხანაგები საქართველოში. მთელი იმ ხნის განმავლობაში, როცა ლორი ნეიტრალურ ზონას წარმოადგენდა, აქ იყო დიდი ქსელი კომუნისტური იაჩიკებისა, რომელნიც ხან აშკარად და ხან ფარულად განაგრძობდნენ მუშაობას. საქართველოს ჯარების მასვლამ საბოლოოდ ჩაძენა იაჩიკები არალეგალურ სოროებში. ჩავედით რა იატაკ ქვეშ, დავნაწილდით მცირე ნაწილებათ მუშაობის ვასადართობლად და კომუნისტური პარტია შეუდგა თავისი გავლენის გაძლიერებას, მას თბილისის კომუნისტური კომიტეტი ხელმძღვანელობდა. მაგრამ ამას საზღვარი დაუდო თბილისის ორგანიზაციის დარბევამ მენშევიკების მიერ. მაშინ ლორის ველის კომუნისტური ზეგულვობა მიპყრობილ იქნა კარაკლისში მდგომ რუსეთის წითელ ჯარებისაკენ. ბნელ დამეებში, ღრმა თოვლში, კარბუქისაგან დაფარული ბილიკებით ბეზობდალის უღელტეხილზე მიემგზავრებიან შიკრიკები კარაკლისში ლორის იაჩიკებიდან კავშირისა და ინფორმაციისათვის. გადაცემულნი, გრიმებით მოწყობილნი, ეს შეუმჩნეველი გმირები აკეთებდნენ თავის საქმეს, უხსნიდნენ რა ფართო მასებს საბჭოთა ძალაუფლების ითვის და ამზადებდნენ აჯანყებისათვის. პარტიულ დისციპლინის დაუმორჩილებლობისათვის იაჩიკები მასტიკად სჯიდნენ დამნაშავეთ. ღამით 11-12 თებ. აჯანყება დაიწყო. შეიტყუა თუ არა მენშევიკების მთავრობამ, მოემზადა აჯანყების ჩასაქრობათ. ასე რომ ზოგიერთ სოფლებიდან იძულებული შევიქვენით უკან დაგვეხია. ღრმა თოვლში, ძლიერ ყინვაში, ღონემიხდილნი ვისვდით აჯანყებულნი მთებში, მაგრამ ძლიერი იყო ჩვენში რწმენა და მოახლოვდა თუ არა რუსეთის წითელი ჯარები, დაიწყო ძლიერი შეტევა საქართველოს წინააღმდეგ. ვავიდა რამდენიმე დღე და ვამარჯვებულმა წითელმა ჯარებმა ლორში საბჭოთა ხელისუფლება დაამყარა, საჩქაროდ შედგა რევკომი თითქმის ყველა სოფლებში (რუსების და სომეხების), არსებობს კომიაჩიკები...»

ბ რ ძ ე ლ ა .

პირველი ცნობა საქართველოს გენერალურ შტაბისა. 12 თებერვალი, 1921 წელი. «ღამით 11-დან 12 თებერვალს რეგულიარული ჯარის ნაწილები

სომხეთის მხრით მოულოდნელად დაესხნენ თავს ბევრობდალით ჩვენს მოწინავე სადგურებს სადგურ შავალისთან და სოფელ შანისთან ბორჩალოს მაზრაში. ამავე დროს ბორჩალოს მაზრაში მოსახლეობის ნაწილმა, შემდგარმა სომხებისა და რუსებისაგან, მოახდინა აჯანყება და შეუერთდა თავდამსხმელთ, მეორე ნაწილი კი ჩვენი ერთგული დარჩა და თავის დროზე შეგვატყობინა განზრახულ თავდასხმის შესახებ. ბევრობდალის მხრით თავდამსხმელნი გავფანტეთ, ვორონცოვკის რაიონში აჯანყება დაძლეულია. შავალის, უზუნღიარის და შინიხის რაიონებში ბრძოლა სწარმოვებს.

14 თებერვლის სამხედრო ცნობა. «13 თებერვალს ჩვენი ჯარები აწარმოებდნენ ბრძოლას ვორონცოვკის და სადახლოს სამხრეთით. ხელში ჩაგვკვივარდა ტყვეები, რომლებიც მოწმობენ, რომ ჩვენს წინააღმდეგ მოქმედებენ სომხურ-რუსული საბჭოთა ჯარები».

15 თებერვლის ცნობა. «14 თებერვალს სადახლოს რაიონში სწარმოებდა სროლა და მხვერავთა მოქმედება. მტერს ამ რაიონში აქტივობა არ გამოუჩენია.

ლორის ველზე მტერი შეეცადა გადასულიყო შემოტევაზე, მაგრამ ჩვენი ჯარების ცეცხლმა მტრის ცდა გააქარწყლა. ღამით ჩვენმა ჯარებმა დაიკავეს ამ რაიონში უფრო ხელსაყრელი პოზიციები სიმაღლეებზე, რომლებიც ვორონცოვკის ჩრდილოეთით მდებარეობენ.

არტილერიის ნაწილი, რომლის შესახებ 12 თებერვლიდან ცნობები არ გვქონია და რომელიც შინიხის რაიონში დაღუპულათ ითვლებოდა, გზა გაიკაფა მის გარშემორტყმულ მტრის რკალში და მთის ბილიკებით გამოვიდა თავისიანებთან შესაერთებლათ».

19 თებერვლის ცნობა. «ღამით 18-დან 19-თებერვალს მტერმა დიდი ძალებით იერიში მოიტანა ჩვენს პოზიციებზე თფილისის კარებზე. გააფთრებული ბრძოლა მთელი ღამე გაგრძელდა. მტერი უკუგდებულ იქნა მძიმეთ დაზიანებული და უწყესრიგოთ შირბის. ჩვენ უკან მივდევთ. ჯერ-ჯერობით ხელთ ვივადეთ 1000 ტყვე».

20 თებერვლის ცნობა. «კოჯორის რაიონში ჩვენ ხელთ ვივადეთ ზარბაზნები, ტყვიის-მფრქვეველები. მტრის დევნა გრძელდება.

გაგრის რაიონში, მდინარე მახადირზე, სწარმოვებს ბრძოლა».

21 თებერვლის ცნობა. 20-დან 21 თებერვალს ღამით მტერმა, ახლად შემატებული ჯარებით გაძლიერებულმა, ორჯერ შეუტია ჩვენს ნაწილებს კოჯორის რაიონში. ორივეჯერ მან მოაღწია ჩვენს სანგრებამდე. პირველი იერიში მოგვრიბებულ იქნა ხელით სასროლი გრანატებით, მეორე კი ხიშტით შეტაკებით დამთავრდა. ჩვენი ჯარები, მიუხედავად უკიდურესი დაღლილობისა ხანგრძლივ და მძიმე ბრძოლის გამო, ორჯერ გადავიდნენ კონტრ-ატაკაზე და მამაცური თავდასხმით უკუაგდეს მტერი. ყველა შემდეგი ცდა მტრისა შემოეტია ჩვენი ნაწილებისათვის უკუგდებულ იქნა ცეცხლით. დილის 8 საათზე, 21 თებერვალს მტერმა დაიწყო უკან დახვევა...

20 თებერვალს დაიწყო მტრის შემოტევა ადღერის მხრით. საფრანგეთის ესკადრა ჩვენი ტერიტორიის თავდაცვის საქმეში დახმარებას გვიწვეს ჩვენ არტილერიის ცეცხლით, ის უშენს ბოლშევიკებს ფლანგის მხრით.»

22 თებერვლის ცნობა. თფილისის მიდამოებში ჩვენი ჯარები მისდევენ კოჯორთან დამარცხებულ მტერს. გუშინ ჩვენმა მოწინავე ნაწილებმა და მხვერავ რაზმებმა დაიკავეს სოფელი კუმისი და წალასკური; კუმისთან მოულოდნელი თავდასხმით ღამე ჩვენებმა ხელთ იგდეს მტრის 8 ტყვიის-მფრქვეველი, 3 ოფიცერი და 53 წითელარმიელი, წალასკურთან—ყუმბარის და პატრონების ყუთები...

კახეთში დაიწყო ადგილობრივ გლეხობის ძლიერი პარტიზანული მოქმედება ბოლშევიკურ კავალერიის წინააღმდეგ.

უკუგდებულ იქნა მტრის ცდა ჩვენს მოწინავე პოზიციებს მოახლოებოდა და რიალიში.

23 თებერვლის ცნობა. 22 თებერვალს თფილისის მიდამოებში სიმშვიდე იყო, მხოლოდ საღამოს დაიწყო მტრის მცირე ნაწილების შემოტევა ყარაიანის მხრით საგარეჯოზე.

კახეთში გლეხების პარტიზანული ბრძოლა ძლიერდება. დარიალის ხეობაში მტრის შემოტევა უკუგდებულ იქნა. გაგრის მიმართულებით მტერმა მრავალრიცხოვანი ძალებით შემოუტია ჩვენს მოწინავე სადარაჯოებს: ბრძოლები გაგრასთან გრძელდება...»

რ ო გ ო რ შ ე მ ო ვ ი დ ე ნ თ ბ ი ლ ი ს შ ი .

(ბოლშევიკურ წყაროებიდან).

აი როგორ აგვიწერს თბილისის ალებას მე-11 არმიის ორგანო «კრასნი ვოინი» 1921 წლის 26 მარტის ნომერში:

... «ჯავშნიანი მატარებლები, ხოლო შემდეგ ტანკების რაზმი, წავიდენ წყნარად, მარა მრისხანებით და დიდებულად, როგორც გოლიათები, რომელიც სინჯავენ მიწას, რათა თავის სიმძიმით არ გასრისონ ის. ირგვლივ სამარისებური სიჩუმე იყო, სადგურები: სალოლი, ბეიუკ-კაისიკი და ყარაიაზი უდანარსებური და დაღვრემილია, მარა ნაღმებით მოწყობილი მტრის მიერ ტეხნიკის უკანასკნელი სიტყვის თანახმად.

ჩვენ აქ გავცურეთ როგორც ბნელმა ჩრდილებმა. ქართველებს მოუხდენიათ ყველაფრის ევაკუაცია იმ უიმედობით და გრძობით, რომ უძღურნი არიან გაუძღონ და წინ აღუდგენ რუსეთის ძლევამოსილ და მრისხანე ძალას.

ირგვლივ არც ერთი რკინის გზელი, არც ერთი ცოცხალი არსება, თუნდ თავისუფალი სამხედრო სამსახურიდან, გარდა შემთხვევითი ჩვენი წითელ არმიელები-სა და უთავალავ ცხვრების ფარისა, რომელიც დაუტოვებით გაქცეულ ქართველ თავადებს.

ყარაიაზში გაფუჭებულია წყლის ამოსაღები, აკეთებენ მთელ დღეს და მხოლოდ ღამით გამოჩნდა წყალი. ნერვიული მდგომარეობაა. ჯავშნიან მატარებლებმა თავი მოიყარეს სადგურთან.

მიღებულია ბრძანება: ვადით დილით. თავი მოიყარეთ სადგ. აღტავლასთან და მოეზადეთ თბილისზე იერიშისათვის. ჯავშნიანი მატარებელი №... მიდის წინ მე-თაურად; მთელ რიგ უძილო ღამებიდან ყველას თავი სტკივა, მარა ფიქრი და აზრი ერთი ვეაქვს: «წინ თბილისისკენ».

მთელი ღამე დაღმართები, მისახვევები და რემონტი დამწვარი ხიდებისა. დილის 7 საათზე ჯავშნოსნები თავს იყრიან სადგურთან. ტანკები—ეს თანამედროვე საკვირველებანი, ქვეითი ჯარის მრისხანე მტერნი, დაღვრემილი განთიადის ნისლში მიფორთხავენ თავის პლატფორმებიდან ქვევით.

თუნდება, სამხედრო წყობა მზად არის. გაუსროლელად, მშვიდათ მიფორთხავენ ფოლადის საშინელებანი—ტანკები. სამარისებური სიწყნარეა... მტერი ჩუმად არის, ნერვები დაჟიმულია, და უეცრად პირველი შემაშფოთებელი ხმაურობა, აგრუხუნდენ, ოხვრით ამუშავდენ ზარბანები. მტერი შეშფოთდა, მარა მალე მოვიდა გონს და გრი-გალისებური ცეცხლი დაანთო. ელვის ენებმა დასერა ცა. ქართველები მძიმე გაუბი-გების გამაზღვრებელ ცეცხლით ხვდებიან ღირსეულ მტერს. შედრკენ მრისხანე საკვირველებანი—ტანკები, როცა იგრძნეს ტკივილები მძიმე ჭრილობებისგან, მაგრამ ადამიანის ნებისყოფამ გადააჯარბა და ისინი ისევ მიფორთხავენ და მიფორთხავენ.

ქართველები მთელ თავის ცეცხლს უშენენ ჯავშნიან მატარებლებს, ხოლო ტანკები. ეს «გაიძვრა», ეშმაკი, ფოლადის კუები, როგორც მრისხანე ღრუბლები მიდიან წინ ჯავშნოსანთ მფარველობის ქვეშ, მუცლით მიხობავენ რკინის ზნის ლიანდაგის გასწვრივ და მალალი «ურა» ქვეით წითელ არმიელთა ხედება სიხარულით მათ გამოჩენას.

მტრის ბატარეები გატაცებულია ჯავშნოსნებით და შედარებით ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ ტანკებს, სანამ უკვე გვიან არ არის. როგორც იყო შეფორთხედენ ტანკები დანიშნულ ადგილას და დაიწყეს ლაპარაკი სიკვდილის მოციქულებმა.

... მტერი წინ არის,—და ისევ ავრუნუნდენ ზარბაზნები, ისევ დაიწყეს მუშაობა სიკვდილის მოციქულებმა—ტანკებმა. ამასობაში ჯავშნოსნები გაბედულათ მიდიან წინ. მტრის ყუმბარებს გადაუტრიათ ლიანდაგი, მას ვაკეთებთ და მხოლოდ ორთქმავალთა კვამლი; რომელნიც მოსჩანან შორიდან, გვიჩვენებს, რომ ტენიკა ამარცხებს ცოცხალ ძალას, ის იზარჯვებს.

დადგა ლამე, ყველაფერი მიმკვდარია, მარა არ მიძინებულა. ვაკეთებთ ლიანდაგს, ხიდებს და გათენებისას ისევ თფილისისავენ. მუხანათმა მტერმა ააფეთქა მთელი რიგი ხიდებისა, გააფართოვა და აყარა ლიანდაგი, მარა ენერგიამ და წინდახედულობამ გაიმარჯვა მათზე და ხელახლა ამუშავდენ ფოლადის საკვირველებანი, სიკვდილის მოციქულნი—ტანკები.

აი ნავთლულიც, ხოლო მის შემდეგ თფილისია. მტრის წინააღმდეგობა გატენილია, მან უკან დაიხია და ჩვენ გამარჯვებულნი, ჯავშნოსნებით, «ინტერნაციონალის» სიმღერით, პირველნი შევედით თფილისში. ტანკები შევიდნენ ქალაქში მეორე მხრიდან... თფილისის სადგურზე მე-11 არმიის უფროსმა, გეკეკერმა, მიულოცა ჯავშნოსნებს გამარჯვება და მადლობა უთხრა თავდადებულ მუშაობისათვის...»

როგორ აცნობეს ვერობას.

სწორედ იმ დღეებში, როცა ზევით ორი მოპირდაპირე წყაროს მიხედვით აწერილი ბრძოლები სწარმოებდა საქართველოს ტერიტორიაზე ბოლშევიკურ რუსეთის და დემოკრატიულ საქართველოს სამხედრო ძალებ შორის, მოსკოვი რადიო დეპეშით ამცნობდა მთელს ქვეყანას—ქართველი მუშები და გლეხები აუჯანყდენ საქართველოს მთავრობას და თფილისზე ილაშქრებენო. ხოლო რუსული ტანკებით, ჯავშნოსნებით და სხ. ჯარის ნაწილებით თფილისის აღება მოსკოვის სააგენტომ შემდეგი ლაკონური დეპეშით ამცნო ქვეყნიერებას: «კრასნიში პავსტანცამი ვზიატ ტიფლის»—წითელმა აჯანყებულებმა ტფილისი აიღეს!

ქართველი ხალხის მოღალატეები.

დამფუძნებელმა კრებამ 21 თებერვალს საღამოს სხდომაზე გამოიტანა შემდეგი დადგენილება:

I.

«იღებს რა მხედველობაში, რომ საქართველოზე თავდასხმაში მონაწილეობას იღებენ ქართველი ხალხის უღირსნი შვილნი, დამფუძნებელი კრება ადგენს: ყველა ქართველები, რომლებიც უშუალო მონაწილეობას იღებენ შეიარაღებულ ბრძოლაში საქართველოს წინააღმდეგ ან დახმარებას უწევენ ამ ბრძოლას, გამოცხადებულ არიან ქართველი ხალხის მოღალატეებათ. მათ ერთმევათ ყოველივე ქონება და კანონს გარეშე არიან გამოცხადებულნი. ამ დადგენილების სისრულეში მოყვანა ევალება მთავრობას».

II.

«მოისმინა რა მთავრობის თავმჯდომარის მოხსენება, რომლიდანაც ირკვევა, რომ შულავერში შედგა ჯგუფი, რომელიც თავის თავს საქართველოს მთავრობას უწოდებს, რომ აღნიშნული ჯგუფი მოუძღვის საბჭოთა რუსეთის ჯარს საქართველოს რესპუბლიკის წინააღმდეგ, დამფუძნებელი კრება ადგენს:

ფილიპე მახარაძე, მამია ორახელაშვილი, ბუღუ მდივანი, შალვა ელიავა, მიხეილ ოყუჯავა, ლადო დუმბაძე, ომარ ფაიკი, ჰამაიაკ ნაზარეტიანი, ალექსანდრე გეგუქკორი და ბესო კვიციკველა გამოცხადებულ იქნენ ქართველი ხალხის მოღალატეებათ, ჩამოერთვას მათ ყოველივე ქონება და დაყენებულ იქნან კანონს გარეშე».

ს ი ლ ი ბ ი ს ტ რ ე ჯ ი ბ ლ ა ძ ი ს ს ხ ე ვ ნ ა ს .

(გარდაცვალების მესამე წლისთავზე)

ნ ა ე გ ხ ე მ ე რ ი გ ი ს ი ლ ი ბ ი ს ტ რ ე ჯ ი ბ ლ ა ძ ე ს .

(«თავ. საქართველო» № 18, 15 მარტი 1922 წელი)

ჩემო ძვირფასო სილია, მამაზე უფრო ტკბილო და საყვარელო! რა გითხრა შენი უდროო სიკვდილის გამო? ვინ გაგვიწევს შენს მაგიერობას? ვინ გვასწავლის, ვინ შეგვაყვარებს თავდადებას? იქვებისა და რყევის ვაშს ვინ მოგვევლინება გამამხნეველათ და სულის სიმტკიცის მომნიჭებლათ, თუ არა ისევე შენი წმინდა სახე და შენი ცხოვრებისა და მოქმედების მაგალითი? შენ მებრძოლის სახელოვან სადარაჯოზე დალიე სული და ბევრ ჩვენგანს უკუღმართმა ბედმა ისიც კი არ გვარგუნა, რომ შენი ცხედარი საფლავამდის მიგვეცილებია.

მ ა ხ წ ა ვ ლ ე მ ე ლ ს .

(მოგონება 1891-1922)

— ბიძი, რამდენ საათს მუშაობთ თქვენ? გვკითხა «ივერიის» ასოთამწეობებს ერთმა შევეგვრემანმა, შავ წვერულვანიანმა, შავთვალეზიანმა კაცმა და ისეთი ალერსით შემოგვხედა, რომ მასში ჩვენც რაღაც მშობლიური ვიგრძენით; მორიდებულათ, მარა მინც თვალი გავუსწორეთ და ვუთხარით: «სანამ ვაჭეთი არ მორჩება, ბატონო». — რამდენი წლისიანი ხართ? «მე, ბატონო, 18-ის, ესენი კი—მივეუთითე შეგირდებზე— 14-ის, 15 ის და 16-ის». — სად გისწავლიათ? «გურიაში, ბატონო». — რას აწეობთ? «ქსლა «ქრისტინეს». — მოგწონთ? «ნეტაი არ გათავდებოდეს, ბატონო; სულ ჩვენი ოჯახია შით აწერილი»...

ჩვენი მოსაუბრე მძინე ნაბიჯით «ივერიის» რედანქციის კიბეს შეეკა, სადაც ამ დროს ეგნატე ნინოშვილი და მიხა ცხაკაია იყვნენ. ჩვენ კი უფროს ასოთამწეობ, პლატონ გოგუაძეს, ვკითხეთ: «ვინაა აი კაცი? რა კაი ვინმე უნდა იყოს!» პლატონმა მიიხედ-მოიხედა და ჩუმათ ჩაილაპარაკა: — «მაგი «სემელარიელია», დიდი ნასტავლი, რექტორს სცემა და ამიხა არესტანცკი როტაში ატკუცვიეს თავი, ხენწიფის წინააღმდეგია, მაგი—სილიბისტრო ჯიბლაძე».

ჩვენ შიშისაგან პირი დავადეთ, გაცეებული შევეყურებდით ერთმანეთს: ეს კაცი რაღაც სასწაულათ გვეჩენებოდა, მისი კვლავ ნახვა გვენატრებოდა და როცა იშვიოთად «ივერიის-ს» რედანქციის ეზოში შემოვიდოდა, ჩვენ ცდალოდით როგორმე მისთვის სახეზე შეგვეხედა და გვეჩენებია, რომ ჩვენ ის რაღაც სხვანაირათ გვიყარდა...

1892-ში სემინარიის გადევნამ მთელი თფილისი ფეხზე დააყენა, მრავალი სემინარიელი დაატყვევეს, პეტერბურგიდან განსაკუთრებული რევიზია დაინიშნა. ამბობდნენ, ამ საქმეს ეგნატე ნინოშვილი, სილ. ჯიბლაძე და მიხ. ცხაკაია მეთაურობდნენ. ჩვენ სამთავეს შორიდან ვიცნობდით, ჩვენი სული მათკენ მიილტვოდა, რაღაც გაუგებარი ძალი მათკენ გვიზღვდა.

ამ ხანებში «ივერიაში» იბეჭდებოდა ნოე ქორდანის წერილები პარიზიდან «საზღვარგარეთელის» ფსევდონიმით; ამბობდნენ, ისიც ამათგანიაო...

1894 წელს ე. ნინოშვილის მოთხრობების ბეჭდვა «ივერიიდან» «კვალში» გადავიდა; მეც იქ ვავუევი ასოთამწეობათ, რამაც უფრო დამაახლოვა ამ ჯგუფს. მიიმი ავთმყოფი ნინოშვილი მის მეგობრებმა, სილიბისტროს თანხლებით, ბათუმში გაისტუმრეს. იქიდან სილიბისტრომ მოათავსა სხელ ბელეტრისტის შესახებ რუსულ «ნოვოე ობოზრენიე»-ში წერილი, რომელშიაც აღნიშნა მაშინდელი გულქვა საზოგადოების უყურადღებობა ახლად გაფურჩქნილ, ქვეყნის მოამაგე ნიქისადმი, რომლისთვისაც უსასხრობის ვაშო ბათუმში ბინის შოვნაც კი ჯამნელბულიყო. ან წერილმა დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია საზოგადოებაში, მის ავტორში ახალი ნიქიერი პუბლიცისტი დაინახეს... ე. ნინოშვილის დამარხვავ წარმოთქმულმა მის სიტყვამ და შემ-

დგე «კვალში» დასტამბულმა საპოლემიკო წერილებმა სავსებით დაადასტურეს მისი პუბლიცისტური ნიჭი. მარა მან თავისი ეს ნიჭი და გასაოცარი ენერგია პრაქტიკულ ბრძოლაში გადაიტანა და კალმით მუშაობას სახალხო ძალების უშუალო დარაზმვა ამჯობინა.

ე. ნინოშვილის დაკარგვამ სილიბისტროს სული მოუწამლა, მაგრამ მის დაყოფილ გულს მალამოთ დაედო ნოე ქორდანია. სიბოთით და სიყვარულით აღსავსე წერილი ეგნატეზე პარიზიდან, «კვალში» დაბეჭდილი. ამ წერილმა ნათელჰყო ის ახალი, უძველესი საზოგადოებრივი მოძრაობა, რომლის ერთ-ერთი მატარებელი იყო ეგნატე ნინოშვილი, და მით გაამხნევა დაობლებული ჯგუფი.

სილიბისტრო მოძრაობის ტალკვესი შეიქნა, ახალგაზდები გარს შემოიკრიბა და «კვალში» დაბეჭდილ ნოე ქორდანიას წერილებით წელდამაგრებულ შეუდგა ქალაქის მუშებისა და მოსწავლე ახალგაზდობის დარაზმვას, მათში მარქსისტულ ცოდნის შეტანას და მათ ამ ახალ იდეურ ნადავზე შეკავშირებას...

თავის დაუცხრომელ საორგანიზაციო მუშაობაში ის მთავარ ყურადღებას აქცევს მუშებს: აქ მისი მოღვაწეობის ცენტრია თფილისის რკინის გზის სახელოსნო, დეპო და სტამბები, საცა ის სხვა ამხანაგებთან ერთად აწყობს და ხელმძღვანელობს მრავალ წრეებს და ამზადებს მოძრაობის ხელმძღვანელთ თვით მუშათა კლასიდან. წლითი-წლამდე მატულობს მუშა-მოღვაწეთა რიცხვი და ფართოვდება მუშაობის ასპარეზი; დეპოს და სტამბებს თან მისდევს ტყავეულობის (ადელხანოვი), საქსოვი (ჩითახოვის), თუთუნის და სხვა დარგის ქარხნები. ამნაირად კავშირი იბმება მთელი ქალაქის სხვადასხვა დარგის მუშებთან. და როდესაც 1897-ში ევროპიდან ახლად დაბრუნებული ნოე ქორდანია დიდის სიფრთხილით მიჰყავს სილიბისტროს ორთაქალის, ვერის, დიდუბის და სხვა საიდუმლო კრებებზე, ნოე გააცტებული რჩება მუშების გამოღვიძებით, მათის მონაწილეობით კამათში, მათი მომზადებით...

თფილისში მუშაობასთან ერთად სილიბისტრო შეუდგა კავშირის გამართვას მოწინავე მარქსისტულ ინტელიგენციასთან პროვინციაში: დროდამოშვებით იმართება თათბირი, რომელზედაც მონაწილეობას იღებენ ახალგაზდა მოღვაწენი ქუთაისიდან, ჭიათურისა, ბათუმისა და სხ. აქ არიან: კ. ჩხეიძე, ისიდორე რამიშვილი, პარმენ ჭიჭინაძე, სამოსნ კილაძე, ი. კაკაბაძე და სხ...

ამ თათბირებზე დაისვა საკითხი არალეგალურ და ლეგალურ მუშაობის დამოკიდებულებაზე. რამდენიმე პირი ლეგალურ მუშაობის («კვალი») საქირებას უარყოფდა, მაგრამ დიდი უზრაველსობა სილიბისტრო ჯიბლაძის მიერ გაკვალულ გზას დაადგა, «კვალში» გამაგრდა და გაჩაღდა შეთანხმებული მუშაობა ლეგალურ და არა ლეგალურ ფრონტზე, რაც შემდეგ ცხოვრებამ სავსებით გაამართლა...

კვალმა აიღო გარკვეული ხაზი მუშათა საკითხში, ის ვრცელდებოდა უმეტესათ მუშათა ხალხში, გახდა ნამდვილი მისი ორგანო. მეორე მხრით «კვალს» დაეწაფა მთელი საქართველოს მუშათა კლასის მოსწავლე ახალგაზდობა და ამგვარად მუშები და მოწაფეები რევოლუციონურ მოძრაობისათვის შეკავშირდნენ. აქ ხდება ლეგალურ და არა ლეგალურ მოძრაობის შეთანხმება, რასაც რუსეთში ადგილი არ ჰქონია და რის მიზეზიც ჩვენი ქართული პირობების თავისებურებაში იყო ჩაქსოვილი.

როცა მოძრაობა გაცხოველდა და რეპრესიები დაიწყო, უნდაარმები გაკვირებულნი დარჩნენ, რომ ყველა დაპატიმრებულ მუშების ბინაზე «კვალი» აღმოჩნდა. «ეს ნამდვილი პროკლამაციაა, ასეთი განეთი როგორ გამოდის ნებადართულათო» და «კვალზე იფრინო მიიტანეს, მარა გვიანდა იყო: «კვალში» ისეთი დრომა კვალი გაავლო ჩვენს ცხოვრებას; რომ მისი წაშლა ყოველივე ძალას აღემატებოდა...

ასე მომზადდა მრავალ წლების განმავლობაში ის დიდი ისტორიული მოძრაობა, რომელიც 1900 წლიდან თანდათან გაშლილ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ მოედანზე გამოდის და მთელი ერის ცხოვრებას ახალ გზას და მიმართულებას აძლევს. იმ უდიდეს ასტორიულ მოძრაობაში, გამარჯვების და წეიმის, თუ დამარცხების და გლოვის ყვეს, სილიბისტრო მუდამ უმძალეს სადაროვეზე იდგა და მუდამ ერთნაირად ფრენის ხელით მიმართავდა მის საქვს. მისი ცხოვრების უკანასკნელი 22 წლის აღწერა რაიცა განუყრელათ ჩაქსოვილია ქართველ ერის ამ დროის ისტორიაში, მე აქ არ შემოძლია. მოვიყვან მხოლოდ ორიოდ ეპიზოდს.

1903 წელს სილიბისტრო, რამდენიმე თვის თფილისში ტყვეობის შემდეგ, გადასახლებულ იქნა ციხბირში, საიდანაც 1905 წლის ზაფხულში დაბრუნდა და თავის ამ-

ხანაგებს ამოუდგა გვერდში. 1905 წლის რევოლუციის ქარიშხლის დღეებში ის არის არა მარტო მოძრაობის იდეური ხელმძღვანელი, არამედ პირადად უწევს ხელმძღვანელობას ყველა აქტიურ გამოსვლებს. ყველა ამ გამოსვლებაში ის უშუალო მონაწილეა ბრძოლის, ის გარედ მდგომი სარდალი არ არის. ამიტომ მას უსაზღვროთ ენდობიან, ის უყვართ, მას ეალერსებიან, ის ნამდვილი საყვარელი და მოყვარული მამა თავის ოჯახის და რა გასაკვირია, რომ მისი დაზარდული შვილები ერთმანეთს პირველობაში ეცილებოდნენ!

... აგერ სდგას სახე დაფიქრებული, დიდრონი წარბებით, ღრმა შავი თვალებით, მუდამ დინჯი, ახალგაზდასათვის უჩვეულოთ სახე-მტკიცე არსენა ჯორჯიაშვილი და ბომბს თხოულობს. სილვა ყოყმანობს... ვინ მიხვდება, რა ჯოჯოხეთი ტრიალებს ამ წუთში მის მოსიყვარულე, სათნო გულში!—ადვილი ხომ არ არის ასეთ საქმეზე სხვისი გავზავნა! თუ შენ მივანჩია ეს საქმე საჭიროდ ქვეყნისათვის, რაღა სხვას გზავნი, თვით შენ წადი: მაცხოვარმა თვით დაანთხია თვისი სისხლი ქვეყნისათვის... მაგრამ გაქვს შენ ამის უფლება? ეს ხომ დანაშაული იქნებოდა შენ მიერ ნაკისრ დიდი საქმის წინაშე! არა, და ამიტომ ეს სხვა თავდადებაა, არსენასებრ გმირმა მებრძოლმა უნდა იქნის... და სილვა მეკითხება: «ხომ გაქვს ისეთი ბომბა, რომ არ უმტყუნებს? შენი ხელით გააკეთე, კარგად გასინჯე!... ორი ბომბა ჩემი განკარგულებით გადასცა გიგო მათიაშვილმა არსენა ჯორჯიაშვილს...

გადის დღეები... ყოველ წამს სულგანაბული ვაყურადებ, დამე არ მძინავს, პაერს მეძებარსავით ვცნოსავ. ერთ დილას ალექსანდროვის ბაღისაკენ რაღაცამ იქუხა, იგრი-ალა, მთელი თფილისი შეარყია. ნაძალადევიდან ვორონცოვის ხედს მივაშურე: სამხედრო პირებისაგან ალყაშემორტყმულ ეტლში სასიკვდილოთ დაქრილი გრიანოვი მიხეილის საავათმყოფოში მიჰყავდათ. მთელი კავკასია ჩემ სიხარულმა შეიპყრო. ჯორჯიაშვილის გმირული საქმე რამდენიმე დღეში ქუჩას მოედო და ხალხმა გმირს ლეგენდაც შეუქმნა...

ვერავითარ წამებამ ჯორჯიაშვილი ვერ გატეხა და მის თანამომქმედთა ვინაობა ვერ გააცემინა.

რამდენიმე დღის შემდეგ ახსენას მამა სილვას წინ იდგა და ორივე მამები უსიტყვოთ იცრემლებოდნენ. ორი ახრდილნი ერთმანეთს ძმებევით გულზე მიეკრენ: იცი რა შვილი გამოუხარდენ შენ ქვეყნას? ესლა ამის გავება შენ არ შეგიძლია, მას მომივანი დაიფასებს და უკდავების ძევს დაუღვამს», ეუბნებოდა სილვა არსენას მამას.

იწყება ხანგრძლივი რეაქცია... პარტია ახერხებს გახეთების და არალეგალურ მუშაობის საშუალებით ხალხში რევოლუციურ სულის შენარჩუნებას. იკეტება ერთი გახეთი. გამოდის მეორე; იჭერენ ერთ რეაქტორს, მეორე რიგში სდგას. იბეჭდება სარეაქცია ბინა, სილვა საიდგანლაც შოულობს რამდენიმე გროსს და კვლავ მართავს საქმეს. ასევე მიმდინარეობდა ამ შავბნელ დღეებში არალეგალურ ორგანიზაციების მუშაობა. ყველა ეს თავგანწირული მუშაი თავს იყრიდნენ სილვას ირვლვიც. ის ერთი უხეხვდით ატყობს. ვის რა უკირს, პირზე ღიმი არ შორდება და ყველას ამხნევებს. მასთან სულიერად შენც მაგრდები, ბრძოლის სუსხს ადვილათ იტან... რაც უნდა უბედურება ან მარცხი მოგინდეს ცხოვრებაში, მიხვალ სილვასთან. გულწრფელათ ეტყვი და ისიც გზას გასწავლის, ზნეობრივ ძალას შთაგებრავს, მძლავრი ხელით წამოგაყენებს, ვითარცა მოძღვარი—ყოველივეს «შეგინდობს»... სილვა ხორციელი და სულიერი მქურნალი იყო ჩვენი თაობის...

ბოლოს სილვა შეიპყრეს და რუსეთში გადაასახლეს. მე ის ვნახე 1913 წელს პეტერბურგში: გადასახლების ადგილიდან გამოპარული, იმ პარტიულ მუშაობას განაგრძობდა.

რევოლუციის ხანაში ის დღიან-ღამიანა სადარაჯოზე სდგას და მძიმე ავადმყოფიც კი არ სტოვებს ისტორიულ საგუშაგოს. ხალხთან ერთად მან ყველა დაბრკოლება გადალახა. ამოტყრებულ ცხოვრებიდან გამოვიდა, მისი ერთი და პარტია სახელმწიფოებრივი ცხოვრებას აზიარა, დამფუძნებელ კრების მაღალ ტრიბუნაზე ქართველი ხალხის დამოუკიდებლობა მიირქვა; ვითარცა სიმეონ მოხუცი, სილვა, შარავანდელით მოსილი, ამ დღეს ერის წინაშე დიდებით გამობრწყინდა...

როგორც დარს ავდარი მოყვება, ჩვენი წამით ბედნიერება მწუხარებამ შესცვალა... მარა ვერ შესცვალა ქართველი ხალხი და მის შვილს, სილვას, ბრძოლაზე ხელი ვერ ააღებინა.

ვითარცა მამამ, მან განიცადა ქართველი ერის წამება, მთელი ის ჯოჯოხეთი, რომელიც ერმა გაიარა მისი საყვარელი დედა-ქალაქის დატოვების დამიდან, ვიდრე ბათუმამდე...

თფილისის საავითმყოფოში მწოდირებს, ვით მოჩვენება, გომომეცხადა ბათუმის დან დაბრუნებული სილვა. წელში ცრტა მოხრილიყო, ჯოხს მოაბიჯებდა, თვალე-ბიცი ჩამოვებოდა, მარა სიამაყე და მტკიცე გომომეტყველება მაინც შერჩენოდა და ისე გამოიყურებოდა, რომ გულში ვთქვი: ეს კაცი კიდევ იტყვის თავის სიტყვას მეტიც...

სულ რამდენიმე კვირაში თავი მოუყარა დაქსაქსულ ძალეებს, ააწყო და აამუ-შავა პარტიული აპარატი, მის გარშემო მოქსოვა მთელი საქართველო, გადაება სხვა ეროვნულ პარტიებს და დიდი კამათის და მსჯელობის შემდეგ მიალწია მთლიან ეროვნულ ფრონტის შექმნას. ეს მთავარი მუშაობა დასრულებული ჰქონდა, როცა ის მტერმა შეიპყრო და სხვა მებრძოლებთან ერთად ჩეკაში ჩააგდო. რამდენიმე ხნის შემდეგ გაანთავისუფლეს ავადმყოფობის გამო; ის მაშინვე ჩაუდგა სათავეში საქმეს. ჩეკა ისევ დაედევნა, მაგრამ სილვა ხელიდან გაუსხლტა მის დასაქურათ მოსულ ჩეკისტებს და გადაიმალა.

1922 წლის იანვარში დამიბარა თავისთან... «კავშირი» შემოძლვა ნახევრად განათებულ ოთახში, აქ ლეო რუხაძე კისერზე მომეხვია; იქვე მომესალმა კიდევ ორი ახალგაზნა ამხანაგი... ცოტა ხნის შემდეგ კარები გაიღო, ნელის ნაბიჯით შემოდის დასუსტებული სილვა, მომეხვია. ვადამოცნა და, მკვნესარე, ბალიშზე მიწვა.

— არაფერია, ცოტა მაცალეთ, ვაიფლის... ტახტზე გასწორდა, სული უწუნდა და გულის სისუსტისაგან თვალეები ეცრემლებოდა. ჩვენ სულ განაბული ვიყავით რამდენიმე წუთს.

— ფუ, სიბერეს რა უთხრა! — წამოილაპარაკა და წამოჯდა, თვალეები მოიწურა, წამოდგა. ჩვენს წინ ისევ ძველი, ჩვენი სილვა გამობრწყინდა. მის განიერ შუბლზე შევერცხილი თმა ნაზად გადმოყროდა, ღიმი სახეს უნათებდა.

— აბა, ერთი დღიური წესრიგი მოვათავოთ, სანამ დიასახლისი ჩაის მოგვიმზადებდეს...

ერთ საათში ყოველგვარი სამუშაო მოვათავოთ და ამხანაგები ფრთხილად თითო-თითოთ გავიდნენ. ჩვენ ვივანშმეთ, ჩაი დავლიეთ. სილვა დასაწოლად მოემზადა. — შენ ამედამ ჩემი სტუმარი ხარ, საშიში არაფერია, რომ რაიმე ხიფათი მომელოდეს, წინდაწინ ვიგრობობდი და ბინას გამოვიცვლიდი; მინდა შენთან გავატარო ერთი ღამე, რაღაც ცუდათ ვგრობობ თავსო. მე მის დასაწოლ ტახტზე დამაწვინა, თვითონ ტილო-ჯოხზე გაკრული სამხედრო საწოლი ტახტს მოადგა და ჩემს ვეგრდით დაწვა. გული უწუნდა და სვერებ-სვერებით ლაპარაკობდა. ღამე ცუდათ ეძინა, კენესოდა, ბრუნავდა, მებოდიშებოდა — არ დავაძინეო. თმაზე ხელს მისვამდა. გამოთხოვებისას რამდენჯერმე ვადამოცნა, მიმბარუნა, თვალეებში ჩამაქცერდა...

— ამხანაგებს უთხარი ევროპაში — საქართველო თქვენს ნახვას ჩქარის თქო.

რამდენიმე დღის შემდეგ, ჩემი ევროპაში გამომგზავრების წინ, კვლავ დამიბარა თავისთან, გამომეთხოვა: ეტყობოდა თვით გრობობდა, რომ დიდი ხნის სიცოცხლე არ ჰქონდა... ამხანაგებს არიგებდა. საქართველოს აღდგენა ღრმით სწამდა და სახე ბრძოლის აღმუშოთი ენთებოდა! ყველა მის მეგობრებს ცალ-ცალკე იგონებდა, ნოეს გაუფრთხილდითო — ხშირად მეტყვოდა...

კონფერენცია, რომელზედაც მან უკანასკნელი სიტყვა წარმოსთქვა და მებრძოლ ამხანაგებს დარიგება მისცა, ნამდვილი სერობა იყო. მშვენიერი იყო სათნოებით აღსავსე და ქეშმარიტების ძიებით გაბრწყინებული მოძღვარი! რა მაღლი და სასოება აღბეჭდილიყო ამ ადამიანის ჰადარით მოსილ სახეზე და რა მიუწოდმლათ გამოიყურებოდნენ მისი გონიერი თვალეები...

ქეშმარიტათ გეთსამიანის დამის განცდა იყო მისი უკანასკნელი დღეები! მოძღვარო, რომელმაც აღგვზარდე, გვასწავლე ჩვენ სიმართლენი შენნი!

ვლახა მკვლამე.

ა ღ ა რ ა რ ი ხ...

აღარ არის, ვინც რომ გუშინ
 ცეცხლს ანთებდა ბრძოლის ველზე,
 წყვილად ღამეს გვიანთებდა
 ვით ვარსკვლავი ცის ტატრობზე!
 ვინც აღმართა ძღვევის დროშა
 კავკასიის მაღალ ქედზე,
 შეიღებდა ვით აღმოგვზარდა,
 გვიხუტებდა თავის მკერდზე!
 ვინც პირველათ გაგვადვიძა,
 გაგვიყვანა ნათელ მხეზე,
 დედასავით გვილოცესა,
 მზრუნველობდა მარად ჩვენზე!..
 ვინც სერავდა ბნელსა ღამეს
 ვითა მუხი მოვლვარე,
 აღარ მოსჩანს მისი სახე
 სხივ-მომღეფნი, მოღიმვარე!
 ვინც ამკობდა ჩვენ სამშობლოს,
 ვითა ცაზე მზე და მთვარე,
 მოგვეშორა სითბო მისი,
 დაფრჩხილ ყველა მგლოვიარე!
 ჩვენ დავსტირით ჩვენსა მამას,
 ჩვენსა აღმზრდელ სილიბისტროს;
 ჩვენი ზრახვის გამომსახველს,
 გულის ნდობას—სულის სიტკბოს!
 აწ დადუმდა ბაგე მისი.
 თვალებზე ცრემლს ვინ შეგვიშრობს?!
 მისებრ ფაქიზი გრძნობებით
 ჩვენ საქმეებს ვინ გაგვიბუობს?..
 ჩვენ დავსტირით ჩვენსა «მოსეს»,
 დაცემულის ზე აღმდგენელს,
 პირველ მიმრქმელს «იესოსას»;
 «იოანე ნათლის მცემელს»!
 ვინაც დასცა-დაამსხვრია
 ძველი კერპი, ძველი ღმერთი,
 დაქსაქსულნი შემოგვეკრიბა,
 იყო ჩვენი შემაერთი!
 აღარ არის... აწ დადუმდა
 ბაგე მისი მოუბარი,
 ვით ანკარა წყარო, შეწყდა
 მამობრივი საუბარი!
 მთა და ბარი დათალხულა.
 შორს გაისმის გლოვის ზარი...
 საკაცობრიო ბრძოლაში
 ჩვენ დავკარგეთ წინამძღვარი.
 ჩაქრა ქურა მოგუგუნე,
 სიმართლისა კვერთხის მუედი...
 მისი საქმე, აზრი, სიტყვა
 მტკიცე იყო ვით ბუქვილი!
 ჩვენ დაგვიცავს მისი ფარი,
 მძლავრი ხელით განაქუედი,

მისი უკვდავი ანდერძი—
 მისი სისხლით დანაბეუდი!..
 მშვიდობით, ჩვენო მამაო,
 ჩვენო აღმზრდელო სილოა,
 ყურს აღარ ესმის შენი ხმა
 ნანინასებრ ტკბილია!
 მუშათა კლასი დაობლდა,
 ძაძებით შემოსილია,
 თავისუფლების დროშები
 სისხლ-ლაფში ამოსვრილია!
 შენი დაზრდილი გმირები
 ბრძოლაში დანოცილია,
 ვინაც გადარჩა ცოცხლები—
 ციხეში ჩაკეტილია.
 დებს აგვიხადეს ნამუსი,
 აკვანში ჩაკლეს ჩხილია,
 მამათა წმიდა საფლავი
 დღეს შეურაცხველია...
 მზე ჩაგვესვენა, ბნელსა ვუკრეტთ,
 ნათელს მოადგა ჩრდილია,
 ღამე შეგვექნა მშფოთარე,
 არ გვეკარება ძილია.
 ბალში აგვიჭრეს ვარდები
 შენ მიერ დაწვრილია,
 ტურფათ შემკული სასახლე
 ეკლებით ამოვსილია!..
 ბოლბა გულში მოგვეწოლია
 ვითა წყალი ნაგუბარი,
 ვერც გიტირეთ, ვერც დამარხეთ,
 არც ცოცხალ ვართ, არცა მკვდარი.
 შენთან მოსვლისა გვრცხვენია,
 პირი არ გვაქვს შესაყარი,
 შვილი მამას ვერ დასტირის—
 რა დრო არის საზიზღარი!
 ბნელ ოთახში ცრემლი მახრჩობს,
 ზეცას ხელი ავაპყარი...
 შენი საქმე საარაკო
 ხალხს მიუფა ვით ზღაპარი.
 დღეს არ ვიცი, სად მარხიხარ,
 ჩვენო მამავ, ჩვენო მცველო,
 რომ მოვიდე, გეამბორო,
 ცრემლით სახე დაგისველო!
 ყვავილებში ამოგხატო,
 ჩვენო მირონ-მომნათველო,
 ჩვენო სულის აიანმავ,
 ჩვენო სანთელ-საკმეველო!
 გურიაში აღიზარდე
 ერის შვილი სასახლო,
 უკვდავების ძეგლს დაგიდგამს
 მშვენიერი საქართველო!

ვლასა მგვლაძე.

ბ ე ლ ი ტ ი კ უ რ ი მ ი მ ე ლ ს ი ჯ ა .

1921 წლის მარტში საბჭოთა რუსეთის დიპლომატიურმა საქმიანობამ მოახერხა ვერტაში შეჭრა და ლოიდ ჯორჯის მთავრობასთან სავაჭრო ხელშეკრულება დასდო. ვინც ვაცნობილია საბჭოთა ხელისუფლების ბუნებას, მის მიერ დასახულ მიზნებს და მის სამოქმედო მეთოდებს, მას თავიდანვე შეეძლო წარმოედგინა თუ რა ბოლო ექნებოდა კრასინის მიერ დაწყებულ საქმეს.

მთელი ეს ავანტიურა სრული მარცხით გადავიდა. დღეს ამას რუსული კომუნისტების მტერი და მოყვარე ერთნაირად აღიარებს. ექვსი წლის შემდეგ ვერტაში ყველა სახელმწიფოებრივ, რომელიც სცადეს მოსკოვთან მორიგებაა, ვაკილებით უფრო დამორბეულნი არიან მას, ვიდრე 1921 წლის დასაწყისში იყვნენ. იმ დროს, გარეშე მუშათა წრეებში, სხვა საზოგადოებრივი ელემენტებიც კეთილსინდისიერათ ფიქრობდნენ, რომ საქმიანობის ნიადაგზე მოსახერხებელი იყო მოსკოვის «მორჯულება», მასთან საერთო ენის გამოჩნება; ლონდონის სავაჭრო ხელშეკრულება მარტო ლოიდ ჯორჯის იმპროვიზაცია როდი იყო. უეჭველია, ამ «გაბედულმა» პოლიტიკოსმა პიროვნულად საბედისწერო როლი ითამაშა ვერტაში და ინგლისის მდგომარეობის დღევანდელ გათულებებში. გენუის კონფერენციის დროს გამომავალად უფრო ნათესი სკანდალი უშეკრულებით დემონსტრაცია იყო ინგლისის ყოფილი პრემიერის და მის ნათესავების ნივთიერი მახინჯიებისა კავკასიის ნათესი საქმეში, როგორც ვიცით, სწორედ გენუაში შეწყდა ლოიდ ჯორჯის სახელმწიფოებრივი კარიერა; მას შემდეგ მას წელი ვეღარ გაუშართავს.

მხოლოდ მდგომარეობის გამარტივება და არა მისი ობიექტიური დაფასება იქნებოდა გვეთქვა, რომ მარტო ამით აიხსნება ის ნაბიჯი, რომელიც ინგლისის მთავრობამ მოსკოვთან ხელშეკრულების დადებით გადასდგა; იმ დროს ინგლისის საზოგადოების უმრავლესობა, თუმცა ექვის თვალით, მაგრამ მაინც არც მთლად უიმედოთ უყურებდა ახალ ექსპერიმენტს.

მაკდონალდის მიერ საბჭოთა რუსეთის მთავრობის იურიდიულად ცნობა ეს მხოლოდ ბუნებრივი გაგრძელება და განვითარება იყო 1921 წელში დაწყებულ პოლიტიკის, როგორც კერძო ადამიანის, ისე ხალხთა ცხოვრებაში მუდამ ფარვა; მათზე მხოლოდ პირველი ნაბიჯის გადადგმა არის დამოკიდებული და ისიც არა სასებდით; როგორ განვითარდება მდგომარეობა შემდეგში, რა სახეს მიიღებს იგი, ეს მათზე უკვე ნაკლებათაა დამოკიდებული.

ჩვენ შეგვიძლია ეხლა ვსთქვათ, რომ მოსკოვთან მორიგების პოლიტიკამ წრე დაასრულა და დაუბრუნდა პირველ წერტილს. დღეს ჩვენს წინაშე აღმართულია ორი შეურთებელი ბანაკი: მოსკოვი და სხვა დანარჩენი მოწინავე კაცობრიობა. მათ შორის სასტიკი ბრძოლაა გამართული. შეუძლებელია მათი მორიგება, ვინაიდან მათ სეართო არა აქვთ რა. მართალია, მოსკოვის მოწინააღმდეგე ბანაკში არ არის მთლიანობა. ხშირად აქ თავმოყრილი ელემენტები ერთმანეთს ებრძვიან, მათ არ აქვთ ერთი და იგივე საბოლოო მიზნები, მოტივები მათი ბრძოლისა მოსკოვის წინააღმდეგ სხვა და სხვაა. აქ არის ჩაქსოვილი სხვა და სხვაობა იდეოლოგიური, სოციალური, ეროვნული. საერთაშორისო დემოკრატია ებრძვის მოსკოვს, ვინაიდან მან გზა სოციალიზმისაკენ გაამრუდა, დაქსაქსა მუშათა კლასი და თანამედროვე კაცობრიობის გარდაქმნის საქმე ასე წლით უკან გადაისროლა. სწორედ ამ სხვადასხვაობაშია ამ ბანაკის სისუსტე, მაგრამ ამ ელემენტთა შორის საერთო ის არის, რომ ყველანი იცავენ და უნდა დაიცვენ აუცილებელი პირობები თანამედროვე კულტურისა, რომელიც მოსკოვმა მოსპო რუსეთში და რომლის მოსპობას ლამობს სხვა დანარჩენ ქვეყნებში.

დაუბრუნდეთ ფაქტიურ მდგომარეობას. დღეს ინგლისში სასებდით მომწიფებულია ნიადაგი რუსეთთან დიპლომატიური და საქმიანი დამოკიდებულების გაწყვეტისათვის. არა მარტო კონსერვატიული პარტია, არამედ თვით ლეიბორ (მუშათა) პარტია, რომელიც ერთად ერთი დამცველი იყო მოსკოვთან კავშირისა, ეხლა ამ კავშირის დაცვაში ვერ იჩენს საქმაო ძალას და დღითი დღე ძველ პოზიციებს სტოვებს. ჩვენ არ ვიცით, რა სახეს მიიღებს ეს გამწვავებული ურთიერთობა. ომს და სისუსტის ღვრას ეხლა ყველა გაუბრბის, მაგრამ ვერც ერთი პოლიტიკოსი ვერ აიღებს თავის თავზე პასუხისმგებლობას სთქვას, რომ შეიარაღებული შეტაკება სრულიად წარმოუდ-

გენელია, მით უმეტეს ძნელია ამის თქმა, რომ სახეში მისაღებია აგრეთვე რუსეთის შინაური კრიზისი.

როდესაც ჩვენ ვისმენთ ვოროშილოვის და სხვების განცხადებას, რომ კაპიტალისტური ქვეყნები რკინის სალტეტ ვერტყმინა გარს საბჭოთა რუსეთს, რათა ჯგეროსნული ომით გაილაშქრონ მის წინააღმდეგო, უნდა ვსთქვათ, რომ აქ მართლად ის კი არ არის, რასაც ლაპარაკობენ კრემლის. დიქტატორები, არამედ ის, რაც მათ არ უთქვამთ: ობიექტიურად ინგლისი მართლადც მეთაურობს სხვა სახელმწიფოებს და ერებს მოსკოვის მხრით თავდასხმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ეს თავდასხმა მოსკოვის პრაქტიკაში არის ჩვეულებრივი, იარაღით თავდასხმა; ყველა საშვალედა მოსკოვისათვის ნებადართულია. განა მოსკოვი არ დაესხა ევროპას 1921 წ. პოლონეთში შემოსევით? იგივე მოსკოვი ესმოდდა ევროპას 1923 წელში გერმანიის სოვეტიზაციის ცდის სახით. შავი გაფიცვების გამოწვევება ინგლისში და მილიონები, საბჭოთა ხაზინიდან გაღებულნი, იგივე თავდასხმა იყო. ჩინეთის ამბები საუკეთესო ილიუსტრაციაა ასეთივე თავდასხმის. უნდა აღვნიშნოთ რომ დღემდე ინიციატივა მოსკოვის ხელში იყო. ამაში იყო მისი სიძლიერე. ესლა ჩვენ ვხედავთ, რომ იგი ინიციატივას თანდათანობით ხელიდან უშობს; ყოველ შემთხვევაში ევროპაში მას სარბიელი აღარ აქვს. თავის თავად ცხადია, რომ საჯგეროსნო ომს იმ სახით, როგორც ვოროშილოვის უნდა ეს მოაჩვენოს რუსის დამონებულ ხალხს. ევროპა და ინგლისი რუსეთს არ უშნადებენ.

მაგრამ, რომ არსებობდა მოსკოვის საწინააღმდეგო ძალები ევროპაში საკმარისად დარაზმული არიან და ისინი რეალურ საშიშროებას წარმოადგენენ არა რუსის ხალხისათვის, და მით უმეტეს არა საბჭოების ფარგლებში მოქცეულ დამონავებულ ერებისათვის, არამედ იმ განწირულ რეგიმისათვის, რომელიც რუსეთს განაგებს, ეს უტყუარი ფაქტია.

ჯეროჯერობით «საჯგეროსნო» ომის მაგიერ ჩვენ ხელთა გვაქვს ინგლისის საპროტექტო ნოტა, 23 თებერვლის თარიღით მოსკოვში წარგზავნილი. საჭიროა სრულის სისწორით დაფასდეს ეს ფრიად მნიშვნელოვანი დოკუმენტი, გარეგნულათ იგი უფრო ულტიმატუმი, ვიდრე ნოტა; არავითარი დისკუსია და თავის მართლება, ამბობს ჩემბერლენი; ამ მხრივ მას კითხვა ამოწურულათ მიაჩნია. ნოტა გამოქვეყნდა მანამ, სანამ ადრესატს მიუვიდოდა; ულტიმატუმისათვის ნოტას მხოლოდ ვადის აღნიშვნა აკლია. არსებითად, ეს ნაბიჯი უნდა იქნეს მდიდარი შედეგებით. თუ მოსკოვმა თავის მოქმედება არ შეცვალა, ამას მოყვება დიპლომატიური კავშირის შეწყვეტა. ძველ დროს ეს ომის დასაწყისი იყო. ესლა დრონი იცვალდებოდა და ჩვენ არ უნდა მოველოდეთ სამხედრო მოქმედების აშკარად დაწყებას, მხოლოდ ბრძოლა კი მრიდებს სერიოზულ ხასიათს: გაუქვილს გატეხილი შეცვლის; სხვა სახელმწიფოებსაც დასჭირდებათ გარკვეულ პოზიციების არჩევა. უეჭველია ნოტის შემდეგ მდგომარეობა ვაცილებით უფრო გარკვეული იქნება. ვინემ დღემდე იყო. ბოლშევიზმთან ბრძოლა მწვავე ფაზისში შედის...

საფრანგეთში მოსკოვის პოზიცია ისეთივე სუსტია, როგორც ინგლისში. უკეთ რომ ვსთქვათ, მოსკოვს საფრანგეთში არავითარი პოზიცია არ ჰქონია. ორი წელიწადია, რაც საფრანგეთის მთავრობამ საბჭოთა რუსეთი იცნო, და დღემდის იმ შერეულმა კომისიამ, რომელსაც ჰქონდა დავალებული გამოენახა რეალური ბაზა საფრანგეთ-რუსეთის ურთიერთობისა. ერთი ნაბიჯი წინ ვერ წასდგა. დემონზი-რაცოვკის პირ-შეშო უდღეური აღმოჩნდა. მართალია, გარეგნულად იმ ორ სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობას არა აქვს ის სიმწვავე, რასაც ჩვენ ვხედავთ ინგლის-რუსეთ შორის, მაგრამ ეს მხოლოდ იმით აიხსნება, რომ ბოლშევიკური პროპაგანდა უმთავრესად აზიურ ქვეყნებს ეხეთქება და იქ კი, როგორც ვიცით, ინგლისი ბატონობს. საზოგადოებრივი აზრი საფრანგეთში ისევე მტრულად არის განწყობილი მოსკოვის მიმართ, როგორც ინგლისში. ვერც ერთ წრეში, გარდა იმ უმნიშვნელო უმცირესობისა, რომელსაც აშკარად მოსკოვის მოსყიდული აგენტები ხელმძღვანელობენ, თქვენ ვერ დაინახავთ მცირეოდენ რწმენას, რომ შესაძლოა რაიმე საქმიანი ურთიერთობის დამყარება რუსეთის დღევანდელ ბატონ-პატრონებთან.

ამ მხრივ საინტერესოა აღვნიშნოთ, რომ ბრიანის ცდამ ჩინეთის საქმეებში დაეჭირა ინგლისისაგან დამოუკიდებელი, ფრთხილი პოზიცია, მიზანს ვერ მიაღწია. შანხაიში პარველად გასროლილი ყუმბარები სწორედ საფრანგეთის კონცესიებში გას-

კდა; და გაფიცვებიც პირველად იქ დაიწყო; და ამ ფაქტით შემფოთებული საზოგადოებრივი აზრი და პრესა მოითხოვს ინგლისთან მოქმედების კოორდინაციას და შეკავშირებულად გამოსვლას.

წინა წერილში ჩვენ აღვნიშნეთ ინგლის-იტალიის აშკარა დაახლოება; ეს კი ნიშნავს მუსოლინის მტრულ განწყობილებას მოსკოვის მიმართ. მკითხველმა იცის, რომ ბესარაბიის საკითხში მუსოლინი აშკარად რუმინიის მომხრე გამოდგა.

ბალკანეთში იტალია დიდ აქტივობას იჩენს და ეს უმთავრესად მიმართულია მოსკოვის წინააღმდეგ. ალბად მდგომარეობის გამოსაკეთებლად კრემლმა კამენევი დანიშნა რომში. ჩვენ კი გვგონია, რომ ეს მოსკოვის დიპლომატიის დიდი მარცხი-ღირსება ახდელი, სტალინის მიერ გამათრახებული კამენევი მუსოლინის რუსეთისადმი ნდობას ვერ აღძრავს და შერყეულ მდგომარეობას, რასაკვირველია, ვერ ადვადგენს.

დიდ სახელმწიფოებიდან დავგერჩა მხოლოდ გერმანია, რომლის შესახებ ჩვენ არ შეგვიძლია ვილაპარაკოთ ისე გადაჭრით რუსეთის საკითხში, როგორც სხვებზე. ჩვენ არა ერთხელ გვქონია შემთხვევა აღგვენიშნა გერმანიის განსაკუთრებული პოზიცია ამ მხრივ. ქართველმა მკითხველმა არ უნდა დაივიწყოს, რომ დღეს-დღეობით ჰინდენბურგის მთავრობა მოსკოვის მოწინააღმდეგე ბანაკს გადაჭრით ვერ მიემხრობა: მას აქვს თავისი კერძო მიზნები; მთელი რიგი საფრანგეთთან სადაო კითხვებისა ჯერ წესრიგში სდგას. მოგვარებას მოითხოვს და ამას კი დრო უნდა. მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ ისიც, რომ გერმანიის სასიცოცხლო ინტერესები უკარანახებს მას ინგლისთან იყოს, და განა მართლ ინგლისთან? არის უდიდესი ძალა, რომელიც ფაქტიურად დღევანდელ სამყაროს არბიტრია; იგი ცოტას ლაპარაკობს. მაგრამ გავლენა მისი უსაზღვროა. მას დღემდის ოდნავადაც არ შეუცვლია აშკარათ მტრული პოზიცია მოსკოვის მიმართ; მისი პოლიტიკა ანგარიშის პოლიტიკაა; იგი არ აშენებს თავის მოქმედებას გრძნობაზე, სიმპატიკა-ანტიპატიკაზე და თუ მან დღემდე მოსკოვი არ იცნო, არა იმიტომ, რომ მოსკოვის კომუნისში არ მოსწონს, არამედ იმიტომ, რომ ეს რეჟიმი მას განწირულად მიაჩნია და მისი მომავალი არ სწამს. როცა რუსეთის საკითხში გერმანიის პოზიციაზე ვილაპარაკებთ, ჩვენ არ უნდა დავივიწყოთ ამერიკის შეერთებული შტატები. ამას თვით მოსკოვი კარგათ გრძნობს და სწორეთ ამით აიხსნება მისი გააფთრებული ცდა გაიკაფოს გზა ვაშინგტონისაკენ. შესძლებს კი ამას ის? ვეროპის ექსპერიმენტების შემდეგ ჩვენ ეს უიმივეთ მიგვაჩინა. *)

ამ დიდ ფაქტორთან შედარებით ის ფაქტი, რომელიც ეხლა მოსკოვის გულს სიხარულით ავსებს—გერმანია-პოლონეთის სავაჭრო მოლაპარაკების შეწყვეტა, უბრალო ინციდენტათ უნდა ჩაითვალოს. ჯერ ერთი, ორივე მხარე იღებს ზომებს, რომ მოლაპარაკება კვლავ აღსდგეს და, მეორე, განა ამ გარემოებას შეუძლია შესცვალოს ის უსაზღვრო უნდობლობა, რომელიც ვარშავა-მოსკოვის ურთიერთობას ახასიათებდა?

ბალტიის ყველა სახელმწიფოები და მათთან ერთად პოლონეთი მუდამ მზათ უნდა იყვენ თავის დასაცავად. ვერც ერთი რუსეთისაგან გამოყოფილი ერთი თავს ვერ იგრძნობს უზრუნველყოფილად მანამ, სანამ მათ გერდით არსებობს სახელმწიფო, რომელსაც საერთაშორისო უფლება, სახავო ხელშეკრულება და სხვა გარანტიები დრომოქმულ ბურჟუაზიულ ცრუმორწმუნეობათ მიაჩნია. ასეთია მოკლედ საერთო სურათი ვერშავა-ამერიკის მოსკოვთან დამოკიდებულებისა. და ამის შემხედვარე ქართველ ხალხს განა საეუფოთ უნდა მიჩნდეს მისი საერთაშორისო პოზიცია? ჩვენი პატარა ერი ვერ გადაბაძამს თავის ბედ-იღბალს იმ ძალას, რომლის წინააღმდეგ ირახმება მთელი მოწინავე კაცობრიობა. ის ვერ ჩაერევა თავიდანვე განწირულ ბრძოლაში. მისი ადგილი სხვა კულტურულ ერთა შორის არის...

რუსეთის კომუნისმის მეათე წლის ისტორია საერთაშორისო სფეროშიაც ისე-

*) ამ მხრივ ფრიად სიმპტომატიურია ვაშინგტონის ელჩის პარიზში მირონ ნრიკის სიტყვები-22 თებერვალს საჯაროდ წარმოთქმული: „მე ვხედავ, რომ ქვეყნიერება მიადგა ისეთ წერტილს, როცა იგი იძულებულია აირჩიოს ორში ერთი: ან წესრიგი ან ანარქია; ან პატიოსნება ან ქურდობა; ან ზნეობა ან ბოროტმოქმედება... თუ ჩვენ გვწამს კულტურული საზოგადოების მომავალი, ჩვენ ვალდებული ვართ ყველაფერი გავაკეთოთ მის დასაცავად. ან უნდა ვიყოთ ბლოშევიზმის მომხრე ან მისი შეურიგებელი მოწინააღმდეგე.“

თივე მწვევე კრიზისით ხასიათდება, როგორც შინაურ პოლიტიკაში, ჩვენ არაბრუნებულ სურვილი რაიმე ვიწინასწარმეტყველოთ. ჩვენ არ ვიცით რამდენ ხანს კიდევ იბოგინებს კრემლის სისხლიანი რეჟიმი, მაგრამ ერთი რამ სრულიად თამამად და აშკარად შეგვიძლია ვსთქვათ: მოსკოვის დიქტატურა ლიკვიდაციისაკენ მიიშრება. 1927 წელი წარმოადგენს მთელი ამ რეჟიმის ძარღვების უკიდურესობამდე დაქიმვას. ჩინეთის ამბები უკანასკნელი «კოზირია» მისი საერთაშორისო საქმიანობის, როდესაც ჩვენი მკითხველი საქართველოში წაიკითხავს ამ სტრიქონებს, სურათი ჩინეთის ტერიტორიაზე წარმოებულ ბრძოლისა უფრო ნათელი იქნება. შესაძლოა შანხაი კანტონელების ხელში გადავიდეს და კიდევ არა ერთმა და ორმა ქალაქმა გაიზიაროს მისი ბედი; მაგრამ ამით მოსკოვი თამაშს ვერ მოიგებს. რასაც ევროპაში ვერ მიაღწია, მას ის აზიაშიც ვერ იპოვის, იგი სასტიკად დამარცხდა ევროპის ფრონტზე, ასეთივე ბედი მოელის აზიაშიც. ინგლისის მორიგება კანტონელთა საგარეო საქმეთა მინისტრ შენტან ხანკოუს შესახებ დამახასიათებელია ჩინეთში მოსალოდნელ მოვლენათა განვითარებისათვის. ინგლისი ყოველ ზომას მიიღებს ჩინელებთან მოსარიგებლათ; მას ჩინეთთან ომი არ უნდა და ამის ასაცილებლად დიდ დათმობებზე წავა. მოსკოვის იზოლიაცია ჩინეთში ლონდონის კაბინეტის მთავარი საზრუნავი საგანია. ჩვენის აზრით ლონდონი ამას შესძლებს და მით ნიადაგი გამოეცლება მოსკოვის უკანასკნელ დიდ საერთაშორისო ავანტიურას.

მ. მ.

.....

ა ხ ა ლ ი ბ რ ე ჳ რ ა მ ა ს .
(დასასრული) *

სოციალიზმის ძირითადი საკითხია არა მარტო ძალაუფლების ხელში ჩაგდება, არამედ მისი მოხმარა და ამუშავებაც. როდის, სად და რა პირობებშია შესაძლებელი სოციალისტური გარდაქმნის დაწყება—აი მძიმე პრობლემა. «კომუნისტური მანიფესტი» პირველ სოციალისტურ ზომებს იწყებს «ყველაზე უფრო წინ წაწეული ქვეყნებიდან». რას ნიშნავს ეს? ამაზე ასეთ პასუხს იძლევა ენგელსი, თავის «კომუნისზმის პრინციპებში», რომელიც საფუძვლათ დაედვა «მანიფესტს».

«შეიძლება თუ არა პროლეტარიატის რევოლიუცია მოხდეს ერთ ქვეყანაში? არა: მსხვილმა მრეწველობამ შექმნა რა მსოფლიო ბაზარი, ისე დააკავშირა დედა-მიწის ყველა ერები, განსაკუთრებით განვითარებული ერები, რომ თვითეული ქვეყნის ყოველი ნაბიჯი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ხდება მეორე ქვეყანაში... ის მოხდება ერთ და იმავე დროს ყველა განათლებულ ქვეყანაში, ე. ი. ყოველ შემთხვევაში ინგლისში, ამერიკაში, საფრანგეთში და გერმანიაში. ეს არის საერთაშორისო რევოლიუცია და მას აქვს საერთაშორისო ასპარეზი».

აი ნათელი პასუხი. რუსეთის კომუნისტური პარტიის უკანასკნელმა მე-14 კონფერენციამ ეს ენგელსის აზრი გამოაცხადა «დამკვიდრებულათ» და მას დაუპირდაპირა ერთ ქვეყანაში, რუსეთში, სოციალიზმის შესაძლებლობა, სადაც «ყველა წინასწარი პირობები ამ საქმისათვის არსებობს».

რაკი კომინტერნი სოციალიზმის ერთ ძირითად დებულებას ასე აბათილებს, მოსალოდნელი იყო ავსტრიის პროგრამა თავის აზრს გადაპირით გამოსთქვამდა და ენგელსს მხარს დაუჭერდა. ნამდვილათ კი პროგრამამ ამჯობინა ორპოფობა. ის ამბობს:

«სოციალისტური საზოგადო წყობილების დაარსება შეიძლება არა ერთ პატარა, დიდ კაპიტალისტურ სახელმწიფოებზე დამოკიდებულ, ქვეყანაში, არამედ მსხვილ მთლიან ფართო ტერიტორიაზე, სადაც არსებობს სოციალისტური, გეგმიანი მეურნეობის წინასწარი პირობები». რაკი «წინასწარი პირობები» სადაო საკითხია, დარჩა ერთათ-ერთი უდაო დებულება «ფართო მთლიანი ტერიტორია». სოციალური რევოლიუციის შესაძლებლობა განისაზღვრება არა გეოგრაფიული ნიშნებით, არამედ საწარმოო მდგომარეობით. რუსეთი ქვეყნის ერთი მეექვსედია, ამაზე უფრო მთლიანი

*) იხ. «ბრძოლა» № 18.

ფართე ტერიტორია არ არის. გამოდის რომ სწორეთ იქ არის შესაძლებელი სოციალიზმი. პროგრამის მომხსენებელს ოტო ბაუერს ასეთი შესაძლებლობა არა ერთხელ გამოუთქვამს. ის ამბობს:

«ჩვენთვის, სოციალდემოკრატებისათვის, მთავარია ის, რომ ახლა გამოჩნდა იმედი, თუმცა საბუთი კიდევ არ გვაქვს, მარა რუსეთში ეს ორ წელში იქნება, რომ უკაპიტალისტოთაც შეიძლება საქმის წაყვანა. ადვილათ წარმოსადგენია რანაირათ გააძლიერებს სოციალიზმს მთელს ევროპაში, თუ ეს დამტკიცდა. დღეს კიდევ არა ვართ ასე შორს. რუსეთში სოციალიზმი არ არის, მარა არც კაპიტალიზმი; იქ არის გარდამავალი ხანა, მისი ეკონომიკა შეიცავს ბევრ კაპიტალისტურ ელემენტს, მარა აგრეთვე სოციალისტურსაც» (არბაიტერ ცაიტუნგ 22 დეკემ. 1925).

ამ იმედების შედეგია ენგელსის ნათელი პასუხის უკუგდება და ბოლშევიკური აზროვნებისაკენ დაქანება.

სოციალისტურ ლიტერატურაში დიდი დავაა აგრეთვე იმაზე, თუ რას ნიშნავს საკუთრების სოციალიზაცია. ჩვეულებრივ დეკლარაციულ პროგრამაში ეს მცნება არ არის განმარტებული, აქ საზოგადო პრინციპებით ვკმაყოფილდებით. მაგრამ ვესტიელთა პროგრამამ ეს გზა უარყო და იძლევა კონკრეტულ ფორმებს სოციალიზმისას. ამ შემთხვევაში სადაო საგნის ისევ პრინციპის ამარა დატოვება უდრის ორტოფობას. პროგრამა ითხოვს სხვილ საწარმოვო და სამიმოსვლო დაწესებულებათა, მსხვილ მიწათმფლობელობის, მთამადნების და სხ. «საზოგადოების საკუთრებათ გადაქცევას». მარა საკითხავია: რა ორგანოთი იხატება ამ ახალი მესაკუთრის ვინაობა? რაკი ამის პასუხი არ არის, უნდა ვიგულისხმოთ რომ ეს ორგანოა დემოკრატიული სახელმწიფო, რომელიც პოლიტიკურათ ფარავს საზოგადოებას. ე. ი. პოლიტიკური ორგანო ხდება იმავე დროს ეკონომიური ორგანოთ. შესაძლებელია ამ ორი ფუნქციის შეთავსება? დემოკრატიზმი არ სცვლის სახელმწიფოს შინაგან ბუნებას. ის არის და იქნება ადამიანთა მართველობა, თავისი მოხელეებით. პოლიციით, შეიარაღებული ლაშქრით — მთელი იძულებითი აპარატებით. რასაკვირელია, ამ აპარატის საშუალებით ახდენს პროლეტარიატი საკუთრების ჩამორთმევას, სხვა ორგანო ამ როლისათვის არ არსებობს. სადაოა მხოლოდ ის, თუ ვის ხელში ეს ამოდენა სიმდიდრე გადადის, რა ორგანოა მისი მესაკუთრე. საზოგადოება არის პოლიტიკური და ეკონომიური ერთეული. პირველი იხატება სახელმწიფოს საშუალებით. მეორეს არ აქვს ამ ეამათ გამოხატულობა და ის უნდა მისცეს სოციალიზმმა. პროლეტარიატი ვერ ივლის ამ სფეროში კაპიტალისტური გზით, ეტატიზაციის გაგრძელებით და გაფართოვებით. სოციალიზმი პრინციპიალურათ ნსხვავდება ეტატიზმიდან და მაშასადამე თავისი ბატონობა უნდა გამოსახოს ახალ საზოგადოებრივ ორგანოში. ასეთი შეიძლება იყოს მხოლოდ საზოგადოების ეკონომიური ერთეული, სპეციალურათ ამ მიზნით შეიარაღებული და სახელმწიფო-მართველობისაგან დამოუკიდებელი. მაშასადამე იქნება ორი ორგანო: პოლიტიკური და ეკონომიური, რომელთა შორის პირველი თანდათან სუსტდება და ქცება, და ბოლოს თითქმის გაქრება; ხოლო მეორე კი პირიქით გაიზრდება, გამრავალფეროვნდება და აღორძინდება. ასეთი ორგანოს დაარსების ტენდენციები დღესაც არის, მხოლოდ მას ებლაუჭება ხშირათ რეაქციონური და ფაშისტური ელემენტები დემოკრატიის დასანგრევათ და თავისი პოლიტიკური დიქტატურის გასაძლიერებლათ. სოციალისტებმა არ უნდა დაანებონ მათ ამ საღი იდეის მითვისება და გამრუდება.

რაკი სიმდიდრის მესაკუთრე საზოგადოებაა. ცხადია ამ სიმდიდრის ამუშავება მისი ორგანოების სრული კომპეტენციაა. პროგრამაში არც ეს მუხლი სჩანს ნათლათ. აქ ჩამოთვლილია მწარმოებელ ორგანოებათ: სახელმწიფო, ოლქი, მუნიციპალიტეტი, კოოპერატივი კოლექტიური სამეურნეო და თვითმართველი ორგანიზაციები, დაახლოვებით დღეს არსებული ფორმები. აქაც იგივე შერევაა სხვადასხვა სოციალური ბუნების; ადამიანთა და ნივთთა მართველობა ერთი მეორისაგან დამოკიდებული არ არის. კაპიტალისტურ წყობილებაში მუნიციპალური და დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფო მეურნეობა დიდი პროგრესია, მარა სოციალისტურ წყობილებაში ის

დიდი რეგრესია; ამით ძლიერდება ადამიანის დამსჯელი ორგანოები და მით უმეტეს საშიშროა თვით წყობილებისათვის. საბჭოთა კავშირში, სადაც ყველა ეს ორგანოები აწარმოებენ, ჩვენ მოწამე ვართ წარმოების ბიუროკრატიზაციის და შრომის ნაყოფიერების დაცემის. სოციალისტური მეურნეობის ჩაუვდა კაპიტალისტური მეურნეობის ფორმებში სრულიად შეუძლებელია. ახალ შინაარს ახალი სახე ეყირვება. იძულებითი აპარატის სამეურნეო აპარატით გადაქცევა ბუნებრივად იძლევა მუშების და მოსამსახურეთა დამორჩილებას ბიუროკრატიული საშუალებებით. საბჭოთა მკონარე წარმოება ამ მხრით მონახა გამოსავალი.

პროგრამმა ითვალისწინებს ისეთ მდგომარეობასაც, როცა განსაზღვრება მოხდება პატრონთა სამაგიეროთ დაჯილდოვებით. «ამ შემთხვევაში გამოსასყიდი ობლიგაციები უნდა იქნას დაფარული ერთი თაობის განმავლობაში ქონებაზე და მემკვიდრეობაზე დადებული გადასახადების შემოსავლით». რა კი მთელი სხვილი მრეწველობა და ალებ-მიცემობა განსაზღვრებულია, რჩება წვრილი წარმოება და ალებ-მიცემობა, რომელმაც მამასადამე, უნდა ზღვას რევოლუციის ხარჯები. სოციალისტთა მიიშართება წინააღმდეგ როგორც სხვილი, ისე წვრილი მწარმოებელისა. განა აქედან არ არის მოსალოდნელი წვრილი მესაკუთრეთა ამხედრება პროლეტარიატის წინააღმდეგ და გრანდიოზული კონტრევოლუციის დაწყება? ასეთი პროგრამით პარტია არა თუ მოიმხრობს, პირიქით დააფრთხობს გლეხობას და წვრილბურჟუაზიას და მათ ვრდასივრის ბურჟუაზიის ბანაკში. ამ საკითხის თავიდან ასაცილებლათ საქონროა პროგრამა ყოველნარი ექვს უფანტავდეს მათი ქონების ხელშეუხებლობის შესახებ. ამისდაგვარათ სიტყვები «გადასახადები ქონებაზე და მემკვიდრეობაზე» უნდა შესწორდეს ასე: «გადასახადები სხვილ ქონებაზე და მემკვიდრეობაზე». ამით ივლდის სხმება ნაწილი სხვილი წარმოების კიდევ კერძო მესაკუთრეთა ხელში დარჩენა. და თუ უქვევლათ მთელი ან დიდი ნაწილი სხვილი წარმოების ჩამორთმევა მოკლე დროში მოხდება გამოყიდვით, მაშინ ან თვით წარმოებამ უნდა გამოიყიდოს თავის თავი ან და გამოყიდვებზე უარი ეთქვას. სხვა გამოსავალი არ არის.

ეს განსაზღვრებული წარმოების ეკონომიური ოპკვა გრძელდება პროგრამის სხვა მუხლებშიაც. აქ ნათქვამია, რომ «გარდამავალ ხანაში პროლეტარიატმა უნდა პლანით წააქვზოს განსაზღვრებულ დაწესებულებათა ზრდა კაპიტალისტურის ხარჯზე». რა ნაირათ? ჩვენ ვხედავთ როგორ ხდება დღეს ეს საქმე საბჭოთა კავშირში. კერძო წარმოებას ახრბობენ სავადასახადო სახარალო პოლიტიკით, პოლიციური დევნით, კრედიტის მიუცემლობით. და სხვა ათასნაირი შევიწროებით. ამის შედეგია დაკნინება არა მარტო კერძო, არამედ სახელმწიფო წარმოებისაც. რატომ? იმიტომ რომ უკანასკნელი დაფარულია ეკონომიური კონკურენციისაგან, აღჭურვბელია პრივილეგიებით, არ არის იძულებული თავისი ეკონომიური საქმიანობით და საწარმოვო თაოსნობით თავის მდგომარეობა უზრუნველყოს. როცა ავსტრიის პროგრამმა სოციალისტური გადასხვაფერების პირველ ხანაში ჩამორთმეული წარმოების გვერდით უშვებს კერძო კაპიტალისტურ წარმოებასაც, ცხადია რაიმე ეკონომიური აუცილებლობის მოსაზრებით და არა მის საზრზობათ. მრეწველობის სრული მონოპოლია შესაძლებელია მხოლოდ გაწესრიგებულ სოციალისტურ საზოგადოებაში, სადაც მხადდება არა საქონელი უცნობი მუშტრისათვის, არამედ სახმარი ნივთი ნაცნობი მომხმარებლისათვის, როგორც მაგ. დღეს წყლის, გაზის და სხვა მუნიციპალური მონოპოლიათა წარმოება დაყენებული საჯარო უფლების ნიადაზე. მანამდე კი საქონლის წარმოება ხდება მისი კანონების თანახმათ—მისი დამუშავება და გასაღება ბაზრის პირობების შესაფერათ ე. ი. კონკურენციის საშუალებით. კონკურენცია კი მოითხოვს მოქიშპეთა თანაბარ პირობებში ჩაყენებას. რაკი პროგრამა ამას სპობს და ერთ საქონლზე მეორის წინააღმდეგ სავანგებო ზომებით იცავს, ცხადია ამით მტკიცდება ორში ერთი: ან განსაზღვრებული წარმოება თავისი საქმიანობით ვერ ხეირობს, ის სახარალო წარმოება ან და მის გვერდზე ვერ ითმენს კერძო წარმოებას. პირველ შემთხვევაში ის დასასურავია, ხლო მეორე შემთხვევა კი ეწინააღმდეგება პროგრამას, რომელიც აუცი-

ლებლათ მოითხოვს კაპიტალისტური საკუთრების არსებობას. გამოდის რომ წარმოება კიდევაც არის და არც არის. ეს ბოლშევიკური ორჟოფობა პროგრამიდან უნდა ამოვარდეს და ეს თვით ავსტრიის სოციალისტების სამეურნეო მოღვაწეობას შეეფარდოს. ვენამ დაამტკიცა რომ საზოგადო წარმოებას შეუძლია განვითარდეს თავისი საკუთარი უნარით და ხარჯით კაპიტალისტურის გვერდზე და მასან კონკურენციით.

ეს კიდევ ცოტაა, განსაზოგადოებული წარმოება უნდა ვითარდებოდეს არა მარტო კაპიტალისტური წარმოების ხარჯზე, არამედ რამდენიმეთ მუშათა და მოსამსახურეთა ხარჯზედაც. ამ მიზნით პროგრამაში წამოყენებულია ასეთი თეორია: «თვითეული დავა შრომის პირობებზე კაპიტალისტურ წარმოებაში, სულ ერთია ის ეკუთვნის კერძო პირს თუ სახელმწიფოს, რომელზედაც ბატონობს კაპიტალისტთა კლასი, არის ბრძოლა შრომას და კაპიტალს შორის; ამ ბრძოლაში მუშათა კლასი უარს ვერ იტყვის გაფიცვაზე; თვითეული დავა შრომის პირობებზე წარმოებაში, რომელიც ეკუთვნის საზოგადოებას, რომელშიაც ბატონობს მუშათა კლასი, ან მუშათა კოაპერატივში, არის კონფლიქტი მუშათა კლასის საზოგადო ინტერესების და მუშათა ცალკე ჯგუფის კერძო ინტერესთა შორის». ეს ორი დებულება დიდათ სადააო. პირველი არ ფარავს თანამედროვე ექსპლუატაციის ყველა ფორმას. საბჭოთა რუსეთში კაპიტალიზმის ტიპი არ ბატონობენ. განა ეს ნიშნავს რომ აქ შრომის და კაპიტალს შორის პარზონაა? და თუ ბატონობს არა კაპიტალისტთა კლასი, არამედ მაგ. ხუცები, მოხელენი, «რევოლიუციური უმცირესობა», როგორც ამას შენიშნავდა ამხ. დანი, რომელიმე განდის ანტიკაპიტალისტური ან ფენეგიუსიანგის მოსკოფილური პარტია, მაშინ? ყველგან. მთელ აღმოსავლეთში, დაწყებული რუსეთიდან ახალ აღორძინებულ კაპიტალისტური ურთიერთობის წინააღმდეგ დიდი მოძრაობაა წინა-კაპიტალისტური, მუშათანა კლასების, რომელნიც თავის წვრილ წარმოებას და ურთიერთობას ებლაუტებიან. სადაც ამ მოძრაობამ გაიმარჯვა, როგორც მაგ. საბჭოთა კავშირში, იქ შრომის ექსპლუატაცია გაცილებით უფრო მწვავე და ბარბაროსულია. ვინემ კაპიტალისტურ ქვეყნებში. კაპიტალიზმს ებრძვიან ორი მხრიდან: მარცხნივ და მარჯვნიდან. პროლეტარიატი და წვრილი ბურჟუაზია. პროგრამის დებულება თითქმის ხელს აფარებს უკანასკნელს და მით ხელს უწყობს საბჭოთა სოციალისტურ ცრუმორწმუნეობას.

ასევე მიუღებელია პროგრამის მეორე დებულება, რომლითაც დაპირდაპირებულია მთელის და მის ნაწილთა ინტერესები. საზოგადოება არ არის აბსტრაქცია, მეტაფიზიკური მოვლენა, რომელიც ნსხვავდება მისი შემადგენელი ნაწილებისაგან. პირიქით. საზოგადოება მხოლოდ მის ნაწილებში იხატება და ვითარდება. და თუ დღეს ასე არის—ამის მიზეზია კლასთა განხეთქილება, ქონებრივი უთანასწორობა, რის დაფარვას ცდილობენ გაბატონებულნი სწორეთ ამ სიმღერით—მოითმინეთ, მთელის ინტერესი მაღლა დგასო. სოციალისტურ უკლასო წყობილებებში კლასთა ადგილს «ცალკე ჯგუფები» ველარ დაიჭერენ და მათი ნაწილ-ნაწილათ დასამორჩილებელ თეორიებს ადგილი არ ექნება. აქ საზოგადო და კერძო ერთმანეთს ფარავს, მათი ინტერესი ერთი და იგივეა, ერთის უირ-ვარამი მეორის უირვარამიცაა. თუ სოციალისტურ წარმოებაში მუშათა მდგომარეობა სათანადო სიმაღლეზე ვერ დგება, ე. ი. წარმოება ვერ იტანს შრომის პირობების გაუმჯობესებას, უნდა მოხდეს ორში ერთი: ან წარმოების ტენიკურათ გაუმჯობესება და შრომის განაყოფიერება ან და მისი დახურვა და სხვა სამუშაოს გამოწყება. მუშებისათვის ქადაგი—ეს თქვენი ქონება და მოითმინეთო—საბჭოთა «პროლეტარული» პოლიტიკაა, რაც ყოველ დღეს მათ პრესაში იწერება და რითაც მუშების დაბეჩავება «თეორიულათ» საბუთდება. სოციალიზმთან ამ დოქტრინას კავშირი არ აქვს.

მთელ ამ ზრთვენებას აქვს პრაქტიკული მიზანი—მუშებმა ხელი აიღონ ბრძოლის მეთოდზე და «მთელის» სადღეგრძელოთ დაკმაყოფილდენ მშვიდობიანი საშუალებებით. მართალია მათ გაფიცვა აღარ ეკრძალებათ, მარა ეს მორალურათ და პოლიტიკურათ დაგმობილია; ეს საერთო საქმის დალატია. «სოციალდემოკრატია» უნდა ჩაუ-

ნერგოს მუშებს და მოსამსახურეთ შეგნება, რომ ასეთი დავა, როგორც წესი, უნდა იჭრებოდეს მომრიგებელი კომისიებით და მედიატორებით, რომელიც ინიშნებიან პროფკავშირების მთელი ორგანიზაციის მიერ». ეს ძლიერ კარგი, ასეთი ტრიბუნალი საჭიროა, მარა საკითხი იმაშია, რომ ვერ შეთანხმდენ, მუშა არ კმაყოფილდება ამათი განჩინებით, მაშინ? მაშინ, უკმაყოფილო ნაწილი პროლეტარიატისა დგება ერთ მხარეზე, სოციალდემოკრატია მეორეზე, და რადგანაც ასეთი შემთხვევები შეიძლება დაემართოს მრავალ «კერძო ჯგუფთ» ცალ-ცალკე, ბოლოს და ბოლოს გამოვა, რომ მთავრობის პარტია—სოც.-დემოკრატია ეპირდაპირება პროლეტარიატს, სწორედ ისე, როგორც ეს დღეს საბჭოთა კავშირში კომუნისტებს სუერთ. მოხდება ორში ერთი: ან მთავრობის ცვლილება, ახალი პარტიის გამოჩენა და გაბატონება ან და ურჩების ძალით დამორჩილება... არა, სოციალიზმი ასეთ ორპოლულ ზერელე საფუძველზე ვერ აეგება. მისი საძირკველია საწარმოვო აღორძინება, უმაღლესი ტენიკა, სიმდიდრის გამრავლება, ნაკლები შრომა, შრომის საუკეთესო პირობები—ერთი სიტყვით მუშათა კლასის დაბალი საფეხურიდან მართლა მაღალზე აყვანა. სადაც ეს ასე არ არის, იქ არავითარი სოციალიზმი არ არის და მას მუშათა კლასი ვერც შეურიგდება. ის იბრძოლებს ბოლომდე.

აღარ შევეჩებით წვრილალ დებულებებს, როგორცაა მუშების და მოსამსახურეების ერთ კლასში მოთავსება, მათ მიერ «თავისი ნაშრომით განკარგულება» და სხვა ასეთ არა-მარქსისტულ ახალ აზრებს; ვიტყვი მხოლოდ, რომ პროგრამის ამ ნაწილში მოთავსებული დიდაქტიკური კილო მუშებს, ვიმართ სრულიად უადგილოა. პროგრამა არის ნუსხა დოქტრინის და პრაქტიკული მოთხოვნის. ხოლო ვინ როგორ უნდა უყურებდეს თავის მუშაობას—ეს პედაგოგიკის საგანია.

დასასრულ კიდევ ერთი შენიშვნა პროგრამის უკანასკნელ თავზე (ინტერნაციონალი). აქ ჩვენ ვკითხულობთ: «უახლოესი მიზანი ინტერნაციონალის, რომელიც შეიცავს ყველა ქვეყნის მუშებს, არის ბრძოლა კაპიტალიზმიდან წარმოდგარ ომის საფრთხესან». დებულება სრულიად უადგა თავისთავით. მარა ფარავს ეს ყოველნაირ ომს? არა, აქ გამოყოფილია მხოლოდ ის ომი, რომელიც კაპიტალიზმიდან წარმოსდგება, დანარჩენი კი უყურადღებოთაა დატოვებული. ინტერნაციონალის მარჯვლის კონგრესმა მიუთითა ასეთ ომზედაც და ის დაგმო კაპიტალისტურ ომთან ერთათ. აქ ვკითხულობთ: «კომუნისტური ინტერნაციონალი ავრცელებს იმ ოცნებას, რომ მუშათა განთავისუფლება შეიძლება დაპყრობილ იქნას წითელ არმიათა ხიშტებით და რომ მსოფლიო ომი მოგვცემს მსოფლიო რევოლიუციას». რევოლიუციის მომხსენებელი ბაუერი ამბობდა: «ბოლშევიზმი—ეს, ასე ვთქვათ, ომის სოციალიზმის ვარიანტია. როგორც ის დაწმუნებულია, რომ შინაგანი თავისუფლება არ მოიპოვება, თუ არა სისხლიანი სამოქალაქო ომით, ისე მას სწამს, რომ გარეგანი დამოუკიდებლობა არ მოიპოვება, თუ არა იარაღით, შეტაკებებით რევოლიუციური და კაპიტალისტურ სახელმწიფოებს შორის» (იხ. პროტოკოლი).

როგორც ხედავთ, ინტერნაციონალის თვალსაზრისით ომის საფრთხეა ორნაირი —კაპიტალისტური და კომუნისტური. ეს უკანასკნელი ამჟამათ გაცილებით უფრო მოსალოდნელია, ვინემ პირველი. კაპიტალისტურ ქვეყნებში არის შესაძლებლობა თავისუფალი ბრძოლის და ორგანიზაციის. აქ მუშათა პარტია მედგრათ ერევა სახელმწიფოს საქმეებში და არ ანებებს მილიტარულ ელემენტებს სურვილისამებრ იბატონონ. საბჭოთა ქვეყანაში კი არც ერთი ასეთი შესაძლებლობა არ მოიპოვება, მთავრობის მოწინააღმდეგე სოციალისტური ძალები დევნით გატეხილია და დესპოტიური მართველობა გაბატონებულია. მარსელის რევოლიუცია ამბობს: «იმ დროს როდესაც დასავლეთ ევროპაში საერთაშორისო მდგომარეობა ხდება უფრო მშვიდობიანი, მუშათა კლასის მუდმივი მოქმედებით, აღმოსავლეთ ევროპაში მდგომარეობა საშინლათ მწვევდება... ინტერნაციონალის აზრით ომის საფრთხე მეტათ შემცირდება, რომ საბჭოთა კავშირში ომის და ზავის განჩინება იყოს არა დიქტატორულ მთავრობის, არამედ თვით ხალხის ხელში». ერთი სიტყვით, კაპიტალისტური ომის საფრთხე

კლდეულობს, ბოლშევიკური კი მატულობს, აი ინტერნაციონალის დებულება და ეს სახეებით ეთანხმება ფაქტებს. მოსკოვის მთელი საგარეო პოლიტიკა აშენებულია ნაციონალიზმის დაშლანზე. აღმოსავლეთ ერების დასავლეთის წინააღმდეგ დაპირდაპირებაზე, მათ შორის შუღლის და კონფლიქტის გაღრმავებაზე. ევროპის მიერ უარყოფილი საიდუმლო დიპლომატია კრემლის სახარებათ გადაიქცა, სადაც ჩუმით ითხლება საერთაშორისო კონსპირაცია, ერთა ერთიმეორეზე წასისიანება, ახლო და შორეულ აზიაში ომის კერათა გაღვივება, მოსაზღვრე ლიმიტაციების დამორჩილების და დაჯბნების გეგმა, ჩამორჩენილი ხალხების თავის საგარეო ძლიერების იარაღთ გამოყენება; მოსკოვი ერთევა პირდაპირ თუ არაპირდაპირ, ფულით და კაცით, ყველა სახელმწიფოთა შინაურ საქმეში, ყავს უცხოელთა მთელი ჯგუფები და ორგანიზაციები თავის სამსახურში, აშკარათ არიგებს ფულს ხალხის მოსაყიდათ, აწყობს შეთქმულობებს, სადაც კი ეს შეიძლება, აღელვებს არა-ევროპიელ ხალხთ ევროპიელთა წინააღმდეგ, აძლიერებს რასიულ სიძულვილს, რაზმავს ყველას ყველას წინააღმდეგ. ომის მთავარი საფრთხე დღეს მოსკოვში ძევს.

ავსტრიის პროგრამა ომის რეალურ ამ საშიშროებას ვერ ხედავს და ჩაფრენია მარტო კაპიტალისტურ ომს. აქაც ის ებრძვის არა ყოველნაირ ომს, არამედ «იმპერიალისტურს და ნაციონალისტურს». ასეთი კლასიფიკაცია მართლაც ახალი ამბავია ინტერნაციონალში. ყველა ინტერნაციონალური კონგრესი, დაწყებული 1886 წლიდან, უარყოფს ომს, როგორც ასეთს. რატომ? იმიტომ რომ ყოველნაირი კლასიფიკაცია სუბიექტიურია. მოკლებული ობიექტიურ საზომს. იმპერიალისტური ომის თავდაცვითი ომით მოჩვენება მეტათ აღვილი საქმეა. ამის მწარე მაგალითი ვნახეთ. იმპერიალიზმი სპეციალური ფორმა განვითარებული კაპიტალიზმის და მათთანადე ვერ ფარავს მის ყველა ფორმას. იმპერიალიზმის პირდაპირი მოწინააღმდეგე პრინციპია ერის თვითგამორკვევა და ყველა ამ დებულებისაგან გამომდინარე შედეგები. პროგრამა სამართლიანათ აცხადებს, რომ სოციალდემოკრატია «ესმარება ყველა ხალხის გამანთავისუფლებელ ბრძოლას უცხო იმპერიალისტური ბატონობასან», მარა მასვე უმატებს სადაო დებულებას «და კონტრრევოლიუციურ ჩარევას მათ რევოლიუციებში». ე. ი. აკრძალულია სხვა ერის შინაურ საქმეებში არა ყოველნაირი ჩარევა, არამედ კონტრრევოლიუციური, მათთანადე რევოლიუციური ჩარევა დაშვებულია. ამით ირღვევა პროგრამის ის მუხლი, სადაც ერთა თვითგამორკვევის პრინციპია აღიარებული. ჩარევის ასეთი კლასიფიკაცია საშუალებას აძლევს ყველა სახელმწიფოს მის მეზობელ ერთა შინაურ საქმეში ხელი აფათუროს. დღეს რა არ არის რევოლიუციური, ყველა გადატრიალება, არის ის ფაშისტური, მილიტარული, ბოლშევიკური თუ ჩინური—რევოლიუციურია— ცნებათა და საქმეთა ასეთ არევის ხანაში ყოველნაირი ორქოფული დებულება მიუღებელია, მით უფრო როცა ის პრინციპიალურათაც დაუშვებელია.

მომხსენებელი ოტო ბაუერი ამ კლასიფიკაციას იცავს იმ მოსაზრებით რომ შეიძლება «რევოლიუციური თავდაცვითი ომის წარმოება მოგვიხთვის». რატომ სამშობლოს დაცვა იქნება რევოლიუციური და არა უბრალო ნაციონალური? ხორტის მაგიერ ბელა-კუნის მთავრობა რომ ჩამოერიოს ავსტრიის შინაურ საქმეებში, რა ხასიათის იქნება ავსტრიელთა ომი—რევოლიუციური, თავდაცვითი თუ კონტრრევოლიუციური? ჩარევის საზომით რევოლიუციონერობის გამოცხადება კარს უღებს ყველა ავანტიურისტს ახალ-ახალი რევოლიუციონური ექსპერიმენტებისაკენ. ეს უკვე რევოლიუციური ომის თეორიაა, რაც ძირბუდიანათ ეწინააღმდეგება სოციალიზმს და უახლოვდება ბოლშევიზმს.

ამ გვართ. ავსტრიის ახალ პროგრამაში ორი სული ტრიალებს: სოციალისტური და ბოლშევიკური. ის რაც სწორია—ძველია, მარქსისტულია, რაც შემცდარია—ახალია. ლენინურია. ან ერთი, ან მეორე, ორივე ერთათ შეუთავსებელია.

დ მ ი დ ა ხ ა ბ ჯ ე ლ ე ნ ი .

მთელი რუსეთი ავსებულა ხმებით ომზე. პირველათ ამჟერმეტყველდა ბუხარინი. მას აყვა რიკოვი, გამოეხმურა ვოენკომი ვოროზილოვი, და ატყდა საერთო ყიპინა ყველა დიდი და პატარა კომუნისტების, გაიმართა საომარი კვირე.

რა მოხდა?

რუსეთს გარს შემორტყმიან კაპიტალისტური მტრები. ბოლშევიკური სამოთხე შემურებით ევროპის ფაშისტებს, და გაისმის იარაღის უღარუნი ყველგან. დანგრევას უპირებენ «მუშათა და გლეხთა» სამფლობელოს. მათ მოუძღვიან, რასაკვირველია, თეთრგვარდიელები და მენშევიკები. საბჭოთა «სოციალისტურ» რესპუბლიკებს უკვე რკალი აქვს შემორტყმული. ფხიზლათ კომუნისტები, აისხით აბჯარ-ჩაჩქანი! რიგებში მწკრივით! გაიძახის ბუხარინი, იმეორებს ვოროზილოვი. ომი ევროპასთან აუცილებელია! ომი კარზეა! ჩვენ მხათ ვართ, შესძახის გათუთიყუშებული წვრილფეხობა.

მახვილი სმენა აქვთ კრემლის მდგმურებს, შეიძლება არც სტყუვდებიან. ბურჟუაზია მუდამ იყურება იარაღზე, და განსაკუთრებით კი ფაშისტური. მისი ხელობაა—გასრესა, ძალადობა, დაპყრობა, დაჩაგვრა; «ვანი სუსტებს» აწერია მის დროშას. საბჭოებსა და მათ შორის კი წინააღმდეგობა დიდია, განხეთქილება ძლიერია. ურთიერთობა ამ ბოლო დროს კომუნისტებს ყველასთან გაფუჭებული აქვს. მათი ნამოქმედარი გერმანიაში, მათი მდგომარეობა ინგლისში, საფრანგეთში, ყველგან, კარგს არაფერს ამბობს მათ სასარგებლოთ. საკონფლიქტო საგანი მრავალია. მაშ ჩაგრავენ საბრალო საბჭოებს?

«აქ ერთი რამ ავიწყდება ბუხარინს და მის ამყობს. საბჭოთა რუსეთიც არა ნაკლებ ვერდნობა წითელ ხიშტების ძალას, თვით კომუნისტური პარტიაც დიდი ხანია გადაქცეულია სამხედრო კასტათ. მხედრულ ორგანიზაციათ. რომელიც იარაღით, ჩეკით, ხიშტებით ბატონობს შინ და გარეთ, სადაც კი ხელი მიუწვდება. დაპყრობა, დამონება მისთვისაც ხელობაა. მაგალითი ამის საქართველოა. განა ომით არ დაიპყრეს იგი? თოფ-ხარბაზნებით შესევას რომ ომის მაგიერ რევოლიუცია დაარქვე, ამით რა შეიცვლება? ეს იქნება მხოლოდ ბროტრი წაბილწვა ამ განმათავისუფლებელი სახელის და არა თავის უმსგავსო საქციელის გამონამუსება.

ბოლშევიკები საქვეყნოთ გაჰკვივიან კაპიტალისტურ ომის საშიშროებაზე. საქმით კი თვითონ სულ იმის ცდაში არიან, რომ სადმე ომის ცეცხლი გაჩაღონ; აღმოსავლეთში, დასავლეთში, აზიაში, აფრიკაში, თვით ევროპის შიგნით, ყველგან. სადაც კი ამის რაიმე შესაძლებლობას დაინახვენ. ამ მიზნით უმეგობრდებიან ეს წითელი დიქტატორები აღმოსავლეთში ნაციონალურ მოძრაობას აზიის ერებისას; ამისთვის ეტმასნებიან დასავლეთში—იმათ, ვისაც საბჭოთა პრესაში სიტყვივით აძაგებენ. ფაშისტურ რეაქციას, რევანშის მომხრე ნაციონალ-შოვინისტებს; ამისთვის უწვდიან ხელს მუსოლინს და ჰინდენბურგს, უნგრეთის ჰორტებს და გერმანიის მონარქისტულ ორგანიზაციებს.

ომი მათთვის ხსნა! ასე ფიქრობენ კრემლის ბატონები, ქვეყნის არევა მათთვის გამოსარჩენია—ასე ოცნებობენ კომინტერნის მოქადაგენი. მაშ რათ გაჰკვივიან ასე გამწვარებელი ომის საშიშროებაზე? რათა და იმიტომ, რომ ბუხარინი წინააღმდეგია ომის, როცა კაპიტალისტები ემუქრებიან საბჭოთა სამფლობელოს, იგი დამცხს სხვისი ჯარების საბჭოთა რესპუბლიკაში შესევას. მარა... მარა ის სრულიად არაა წინააღმდეგი, რომ საბჭოთა ჯარებმა დაამხონ სხვა ქვეყნები, დაიპყრონ და დაიმორჩილონ პატარა ერები... ბურჟუაზიული მთავრობებიც ხომ საეყვებით ასეთია! მაშ რითი განსხვავდება აღლადებელი ბუხარინი რომელიმე ჩემბერლენის ან მუსოლინისაგან? სრულიად არაფრით, თუ სიტყვათა სამოსელს არ მივიღებთ მხედველობაში.

მაშ ასე. ომის გუნება ერთნაირათ აქვთ საბჭოთა კომისრებს და ბურჟუაზიულ იმპერიალისტებს. წითელი და შავი რეაქცია ამ მხრივ თანასწორია. განსხვავება ისაა, რომ ევროპის რეაქციას აჩერებს შინაური ძალები, რუსეთის საბჭოებს კი მხოლოდ სისუსტე და უძლურება. ბურჟუაზიულ იმპერიალიზმს აბრკოლებს შინაური მოწინააღმდეგე მისი სულისკვეთების: ფართო ხალხის მასსა, მოქანცული და დაშინებული განვლილ ომის საშინელებით, და რაც უმთავრესია, მუშათა დემოკრატია, რომლის ხმა საკმაოდ ძლიერი და გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა დღეს ევროპის მრავალ სახელ-

მწიფობებში. საბჭოთა რუსეთს კი შინაობაში წინ ვერაფერს დაუდგება. მათი საომარი პოლიტიკა—მუდამ ხელგახსნლილია. კრემლის დიქტატორებს ხელს არავინ უშლის მუდამ ომის სამზადისში იყონ, ხან ფარულად, ხან აშკარად. ვოენკომ ვოროშილოვი, მართალია, ფიცსა სდებს თავს არავის დავესხმითო, მარა ვინ დაუჯერებს ამას საქართველოს მუხანათურად დამპყრობთ? თუ ძალა ექნათ, ისინი სისხლის ღვრას არ მოერიდებიან. მუშების და გლეხების გაკლეთის წინაშე არ შედრკებიან. თავის ბატონობისთვის ქვეყანას გასწირავენ.

ამიტომ ჩვენ ვამბობთ; ომის საშიშროება თუ სადმეა, ეს არა მარტო ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებში, არამედ არა ნაკლებ რუსეთის წითელ იმპერიალისტებში. ევროპაში, მართალია, ბლომად მოიპოვება საკონფლიქტო საკითხებში, მრავალი აწეწილი-დაწეწილი საქმეები, ომის და ზავის მემკვიდრეობით დატოვებული, რომელთაც შეუძლია თოფის წამლის სუნის დატრიალება. განსაკუთრებით აღსანიშნავია დახლართული კვანძები შორეულ აღმოსავლეთში, ჩინეთში და აღმოსავლეთ ევროპაში. ბალკანეთსა და რუსეთის საზღვრებზე; ყველგან ფაშისტების და კომუნისტების მოსახლერე ადგილებში, მათ დასამხარზე.

განათლებულ ქვეყნებში ამ საკითხებს ორი მეთოდით უდგებიან: ბურჟუაზია იარაღით, დემოკრატია მშვიდობიანი გზით. რეაქციის ხმალის ტრიალს აქ უპირდაპირდება პროგრესიული-დაწეწილი და მათში პირველია მუშათა ინტერნაციონალი, რომელიც ცდილობენ ამ საკითხების ერთა სოლიდარობის პრინციპით მოგვარებას, მორიგებით, შეთანხმებით ან არბიტრაჟით გადაჭრას. მისწრაფება მშვიდობიანობისადმი იმდენად ძლიერია, რომ მას თვით ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული წრეებიც მხარს უჭერენ და თავისთავად აცხადებენ. მოსკოვის კომისრები და მათი მესამე ინტერნაციონალი კი აქაც მხოლოდ ხელის შემშლელის ბოროტ როლს თამაშობენ. იგინი მხოლოდ ყველგან არეუ-დარევის შემტანია. მშვიდობიანობა მათ აბრაუნებს. ევროპის სისხლის მოვრში აკურება მათთვის აღდგომა. ამიტომ შეხარბიან ევროპაში თავის სუბუპი ძმის ფაშისტების გამარჯვებას და დემოკრატიის დამარცხებას, რასაც მუშათა რიგებში განხეთქილების შეტანით, რეაქციონერებისთვის ფარული დახმარების აღმოჩენით ყველ მხრივ ხელს უწყობენ.

თვით რუსეთში მათი ბოროტი ხელის გამჩერებელი არავინაა. ყველა საზოგადოებრივი ძალები დაქსაქსულია, თვითმოქმედება ჩაკლულია. აზროვნება უარყოფილია, გარდა «კაზინოსისა». დარაზნულია და ლაპარაკობს მხოლოდ კომუნისტური პარტია და წითელი ჯარი, ორივე მხედრული ორგანიზაცია. ამათ ხელშია საზოგადოებრივი აზრის დამუშავება სიტყვით და მწერლობით. და ისინი კი მთელი ქვეყნის სამხედრო გუნებაზე დაყენებას ცდილობენ. ბონაპარტისტული მიდრეკილება ხდება საერთო მიდრეკილებით. ომი და ხიშტი ცხადდება მსოფლიოს მსხნელად, სოციალურ რევოლუციის წყაროდ, საზოგადოებრივ მშობიარობის უებარ დოსტაქრად. ამით ომის საშიშროება მხოლოდ ძლიერდება.

ამბობენ, ომის ქადაგება საბჭოებში გამოწვეულია შინაგანი მდგომარეობით, იგი შინაგან დიპლომატიას ემსახურება; მისი მიზანია ოპოზიციის სამხედრო დისციპლინის არტახებით შებოჭვა, უმამყოფლო გლეხების თეთრგვარდიელთა აჩრდილით და მიწის წართმევის საფრთხით დაშინება და ჩაჩუმებაო. თუ ასეა, ამით საბჭოთა რუსეთი კიდევ უფრო სახიფათო ხდება.

ამ მხრივ მას მხოლოდ ერთი ბადალი თუ ყავს: იტალიის ფაშისტმა, მუსოლინის სამეფო. იგიც მასავით გაკვირს ომზე, დაპყრობაზე, მხოლოდ არა რევოლუციის. არამედ ნაციონალური განდიდების სახელით. არსება იგივეა. მუსოლინსაც საშინაო მოსახმარათ სჭირდება იარაღის ულარუნი.

აქ უნდა ვაღვიაროთ, საომარ ყუმბარას ერთი თვისება აქვს: იქ სქდება იოლად, სადაც ომი საშინაო მოთხოვნილებათაა გადაქცეული. და ასეთი ომები ხჩვევია უმთავრესათ ყველა დესპოტიას, ყველა ბონაპარტისტულ რეჟიმს, ყველა დიქტატორებს.

ჩვენ წინააღმდეგი ვართ ომის, წინააღმდეგი ვართ ამ დესპოტთა პოლიტიკის. ამ საომარ ყიყინის, მშრომელთა სისხლით თამაშის.

ჩვენ ვიცით ბუნება ომის: იგი მუშათა და გლეხთა სისხლით და ხორციით იკვებება, მათ უსაბობს სიცოცხლეს. ხოლო რკინის მექარხნებს, ჯარის იჯარადართ, მიმწოდებელთ იგი სიმდიდრით ავსებს. ვიცით, ომი მდიდართა გამდიდრების წყაროა და ამიტომ ქეიფია, ღარიბთათვის კი კენესა და ტირილია. ცხადია პარტია, რომე-

ლიც მშრომელთა ინტერესებს იცავს, არ შეიძლება არ იყოს მისი წინააღმდეგობა.

მარა ჩვენ, ქართველ სოციალდემოკრატებს, განსაკუთრებული საბუთი გვაქვს ასეთი აზრის ვიყოთ ომზე. ბოლშევიკების საომარი განგაში სწერეთ იმ საშინელ დღეების 8 წლის თავზე მაღის, როცა საქართველოს თავისუფლება იმსხვერპლა შემოსულ მტრის ზარბაზნებმა. სწორეთ სრული ექვსი წლის წინათ წაჯვართვია ომმა ის, რაც რევოლიუციამ მოგვანიჭა. ომმა შეჭამა და დაანგრია ნამუშევარი 17 წლის თებერვალ-მარტის რევოლიუციის. ომმა მოშალა და გასტეხა ძალა დემოკრატიის და ბოლშევიკურ დიქტატორებს მისცა სადავე იმ დიდი ხნის ხალხური მოძრაობის, რომელმაც ცარიზმი წააღწია, და რომელიც მათ უკუღმა შეაბრუნეს ხალხის ხელახლა მონობის უღელში ჩასაბმელი. ამ დიქტატორთა საომარ მადას და დამპყრობ პოლიტიკას შეეწირა დამოუკიდებელი, დემოკრატიული რესპუბლიკა ჩვენი პატარა ერის.

მაშინ ჩვენ ერთმა იმპერიალისტმა ვაგვცა, მეორემ დაგვიპყრო. დღეს იგივე იმპერიალისტური ძალები ერთმანეთს დაპირდაპირებულნი სჯიჯგინან 400 მილიონიან ჩინეთის სხეულს, ახანგრძლივებენ და ამწვავებენ შინაურ სამოქალაქო ომს, რომ უფრო ადვილათ დაიმონონ და დაიმორჩილონ დაუძლურებული ქვეყანა. ბედის ირონიით იქ ერთგულ პოპულარულ ძალებს საბუთთა მოსკოვი უდგია გვერდით, მას ამავრებს ფულით. მარა შლის და აუძლურებს თავის საომარ მეთოდების თავზე მოხვევით. მას მიზნათ აქვს ჩინეთი მსოფლიო ომის კერათ აქცოვოს. ამით ის უდიდეს საფრთხეში აგდება სამართლიან ხალხურ მოძრაობას და ზრდის ჩრდილო ჩინეთის რეპუბლიკურ გენერალთა და მათ უკან ამოფარებულ ბურჟუაზიულ-იმპერიალისტთა შანსებს, რომელნიც მოხდენილათ იშველიებენ ბოლშევიკურ ბარბაროსობის საფრთხეს, რომ უფრო მაგრათ ჩასუქდონ ჩინეთის ხალხი თავიანთ მონობის უღელში.

ვევებერთელა ჩინეთი ამ შავ და წითელ იმპერიალისტთა ჰიდილის მსხვერპლი ხდება. და მით უმეტეს განხდება მათი მსხვერპლი ყოველი წვრილი ერი, რომელიც მათ ყებაში მოექცევა.

საქართველოს ერს მიიძე უღელი აწვეს უცხო მონობის და უთანასწორო ბრძოლა აქვს გამართული თავისუფლების მოსპოვებლათ. ამ ბრძოლაში მოსკოვის კომუნისმი მის პირისპირ სდგას, როგორც დამპყრობი ძალა. ჩინეთის «განმათავისუფლებელი» აქ მონობის ჩაქუჩს სცემს მიჯაჭულ ამირანს. ბოროტი სული, რომელსაც ის ატარებს, აქ შიშველი სდგას და თავის მსხვერპლს დასჩხავის.

მარა, თავისთავთ ცხადია, ამის გამო ჩვენ ვერ ჩაუვარდებით ჩემბერლენ-მუსოლინის კლანტებში ჩვენდა დასაბღვენელათ.

ჩვენი ერის თავისუფლება დაკავშირებულია არა დამმონებელ ძალებთან, არამედ მსოფლიო განმათავისუფლებელ მოძრაობასთან, საერთო პოპულარულთან. დემოკრატიის გამარჯვებასთან. ჩვენი მეთოდია შეკავშირება რევოლიუციურ მასების, გაშუქება და გათვალისწინება მათთვის გარშემორტყმულ პირობების, საშინაო და საგარეო მდგომარეობის. შეტანა მათში თავის ინტერესების სწორი გავების და, რაც უმთავრესია, მტრისა და თავის შალთა სწორი შეფასების, შეწონვის, შეერთება და გადაჯაჭვა ერის ყველა სასიცოცხლო, მომავალი ძალების.

დარაბმული და შეგნებული მასსა, აღზნებული თავისუფლების სიყვარულით და გაწვრთნილი პოლიტიკურათ, ყოველ მოსალოდნელობისთვის მზათ იქნება და ყოველ შესაძლებლობას საუკეთესოთ გამოიყენებს.

ომის პოლიტიკაში, ბუზარინი ვეროპის ბურჟუაზიასთან ერთათ ჩვენც გვახვევს. საქართველოს სოციალდემოკრატიასაც ამ იმპერიალისტთა რიგებში ათავსებს. ამაო ცდაა. საომარი ავანტიურების ძიება ჩვენ სტალინების შინა ყმებისთვის დაგვითმია. საქართველოს დემოკრატიას ასეთ საომარ კომბინაციებში გახლართვა არ ესაჭიროება; მათ ჩხრიკონ ომის ნაღვერდალი და გამოჩხრიკონ ცეცხლი.

და როცა დაატეხენ ხალხს თავზე ომიანობის საშინელებას, მოიმკიან მის რისხვას; ასეთმა რისხვამ წართვია ტახტი რუსეთის თვითმპყრობელს. ომის გადავიდებამ დაარღვია შეკოწიწებული სამფლობელო კაპიტურგების და რიხიანი ბატონობა კოპნეცონლერების. ომის მაძიებელნი ომმა იმსხვერპლა. ომის უბედურებისთვის წააღწევს რევოლიუციური ხალხი დამარცხებულ მოსკოვის დიქტატორთა გზაკვალსაც. მარა წაღვკავს მხოლოდ მაშინ, თუ ხალხს შეგნებული ექნება ფასი და ღირებულება თავისუფლების და დამოუკიდებლობის, თუ რუსეთის ხალხმა და დამორჩილებულმა ერებმა შესძლეს საჭირო ცოდნის და გამოცდილების გამოჩენა ამ პრინციპების განსა-

ხორციელებლათ. წინააღმდეგ შემთხვევაში—წითელი დიქტატურა ახალი ბონაპარტი-
 ზმით შეიცვლება. რუსეთის ხალხს და ყველა დამორჩილებულ ერებს სხვა დიქტატო-
 რი, სხვა ტიპის, წმინდა ბურჟუაზიულ-ნეპმანური გაიძვერობის და შეუბრალებლობის
 მატარებელი წამოასკუბდება. ეს იქნება წითელი რეაქციის შავით შეცვლა, სტალინის-
 მუსოლინით, უბედურების-უბედურებით.

ჩვენ გვინდა ეს თავიდან ავიცილოთ. ამიტომ ვამბობთ: მთელი ენერჯია და ძალა
 უნდა მოვახმაროთ რევოლიუციურ მომზადებას, რევოლიუციურ ძალების დარაზმვას,
 პოლიტიკურ გაწრთვას; ორგანიზაციულ შეკავშირებას.

ჩვენი ლოზუნგია:

ძირს ომი.

გაუმარჯოს რევოლიუციას.

გაუმარჯოს ერთა თავისუფლებას.

რ. ანსენიძე.

გ ა კ ვ რ ი თ.

მოსკოვის ქურუმებმა დიდის ხმაურობით ჩაატარეს თავისი «სამხედრო შეიდე-
 ული». პირველი ხმა აიმაღლა თვით სარდალმა ვოროშილოვმა და ქვეყანას აუწყა ომის
 მოახლოება. ჯარი მზათ არის, მარა პარტია და ქვეყანა თუ მზათაა—ეს არ ვიცო,
 გამოაცხადა მან. თუ ეს მან არ იცის, ცხადია მზათ არ ყოფილან, თვარა ეჭვიც კი უა-
 დგილო იქნებოდა. პარტიის მზათ ყოფნა—რასაკვირელია წყალზე დაწერილი თამასუ-
 ქია; პარტია შუღლით და ვანხეთილებით სავსე, ურთი-ერთ უნდობლობით და დევნით
 შეპყრობილი, ვერაფერი თავდებია საომარი ენერჯიის და ბრძოლაში თავის დადების.
 დღეს მას არც აქვს რაიმე საერთო მიზანი, საერთო დროშა, რისთვისაც და რომლითაც
 ის წინეთ ომში მიდიოდა. ახლა პარტია—მოხელეთა ხროვაა, კარგი ცხოვრების და
 გემრიელი ჭამა-სმის მაძიებელნი და ასეთი «მხედრობა» ვოროშილოვისათვის დაგვი-
 ლოცნია. პარტია უსულო ჩონჩხია, გეპეუს საშუალებით ერთ სახიბზე მიბმული.
 როგორც ეს გარეგანი ძალა შერბილდება ან დაიშლება—პარტია ფარნით საქმბარი
 განდება. პირველი ომის ცეცხლი და პარტიის ყიყინი—ვინც ვარგხართ თავს უშველე-
 თო—ერთი იქნება. ვოროშილოვის ეჭვი სრულიად საბუთიანი ეჭვია და ეს მას ომის
 გუნებაზე არ უნდა აყენებდეს.

მით უფრო რომ მისი მეორე ეჭვი ქვეყნის შესახებ კიდევ უფრო დასაბუთებული
 და ნათელია. რატომ იქნება გლეხი ბოლშევიკების გამარჯვების მოტრფიალე? როდის
 იყო ტირანები ხალხს უყვარდით? დიდმა ომმა დაამსხვრია დესპოტიური მთავრობანი,
 გააძლიერა დემოკრატიული სახელმწიფოანი. მხოლოდ დემოკრატია იძლევა საომარ
 ძლიერებას. მხოლოდ მან იცის ვისთვის და რისთვის იბრძვის. რუსის ხალხს ახლაც,
 როგორც ამ ათი წლის წინეთ, საომარი შინ აქვს და არა გარეთ და რომ ის ასე ფიქ-
 რობს, აშკარაა «სოც. ვესტნიკის» უკანასკნელი ნომრიდან, სადაც მოთავსებულია კო-
 რესპოდენცია რუსეთის სოფლიდან. გლეხი ნატრულობს ომს, იარაღს მივიღებთ და
 კომუნისტებს დავერვითო; საზღვარზე ხიშტს მიწაში ჩავასობთ. როგორც ჩვიდმეტში
 ექვნით. საბრძოლველი არაფერი გვაქვს უცხოეთთან, ხოლო შიგნით კი იმავე ხიშტს
 ავამუშავებთ დიქტატორთა წინააღმდეგო. აი რუსის ხალხის «მომზადება». ე. ი. ის თა-
 ვიდან ფეხებამდე «პარაყენცია», მიდის ძველი გზით და ოცნებობს შინაგანი მტრის
 დამარცხებაზე. ის იცდის, სულგრძელია, იცის რომ ასეთი დრო უეჭველათ დაუდგება-
 ამაში ის არ ტყუფდება.

ასე ჩინებულათ «მომზადებული» პარტია და ხალხი ბოლშევიკებს ოდნავათაც არ
 აწუხებს; ისინი მაინც განაგრძობენ საომარ ბრახუნს. ვოროშილოვს აყვა ბუხარინი, ბუ-
 ხარინს რიკოვი, რიკოვს ჩვენი წერილდებოა მოსკუტარები—ერთი სიტყვით იარაღის ჩხა-
 რუნი გაისმა კიდის-კიდემდე. ეს მხოლოდ ამტკიცებს იმას, რომ მათ ომის გარეშე გამო-
 სავალი არ აქვთ, ნაძრახ სიცოცხლეს «სახელოვან» სიკვდილს რჩეობენ ან და იმდენათ
 დამთვრალი არიან ძალა-უფლებით, რომ წასაკცევი ხელისუფლების ომით გამოსწორე-
 ბაზე ფიქრობენ, როგორც ეს დესპოტიას ჩვევია. ყოველშემთხვევაში კრემლი საომარა

ემზადება, იარაღს ისხამს და პირველყოვლისა «კრამოლას» ეძებს. მათ უკვე გამზავნულს საქართველოს ასაჯანყებლათ მზადება, კავკასიის განმათავისუფლებელი კომიტეტის მეთაურობა და სხ. შიშს დიდი თვალეები აქვს. ეს ცნობილია; მარა კიდევ უფრო ცნობილია ბოროტდემოქრატთა გეგმობა. ბოლშევიკებმა იმდენი ბოროტება ჩაიდინეს საქართველოში, იმდენი უმანკო სისხლი დაანთხიეს და ქონება დაარბიეს, რომ კარგათ იციან, ეს მათ არ შერჩებათ და მუდამ აჯანყება ელანდებათ. ეს სიზმარი ახლა მით უფრო ხელსაყრელია მათთვის, რომ ჩეკისტები უსაქმოდ ყავთ და მათ საქმეს და ლუკმას უმზადებენ. კიდევ დარჩათ დაურბეველი და საბაბს ეძებენ. ალბათ ამით აიხსნება უკანასკნელი ფართე რეპრესიები დასავლეთ საქართველოში, ციხეების ახალ-ახალი გავსება; ქალაქების და სოფლების აწრიალება. ისინი ამით ცოცხლობენ. ამით ხელს ითბობენ. ბუხარინ-ორახელაშვილის «საოლარი ქაშაჩა» ჯერ-ჯერობით საქართველოს წინააღმდეგ არის მიმართული. ისინი ჯავრს იყრიან უიარაღო ხალხზე. ასეთია ლაჩართა თვისება.

ამავე დროს ეს მათი სანაქებო თვისება სურთ დამალონ საარჩევნო ორენტრიალით. ფ. მახარაძე უკვე გამოვიდა თავისი საარჩევნო «მანიფესტით», სადაც უმტიციცებს დაბოროტო ხალხს თავის უალრეს დემოკრატობას. ეს ვაეხატონი ისე ვათამაძა, რომ ჩეკურ არჩევანს ნამდვილ თავისუფალ არჩევანს უწოდებენ. ხოლო საბჭოთა ძალმომრეობას ნამდვილ დემოკრატობას («კომ.» № 25). რასაკვირელია ფილიპეებისათვის ეს ნამდვილი ცხონება; მოწინააღმდეგე ჩაეკტილია, ენის შემბრუნებელი მოცილებულია, ძალადობა და მუცელზე ხოხვა გამეფებულია და ფილიპესაც შეუძლია თავისი მოკლე უკუით და ბოროტი სულით წარბეზებულათ რომოს, რაც პირზე მოადგება. ახრთა თავისუფალ შეჯიბრებაში მათ ყურს ვინ დაუგდება; ეს არა-ერთხელ გამოუცდიათ მათ და რა სახეირო იქნება მათთვის ისევ ასეთ მდგომარეობაში ჩავარდენ. ამიტომ აქებენ საბჭოთა «თავისუფლებას», ე. ი. თავის თავისუფლებას და ყველა დანარჩენის დაბმას. და აი ეს დაბმულნი ირეკება საარჩევნო დარბაზში და ძალათ არჩევიებენ თავიანთ კაცებს, სწორეთ ისე როგორც ძველათ ბოქაული სოფლის ყრილობას აწყობდა ნაცვლების საშუალებით და თავის კაცებს მამასახლისათ არჩევიებდა. ამ მამასახლისების არჩევანს მახარაძე ასე ავეიწერს: «მიღებულია გადაჭრითი ზომები იმ მიზნით, რომ არ დარჩეს არც ერთი ქარხანა, არც ერთი სოფელი, არც ერთი კუთხე არჩევნებში მონაწილეობის მიუღებლათ». ჩინებული არჩევენია, სადაც ნაცვლების და ჩეკისტების სუსხია საქირო ამრჩევიების გამოსაცხადებლათ! ცხადია, ხალხი კარგათ ხედავს ამ კომედიას და თუ არა «გადაჭრითი ზომებით» მას არ ეკარება. ფილიპე და მისი მართახნი—ი ხალხის მოსაუკუიანებელი, «დემოკრატული» საშუალება.

მარა ეს არ სურის ისე, როგორც ხმაურობს და დროის-დროზე დამხმარებთ ექირებთ. საამისოდ გამოწყობილი ყავთ მთელი ჯგუფი მუქთა ხორათა, ჩეუელნი აფურთხონ იმ ჭაში, საიდანაც გუშინ წყალს სვამდენ, ხალხი მეტათ განსწავლილი მალლათ ყვირილოში და ქვენა ანგარიშებში. სწორეთ არჩევნების წინ გამოახტუნეს ეს «წმინდა» კაცები და «ახალი გზა» აყვეს. ისევ ამყარდა პეტრე გელეიშვილი, აჩერჩეტდა კაჩუხოვ-სულაქველი-ხელაძე. ერთი სიტყვით რენეგატების მთელი სროვა. რა ენა-წვლებობა, ქამენ და იმასთან, ზარალი ქართველ ხალხს. როცა ამ ხალხს არ აციკა ბუდებე ახურავს, ისინი ამას უწოდებენ ეკონომიურ გაძლიერებას; როცა ამ ხალხს ბუდებე კვერცხსაც არ უტოვებენ დაუბეგრავათ, ისინი ამას უწოდებენ «სოციალისტურ აღმშენებლობას», როცა ხალხს ფულის დანახვა ენატრება, ეს თურმე ფინანსიური აყვავებაა, როცა ის დამალ საქონელს მამასისხლათ ყიდულობს, ეს თურმე სამრეწველო აღორძინებაა. ერთი სიტყვით, ეს დაქირავებული შაიკა დაბრიყვებულ ხალხს კიდევ უფრო იბრიყვებს. ერთში მართლნი არიან, ყოველივე ეს დიდი სარფა თვით მათთვის; ის მათი ჯიბის წარმოუდგენელი აღორძინებაა, უეკველია. გელეიშვილ-კაჩუხოვებმა მიანგნეს სავეს ბაგას და იცოხნიან. ჯიბის გასქელება ტვინის გათხლებას იწვევს.

მოლაყბე კახიანი დიდ იმედებს ამყარებს ამ წყალწაღებულ ხალხზე. აი კითხეთ მათ, ჩვენ თუ არ გვიჯერითო—აცხადებს ის («კომ.» № 28). ეს სწორეთ მელის და მისი კულის ამბავია. რატომ რენეგატებს უნდა ეკითხოს ხალხის მდგომარეობა და არა თვით ხალხს! აი ასეთი მოწმობა დიახაც არ სურს ამ მელას და ირჩევს თავისი კულის დამო-

წმებას, თავისი მოჯამაგირეთა ამეტყველებას. და როგორც ყველა მსთაღს შეგვიძინა, საქმარისია სადმე რამე გაეფაჩუნოს, რომ ეს «გმირები» ისტერიკაში ჩავარდნენ, გვიშველეთ თავზე გვესხმიანო. კომუნისტი კახიანი და მონარქისტი სემიონოვი ერთნაირი შიშით და წყრომით შეხედენ ფრანგულ ჟურნალ «პრომეთე»-ს გამოსვლას და უძღვნეს მას ერთნაირი რისხვა. ორივე რუსეთის მთლიანობის დამცველია, ერთა თვითგამორკვევის წინააღმდეგია, ველიკორუსების ბატონობის მედროშეა, მოსკოვის შოვინიზმის მეგზურია. ერთი ამს:იძახის თფილისში, მეორე პარიზში. გვარიან შორს ერთიმეორისაგან, მარა სული სულს იცნობს შორიდანაც და ხმაშეტკბილებული ემსახურებიან ერთდამივე დროშას. მართალია დღეს კახიანი ამისათვის ფულს იღებს, ხოლო სემიონოვი დევნას. მარა ეს მხოლოდ მოწმობს უკანასკნელის შორსმჭვრეტელობას: ეს საბოლოო საქმეს აუხარავენ, ხოლო პირველი ცხვირს იქით არ იხედება და დღევანდელი კვერცხით აღტყინებულია. ამასთანავე ის, როგორც ლაჩარს შეფერის, ათასნაირ ფანტაზიას აყოლებს, აჯანყება აბოდებს. ცოდვა ყელში ებჯინება და სიმშვიდეს უკარგავს, ერთი სიტყვით შემინებული ხეს უყეფს. მას ბანს აძლევს მისი მურია ლეო შენგელაია, რომელსაც პრავაკატორის როლი აურჩევია და ბუხარინის დაფეთებული ქორები ხალს ჭეშმარიტად გაუსაღებია. ისიც კაი ხანია მსუქან ბაგანა დაბმული, იშვითათ აღებს პირს სალაპარაკოთ. ცოხნაშია გაბმული, და თუ გააღო, რასაკვირვლია «კოკასა შიგან რაცა სდგას იგივე წარმოსდინდების». ხოლო ამ კოკაში რა დგას, ყველამ იცის. ცრუობით და ორპირობით ავსებულია.

ლეო შენგელაიაზე ლაპარაკიც არ ღირს. ეს ფინია დამფუძნებელ კრებამოც პროვოკატორი იყო და ახლა ხომ ვერ უღალატებდა ამ თავის ხელობას. მარა ამ მიველი პლედიადა ყოფილი ადამიანების, წინეთ ჩვენს გვერდზე მყოფი, ახლა ჩვენ წინააღმდეგ ამხედრებული. მართალია ეს მღრინავი მურიები წინეთაც ცალგვერდათ იყვენ ჩვენთან, საქმე მათგან არავის უნახავს, მარა კარგ სიტყვას მაინც არ გვაკლებდენ და ჩვენც ვხნავთო, ყველაზე უფრო მალა იძახდენ. ახლა ყველა ამ საეჭვო პირთ თავი მოუყრიათ «ახალ გზაში» და მისცემიან ისტერიკას. აი ექიმბაში გომართელი, კაცი ბუნებით ქამელაონი, მრავალჯერ მოალატე და პარტიიდან არავითნებ გაძევებული, მუდამ გამარჯვებულის მაქებარი და ყოველნაირ დაცემის მსურუქათ ამტანი. მან ახლა იგრძნო თავისი ბოლოს მოახლოება და აწრიპინდა; ის პირდაპირ ჩეკას უტევს ყველას, ვინც კი მასავით არ დაცემულა. ის ემუქრება საქართველოს «ცეცხლით და მახვილით გასწორებას». მას მხარს უშვენებს საქართველოს მეორე «ჭირისუფალი», დ. თოფურიაძე, კაცი პატარა კომბინაციების, უცებ დიდ პოლიტიკაზე ამეტყველებული და ორ ღობეში დაბნეული. ისიც საბუთა წყობილებისთვის მოლოცველია, ვინაიდან ფაშინის მტერია, ხოლო მესამე გამოსავალი ვერ მოუხანავს. ისიც შემბულა რენეგატების უღელში და ურჩევს ხალს «რა ქნას». შეიყვარე მტარვალი შენი ვითარცა თავი შენი—აი მთელი პოლიტიკა მოსკოვის ამ მოჯამაგირეთა. მას მისდევს წგრილფეხა ტურა-მაჩეები, ასისინებული გველები, აბდავლებული იუდეები, მეტათ შეწუნებულნი და აფორიაქებულნი. ყველა ეს ხელაძე, ძველია. კუბრაშვილი, მაჭარაძე და სხვა ქიალუები მაგრათ ყვირიან—ჩვენი წამქვევი არავინაო. ხოლო მუხლები კი უკანკალბობ. მათი ცოდვა ბუხარინს, მან წამოიხროლა ომის მოახლოება და ეს საწყალი ხალხი დაარეტანა. ესენი თავის ქერქს მისტირიან. საცა ხალხი ადგება და ანგარიშს მოგვხნოვსო. რომ ანგარიშს მოსთხოვენ—ამაში ეჭვი არაა. ხოლო რომ ხალხი აჯანყებას აწყობს—ეს ჩეკისტების და მათი ამქარის პროვოკაციაა. ხალხი დამშვიდებული შეხედება ყოველნაირ ამბავს და არავითარ ანკესს არ წამოეგება. ის საეგებიო ნაბიჯს არ გადადგამს. ბერია და მისი დამქაშები მას ვერ ააჩქარებენ.

გლგნობა «სოციალისტურ» საქართველოში.

ჩვენი ქვეყნის დამპყრობელნი და მათი შინაური და უცხოელი აგენტები ქვეყანას აყრუებენ იმ ჯერ არ ნახული ბენდიერებით, რომლითაც ვითომც საბუთა ხელი-სუფლებამ დააჯილდოვა ჩვენი გლგნობა. გარეშე მაყურებელნი ეს ხმაური ერთგვარ შობაქედობას სტოვებს, მით უმეტეს, როდესაც ჩვენში არ არის თავისუფლების ელემენტარული ნასახს,—თავისუფალი ტრესა, რომელსაც შეეძლოს აშკარათ ამხილვას

ბოლშევიკური ტყვილები. ამიტომ უადვილო არ იქნება საქართველოს დაპყრობის მე-6 წლის თავზე დღის სინათლზე გამოვიტანო ის მწარე სინამდვილე, რომლის მსხვერპლი გამხდარა ჩვენი ბედსავე გლახობა მოძალადეთა წყალობით.

როდესაც გლეხობის მდგომარეობაზე ვლაპარაკობ, ახრათა მაქვს უმთავრესათ შევეხო ჭიათურის სამრეწველო რაიონისა და საზოგადოთ შორაპნის მაზრის გლეხობას. მიწის სიციწროვის, ზოგჯერ სიმწიარის და მერე მარგანცის წარმოების წყალობით აქაური გლეხობის მდგომარეობა თავისებურია! ის არის მწარმოებელიც და მუშაც. სწორეთ ამიტომ, რომ ყველაზე მეტათ აქაური გლეხობა იჩაგრება საბჭოთა რეჟიმისაგან. ის იჩაგრება, როგორც მწარმოებელი—პროდუქციის მიმწოდებელი, როგორც დღიური მუშა, როგორც მძიმე მარტოებელი და ბოლოს, ზოგიერთი სოფლის მცხოვრებნი (პერევისა, შუქრეთი, ღვიმევი, ზედარგანი, რვანი, თაბაგრები და კოდო) აგრეთვე როგორც შავი ქვის მალაროთა მქონე წვრილი მესაკუთრენი. ცხადია მათ ცხოვრებაში მრავლათ მოიპოვება ისეთი შოვლენებიც, რომელნიც საერთოა საქართველოს ყოველი კუთხის გლეხებისათვის, მაგალითად, გლეხის ჩაგვრა, როგორც პროდუქციის მიმწოდებლის, როგორც მომხმარებლის და როგორც «გადამხდელი წოდების»—ეს ერთნაირია ყველგან, ჭიათურის რაიონში და სამტრედიის, კახეთში და გურიაში.

ურიგო არ იქნება აქვე მოვიყვანო სოფლის ნაწარმოებთა და ქალაქის საქონელის ფასები მეფის რეჟიმის, ჩვენი დემოკრატიული რესპუბლიკის და საბჭოთა ბატონობის დროისა. ეს ყველაზე მეტრეტყველური საბუთია იმისა, თუ რამდენათ ხარალობს გლეხი მომხმარებელი და პროდუქტის მიმწოდებელი «სოციალისტურ სამეფოში» ორ წინააღმდეგ რეჟიმთან შედარებით. 1912 წლიდან—17 წლამდე ჭიათურის ბაზარზე ფუთი სიმინდი ღირდა 75 კაპეიკი, ფუთი ღვინო—1 მანეთი, ლობიო—65 კაპ. ხორბალი—90 კაპ. ქალაქის ნაწარმოები—ჩითი «მოროზოვის» საუკეთესო ხარისხის ადლი 16 კაპეიკი, ბუმაზეია—ადლი 15 კაპეიკი, იარდალი ორგანი—18 კაპ. მიტკალი სიგანით 22 ვერშოკი 18 კაპეიკი; საუკეთესო სატინა ახალუხისა და ბლუხისათვის—30 კაპ. ადლი; ეგრედ წოდებული ტორენტუის საუკეთესო ხარისხის შალი განით ორი არშინი—1 მან. 20 კაპ.; წულა საგანგებოთ შეკერილი—1 მან. 20 კაპ.; ახიური ჩექმები შიგრიანის—4 მანეთად; ჩექმა ხრომის 7 მანეთად 15 მანეთად საუკეთესო ღირსების.

რევოლუციის შემდეგი დროებით გადმოვეცა ომისაგან გამოწვეული ფინანსური კრიზისი. ეს იყო მიზეზი რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის დროს ფულით ვაჭრობა ბაზარზე შესცვალა ხშირად ნატურალურმა გაცვლამ. ბევრჯერ მინახავს—წულაში ფუთ ნახევარი სიმინდი მიუტია გლეხს და კმაყოფილი ყოფილა, როგორც ხარაზი. ისე სიმინდის პატრონი. ფუთ მარაღში 15 გირვანქა სიმინდს იძლეოდა გლეხი; შაბინაბან ორ წონა ლობიოში ურიგებდა მას კოლოპრატევი. ერთი სიტყვით გლეხი წესიერი პატრონი იყო მისი ნაწარმოების და როგორც უნდოდა, ისე ასაღებდა მას; ის და ახლოვებით ყოველთვის ღებულობდა დახარჯული ენერჯის საშუალო რაოდენობას.

თუ მას საამისო დრო და მოთხოვნილება ჰქონდა, შორაპნის მაზრის გლეხი, სოფლის მუშაობას რომ მორჩებოდა, მიდიოდა ჭიათურაში ან ტყიბულში და მთელი ნახევარი წლის განმავლობაში მუშაობდა მალაროში, როგორც დღიური მუშა. მუშაობაზე დაშვებისათვის მას არ სჭირდა არავითარი ფორმალური საბუთები. ასეთ მუშა-გლეხთა რიცხვი შორაპნის მაზრაში და კერძო ჭიათურა-ჩხარის რაიონში ბევრია, რადგან აქაური მიწა არ იძლევა საკმაო ნაყოფს, რომლითაც შესაძლო იყოს გლეხის ოჯახის გატანა. და ეხლა კი იოლათ წარმოადგენს მკითხველი თუ რა ჯოჯოხეთური უნდა იყოს მათი მდგომარეობა ბოლშევიკურ რეჟიმში, როცა სამუშეო ვარზე არავის ღებულობენ, ვარდა პროფკავშირის წევრებისა.

დღეს სოფლის ნაწარმოებთა ფასი დიდათ არ შეცვლილა ომის წინა დროინდელ ფასთან შედარებით, მაგრამ შეიცვალა ფასები—და საგრძობლობათ—ქალაქის ნაწარმოებზე. ფუთი სიმინდი ღირს 70 კაპ., ლობიო—50 კაპ., პური (ხორბალი)—90 კაპეიკი, მაგრამ რა შეუძლია იყიდოს შორაპნელმა გლეხმა, თუ საჭიროებასათვის გაჰყიდა თავისი ნაწარმოები. მის ფასათ აღებული ფულით? სულ უფარვისი მოსკოვის ჩითი მეტრი 46 კაპ. ღირს, ცოტა უკეთესი—50 კაპ. მიტკალი საბჭოთა პრიველეგიური წოდების საქონელი შეიქნა, თუ კომპაჰშირის ან კოლოპრატევის წიგნაკი გაქვს, მაშინ შეიძლება იყიდო მეტრი 120 კაპ. და ისიც არა უმეტეს 5 მეტრისა თითო კაცზე. იარდალი მეტრი—45 კაპ. ღირს; ბუმაზეია—60 კაპ. ახიური ჩექმა შიგრიანის—26 მან.; ხრო-

მის ჩექმა—რუსული ტყავი—80 მანეთი, უცხოეთის ტყავისაგან შეკერილი თუ იწვევ სადგე—120 მან. წულა—9 მან. რუსული დამპალი შალი მეტრი—15 მან. კონტრაბან-დათ შემოტანილი უცხო შალი კი 7 მანეთი ღირს; ნაკლები ხარისხის რუსული სატი-ნა—2 მან. მეტრი. ფუთი მარილი კი 80 კაპ. როგორ შეუძლია გაძვალტყავებულ გლეხს ასეთი ფასების საქონელს მისწვდეს?

აქ მოიძებნება ბევრი სოფლები, სადაც კარგი ღირსების და საკმაო რაოდენო-ბის ღვინო მოდის და გლეხებს თითქო უნდა შეეძლოთ დღევანდელ ღვინის სიძვირის დროს ამ ნაწარმოების საშუალებით აიცილინონ თავიდან სიშიშველე და გადაწევა. მაგრამ ბოროტი «გლეხთა მთავრობა» აქაც არ აძლევს გასაქანს საბრალო გლეხს. იქნა გამოცხადებული მონაპოლია ღვინის გაქრობაზე. გლეხობა იძულებულია სახელმწი-ფოს მიჰყიდოს ხალის ფასათ მთელი წლის ნაამაგარი საჩხო-საბადებელი: სხვანაირათ ისეთი დიდი ბაჭები დაწვესებული ღვინის კერძით გაყიდვავ, რომ გლეხს შრომის სა-ფასურათ სრულიად არაფერი რჩება. სახელმწიფოსაგან ღვინის შესყიდვა კი შემდეგი წესით სწარმოვებს: არის სასოფლო, სარაინო და სამაზრო ღვინის მარნები, გლეხმა უნ-და მიიტანოს სასოფლო მარანში გასასყიდი ღვინო, აქ არიან მთავრობის საგანგებო მოხელენი, რომელნიც ღვინის ღირსებას ზომავენ და პატრონს აძლევენ ქვითარს ღვი-ნის ღირსების და რაოდენობისას. ერთხელ გამომანგარიშებული ღვინის სიმაგრე საქმა-რისი არ არის, რადგან მოხელენი სრულიად უვიცებია არიან. სოფლიდან ღვინო იგზა-ვენება მახრამი ან რაიონში და იქიდან კიდევ ცენტრში. აქ ხდება ღვინის ხელახალი გადაფასება-გასინჯვა. ამ პროცესს ხშირათ ნახევარი წელი სჭირია და საწყალი გლე-ხიც იძულებულია ამ ხნის განმავლობაში უცადლო მთავრობისგან «ნაწყალობებ» ორი-ოდე გროშს. მან წინასწარ არ იცის, რა იქნება ეს გროში და არც შეუძლია ამის გამო რაიმე წინასწარი საოჯახო ბიუჯეტი შეადგინოს. რაც ეგრე აუცილებელია გლეხის ცხოვრებაში. დროზე ფულის უქონლობის გამო ის ერთი ორათ ზარალობს სიმინდის ფასებში, რომელიც შემოდგომაზე იაფია და რომლის ყიდვა აუცილებელია ყველა იმ გლეხებისათვის. ვისაც ღვინო მოჰყავს შორაანის მაზრისში. ვინ მისთვის რამდენი ბოროტ-მოქმედება ხდება ხსენებულ მარნებში. მოხელენი თითქმის ყველგან სის-ხლის სამართლის დამნაშავე, არა მცოდნე პირებია, რომელთაც უთუოთ პარტიული-თები აქვთ. საილიუსტრაციოთ კმარა დავასახლო ჩხარის რაიონის მარნის გამგე, ვინ-მე შულდაძე ამ პირს ჩხარის გლეხობა იცნობს, როგორც განთქმულ ყაჩაღს კარპიოზ ბარბაქაძის ბანდის ბინის და სურსათის მიმწოდებელს. ამ ვაქატონს (შულდაძე) არავი-თარი წარმოდგენა არ აქვს გრადუებით ზომავს და რომც ჰქონდეს, ვერ გამოიყენებს, რადგან წელიწადში ერთხელ თუ ნახავთ ფხიზელს—მუდამ მთვრალია. კარგი და ცუდი ღვინისთვის მას ერთი სახომი აქვს. ერთი ჭურჭელი, ყველას ერთათ ათავსებს და ისე აგზავნის თბილისში თუ შორაპანში. პატრონს კი ყოველნაირ ღვინოზე ფუთზე 2 მ-50 კ-ის ქვითარს უწერს. ის არც ფიცავს საჯაროთ თავის ბოროტ-მოქმედებას და ამ-ყობს კიდევ ამით. [რა მენალება, «გასატყავებელი უნდა გაატყავო»-ო. მართლაც, რა ენაღვლება შულდაძეს, ან ვისი შიში უნდა ჰქონდეს: კარპიოზ ბარბაქაძე ესლა დიდი კომუნისტი, დიდი «რევოლუციონერი» სტაქით.

ყოველ მხრივ გამწარებულ გლეხობას ათავსებარო მქიმე გადასახადებით ხდის სულს «გლეხური» მთავრობა. ათი ფუთი ღვინიდან ერთა ფუთი მთავრობას მიიქვს. თვითე-ულ ოთფეხზე გლეხმა მთავრობას ორი გირვანქა ხორცი უნდა აძლიოს. ფულით გირ-ვანქას 40 კაპ. უწევს. ეს—ნატურალურ გადასახადია. ესლა სათემო ხარჯები. ეს უკანა-სკნელი განაწილებულია შეძლების მიხედვით: ჩვენებურ მცირე შეძლების გლეხს წე-ლიწადში 25 მანეთს ახდევინებენ. საშუალო შეძლებისას კი, რომელიც აღბათ ბურ-ეუახიულ საფრანგეთის მათხოვრებს თუ შეედრებიან კეთილ-დღეობით. ახდევინებენ 50 ან 60 მანეთს. არ უნდა დაევიწყოთ რომ გადასხდელთა რიცხვიდან გამორიცხულია ერთი წოდება—კომუნისტები. ესენი, რაც უნდა მდიდარი იყვენ, თუ გინდ რაიალიც ედგას სახლში. კაპეიკს არ ისღიან.

ზემოთ მოვიხსენიე, რომ ჭიათურის რაიონის გლეხობის მდგომარეობა, და ნა-წილობრივ შორაანის მაზრის ზოგიერთ სოფლებისაც, უშუალოთ დაკავშირებულია მარგანეცის წარმოებასთან. ჯერ ერთი, საზაფხულო მუშაობის შემდეგ აქაური გლეხე-ბი ჭიათურაში შოულობდენ საზამთრო სამუშევარს. დღეს ისინი ამას მოკლებულნი არიან. რომ სამუშევარზე დაგიშვან, ამისთვის აუცილებელია პროფკავშირის წევრად ყოფნა და შრომის ბირჟაში ჩაწერა. ზაფხულზე სოფელში მომუშავე გლეხს აბა საიდან

შეუძლია პროფკავშირის წევრი იყოს ან ბირჟაში ჩაწერილი? ის მხოლოდ პერიოდული სტუმარია ქალაქია სამუშევრისა. ვისაც ხარის ჰყავს, მდგომარეობა უკეთესია, რადგან ამ შემთხვევაში არაა აუცილებელი იყო პროფკავშირის წევრი. სამაგიეროდ მუშაობს, თუ ის პროფკავშირის წევრი არაა, უნდა ვაღიხადოთ ერთოჯობი ბაჟი, — 10 მანეთი—ქალაქის სასარგებლოდ და აგრეთვე მუდმივი ბაჟი—კვირაში 3 მან. უღელ ხარზე და 5 მან. კამეჩებზე. ხოლო კავშირის წევრმა—მანეთზე ორი კაპიტიკი უნდა აძლიოს კავშირს.

აქაური გლეხები არიან ხშირად მესაკუთრენი წვრილ-წვრილ მარგანეციან მიწებისა. ძველი რეჟიმის დროს ეს წვრილი მესაკუთრენი მადნებისა სრული ბატონ-პატრონი იყვნენ თავიანთ ქონების; მათ შეეძლოთ სურვილისამებრ გაეყიდნათ, დაეგირავებინათ ან საკუთარი ხარით დაეგებნათ მიწები მარგანეცი.

დამოუკიდებელ საქართველოს მთავრობამ ნაციონალიზაცია უყო ყველა მადნებს, მაგრამ არა უსასყიდლოდ. საფასურათ მთავრობა გლეხებს ურიგებდა 7 დესიატინა მიწას, რომლის არჩევა შეეძლოთ საჩხერეში, აჯამეთში ან ქახეთში. ყოველგვარ სამოგზაურო ხარჯებს კისრულობდა მთავრობა. ასეთი პირობა გლეხებმა სიამოვნებით მიიღეს.

საბჭოთა ხელისუფლების დროს ნაციონალიზაცია ძალაში რჩება, მაგრამ უსასყიდლოდ. სასყიდლოს ვიღა ჩივის! წარმოდგინეთ, მუშათაც კი არ უშვებენ იმ გლეხებს, რომელთაც მალაროები ჰქონდათ, იმის შიშით, რომ გაბოროტებულმა გლეხებმა არა ერთხელ სცადეს მალაროების დანგრევა საკუთარი ხელით. 1925 წელში, როდესაც ბ. მახარაძე ჩამობრძანდა ჭიათურაში, გლეხებმა მიმართეს მას პეტროციით, სადაც სთხოვედნ დაქანაყოფილებას სასყიდლოთ ჩამორთმეულ მალაროებისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში იმუქრებოდნენ მალაროების დანგრევით. მახარაძემ მისთვის ჩვეულ გაიძვერობით დააწყარა აღფრეხული გლეხობა. მან უპასუხა: «მადნები თქვენია და ვერც ვინმე გაბედავს წართმევასო. მახარაძე წაბრძანდა თბილისში, გლეხები კი მეორე დღეს მიადგენ თოფურია-ანჯაფარიძის ფირმას და სთხოვენ სამუშევარი. თოფურია-ანჯაფარიძის პასუხი იყო: თქვენ საშიში ხალხი ხართ, რამოდენჯერმე სცადეთ მალაროების დანგრევა, იმიტომ რომ მალაროები თქვენ არ გეკუთვნით; ჩვენ არ შეგვიძლია სამუშევარზე დაგვიშვათ, თუ თქვენ მოწერილობას არ მოიტანთ მთავრობისაგან, რომ სანდო ხალხი ხართო. გლეხებმა მიმართეს მთავრობას და მისგან უარყოფითი პასუხი მიიღეს. ბრანშორეული გლეხები შეცვივდნენ მალაროში და აყარეს რკინის გზა ერთი ვერსის სიგრძეზე. იქნა გამოწვეული ჭიათურის მილიცია, მაგრამ აჯანყებულები ვერ დამშვიდდა, გამოუძახეს ჯალათ სიმონ ჯუღელს ჩეკისტების ბროვით. მათ მხარს უმშვენებდა კაპიტალისტი ანჯაფარიძე. სიმბოლიური სურათი იყო: ჩეკა და კაპიტალისტები დატუსაღებით უმსპინძლდებოდნენ მუშა-გლეხებს. დატუსაღებულ იქნა 23 ქალი და 27 კაცი. ორი დღის დაკითხვის შემდეგ ტუსაღებისგან დაიტოვეს 4 კაცი: 1 ხვედელიძე ნიკოლოზ 2 აბრამიშვილ გერმანე 3 ხვედელიძე მეთოდე და 4 ხვედელიძე ალექსი. ისინი გადაგზავნეს თბილისის ჩეკაში, სადაც ნახევარი წელი დააყოფინეს. ამ ამბავთან დაკავშირებით დატრიალდა ჭიათურაში არაჩვეულებრივი დრამა: გაბოროტებულმა გლეხმა ივანე კავთელაძემ დანით დასჭრა მრეწველები კიბოთე ვაშაძე და პარმენ ლევაჟა და ამერიკელი ტენნიციკ. უკანასკნელი საავადმყოფოში გარდაიცვალა. კომუნისტები მოყრიდნენ ამერიკელებთან სკანდალს და საქმე ისე მოაშუშეს, რომ მისი სიკვდილი ტენის ანთებას მიაწერეს.

ათასგვარი მაგალითების მოყვანა შეიძლებოდა იმის დასამტკიცებლათ, თუ როგორ «აბედნიერებენ» ბოლშევიკები საქართველოს გლეხობას. ამ ბოლო დროს ქუთაისში მაუდის ქარხანა გახსნეს, რის გამოც ქუთაისის გლეხობა ტყუილებით ვაბერეს.—პა. ბატონო, კარის ძირში ქარხანა, აწი იაფათ გექნებათ სამოსელი და სამუშევარსაც მოგცემთ ზომირობითო. კომუნისტების დაწყებული საქმე კომუნისტურათ თავდება. ქარხანამ 4 თვე იმუშავა 40 მუშით, მთავრობამ იზარალა და ქარხანაც დადგა. მეორე ისევ დაიწყო მუშაობა, 3 თვე იმუშავა და ისევ გაჩერდა. ზედმეტია ლაპარაკი იმაზე, რომ იქ მოქსოვილი ყოველად უფარგისი და ძვირი საქონელი ჩვენ შიშველ გლეხობას ვერ შემოსავდა. იქაური მაუდის საბანი 18 მან. ღირდა იმ დროს, როდესაც ხოფის გზით კონტრბანდათ შემოსული საუკეთესო ინგლისური საბანი 6 მანეთია. ქუთაისის ქარხნის უბრალო საშარვალე 26 მან. ღირს.

აბრეშუმის პარკი ჰქონდა ქვემო-იმერეთის გლეხობას და იმასაც ხომ მონაპო-

ლიის ძალით ჩალის ფასათ ართმევს ცეკავშირი. ეს დაწესებულება სულთამბრუნებით აწევს ჩვენ გლეხობას და თავისუფალი ვაჭრობის გასაქანს არ აძლევს. შარშან თხილი ღირდა თავისუფალ ბაზარზე 7 მ. 70 კ. ასეთი ფასებით გურიის გლეხებს შეეძლოთ ოდნავ მაინც დაეფარათ ის ზარალი; რაც თხილის ნაკლებმა მოსავალმა მიაყენა შარშან მათ. მაგრამ ჩავიდა გურიის ცეკავშირის აგენტი და შეაძლია გლეხებს 5 მან. 70 კ. გლეხები უარზე იყვნენ. იქნა ბრძანება გაცემული, რომ კერძო პირებს აეკრძალოს თხილით ვაჭრობა, რის გამოც გლეხები იძულებული გახდნენ დაეთმოთ უცნაური მუშტრისათვის თავის ნაწარმოები შეძლეულ ფასებში.

აღმოსავლეთ საქართველოს გლეხობის მდგომარეობაც უნუგეშოა. მთელი მათი ავ-კარგი დამოკიდებულია ხორბლის, ხილის და (კახეთში) ღვინის ფასზე. აგრეთვე საქონელზე. ხსენებულ ნაწარმოებზე ფასი და გაცელის საშუალებანი აქაც იგვევა, რაც საქართველოს სხვა კუთხეებში. ამას ზედ ერთვის ბაქი ჯერ თვით საქონელზე და მერე საბალახოზე. გლეხობა ვერ უძლებს ათასგვარ ბაქნალოვ გადასახადებს. ხშირია შემთხვევა, როდესაც გლეხი გადასახადს ვერ იხდის და მას არბევენ, როგორც მეფის დროს: გლეხებს ართმევენ სპილენძის ჭურჭელს, საქონელს და სხვა.

მთელ საქართველოს ტერიტორიაზე მოშლილია ყველა ის სანიტარული პუნქტები, რომელნიც დაარსებული იყო ჩვენი დამოუკიდებლობის დროს. არამც თუ პუნქტები. ექიმსა და ბებია ქალს ვერ იშოვნი, და, რაც მთავარია, არ არის წამალი და თუ არის, მას კომუნისტის მეტი ვერაინი იყიდის სიძვირის გამო. შიმშილობა და სიცივე ხელს უწყობს ათასგვარ ეპიდემიას და ჭლექს. ჩრდილოეთით შემოჭრილმა ურდოებმა ამასთან ერთად შემოგვთავაზეს ვენერიული ავადმყოფობანი, რაც ვერც იშვიათი იყო წინათ ჩვენში. ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ ფიზიკურად გადაშენების საზღვრს დააყენა ქართველი ხალხი. სიკვდილი ათასგვარი ავადმყოფობით, სიკვდილი საბურთალოს, სიკვდილი შორეულ უსივლითო—არა მხოვეტიან დამპყრობლებმა.

ორჯონიკიძე-სულაქველიძეებს რომ ჰკითხო, ქვეყანა ააშენეს: ხვალ თუ არა ზეგ ზაპესი მოთავდებდა, საქართველო განათდებდა და განათდებდა; თბილისი ტრამვაის ქსელით დაისერება, გზატკეცილებით საქართველო მოიფინება, ხიდები აშენდება, ერთი სიტყვით ნამდვილი სამოთხე იქნება. მე არ გამოუდგები ზაპესს, რომელშიც 26 მილიონი უკვე ჩაჰყარეს, ხოლო რა გამოვა, ალახმა უწყის; არც თბილისის ტრამვაის ქსელს, არმლის გამრავლებდა იმაში გამოიხატა, რომ აშალებების ქუჩიდან მთაწმინდის ქვეშ გადაიტანეს ლიანდაგი; ვიტყვი მხოლოდ, რა კეთდება სოფლო. ვაზეთები სახვე იყო წერილებით რაქაში ხიდების შენების შესახებ—აი ამ მდინარეზე გაიდვა ხიდი, აი იმ მდინარეზე. იყო სადღესასწაულო გახსნები, მთავრობის წევრების სიტყვები, სულაქველიძის ტამის ცემა, ხელაძის მიერ მენშევიკების გინება და ყველა ყოვთულობა, რაც ბოლშევიკურ საქმიანობას ახასიათებს. მომეცა ბედნიერება რაქაში ყოფნის. ერთ მდინარეზე გადებულია ორი დიდი ხის მორი სიგრძით 12 არშინი და ზედ სახელურებია მიკრული. მეუბნება ერთი გლეხი—აი ეს არის. ქვე შენი თავის ჭირიზე. შამშუ ლევაკას სახელობის ხიდიო. მთავრობამ დაგვავალა სეხელურები მიგვეკრა ზედა, ეს თვით ვერ მოახერხაო. როდესაც შევეკითხე გლეხს—გაუძლებს თუ არა ხიდი წყალდიდობასთქო, სიცილით მიპასუხა: შენც არ მომიკვდე, თვით შამშუც რომ დაუბა, მაგან გაზაფხულის ნიაღვრის ვერ გაუძლვო; მაგისთანას ყოველ წელს ვაკეთებდით ჩვენ სახელურების გამოკლებითო. მეორე ხიდი მხვდება ჩელტისაგან მორაგული, რომელზედაც მიწაა წყერილი. ხიდის თავზე მდგმური მდებარე მისხნეს—ეს მაალქია ტორაშვილის სახელობის ხიდიო. არსად ცემენტის ბურჯი, არსად რკინის ბოძი. არამც თუ ასეთებს აკეთებენ კომუნისტები, ვაკეთებულსაც ანგრევენ. მაგალითად ზემო იმერეთში მდინარე ჩოლაბურზე ჩვენი მთავრობის დროს იყო დაწყებული ხიდის აგება. თითქმის მოთავებული იყო დაპყრობის დროს ხიდის აგება სამაზრა ერობის მიერ შინაგან საქ. სამინისტროს დახმარებით. ეს ხიდი არამც თუ დამთავრდა, ცემენტის ბურჯები დაანგრიეს და რკინები, სახლში დაიტაცეს ადგილობრივმა კომუნისტებმა.

1923 წელს ქეციხის (შორ. მაზრა) სათემო საბჭომ შეადგინა გეგმა მდინარე ბუჯანზე ხიდის აგებისა. სათემო საბჭოს წინესწარი ანგარიშით აგება უნდა დამჯდარიყო 40.000 მან. უნდა აგებულიყო სამი ცემენტის ბურჯი და ზედ ფიცრები გადებულიყო, რომ ურემს შეძლებოდა გავლა. ხსენებული თანხა წინასწარ აკირიფა გლეხებიდან, კომუნისტების გამოკლებით, ცხადია. ორი წლის განმავლობაში ვაი-ვაგლახით ძლივს ამოიყვანეს ბურჯები, მაგრამ ხიდი დღესაც დაუმთავრებელია. გლეხების ნაცოდვილა-

რი ფული კი გემრიელათ შეჭამეს კომუნისტებმა კალისტრატე და სევერიანე გამეზარდაშვილებმა.

ყველას ახსოვს ცნობილი სამზადისი სურამ-ძირულას შორის გზატკეცილის გაყვანისა. ორჯონიკიძეს სურდა ავტომობილით ჩათამაშება სურამიდან ლორეშამდე ძირულის ლამაზ ხეობაზე. დაიწყეს, ფული გაიფლანგა, ვილაყეებმა გაიტაცეს (ამ ნიადაგზე თავი მოკლა ერთმა ინჟინერმა), გზა არ გაკეთებულა, არც გაკეთდება; ძირულის ხეობის გლეხებმა კი ის სარგებელი ნახეს, რომ ბევრ ადგილას მათი ერთად ერთი ცხოვრების წყარო, ვენახი, გადაჭრეს გზის სისწორის დაცვის მიზნით.

სიმართლე მოითხოვს ვსთქვა, რომ გურიაში აშენდა ძაფის ამოსაღები ქარხანა, რომელიც რიგიანად ჰუშაობს, მაგრამ ვაი ცოდვა, ეს ქარხანა იტალიელი კაპიტალისტების კუთვნილებაა და არა «სოციალისტური» სახელმწიფოს!

გულ შეშხარავ სურათს წარმოადგენს ჩვენი გალატაკებული და გავერანებული სოფლები და დაბები. უსახსრობის გარდა გლეხებს არავითარი სურვილი აღარ აქვთ საცხოვრებელი შენობების არამც თუ ახლათ აგების, ძველის შეკეთებისა. ხდება არა თუ ერთი და ორი პირის, არამედ მასიური გალატაკება. და გალატაკებულთა მდგომარეობა მით უფრო მძიმეა, რომ მათთვის ადგილი არც ქალაქათ მოიპოვებდა. ლენინის სოციალიზმმა კაპიტალის დაგროვების პირველ ხანაში გადაგვისროლა, და მართლაც ჩნდება ახალი მდიდრები, წითელი კაპიტალისტები. არ გაიკვირდეთ, თუ ესენი მომეტებულათ კომუნისტებია და დიდი კომუნისტებიც; ვაშაქები, ორჯონიკიძეები, მოდებამები—აი ჩვენი კუთხის და აგრეთვე ქვეყნის ახალი მაგნატები, ავიღოთ ძმები ვაშაქები: ორი მათგან დიდი «პოლიტიკური მოღვაწეებია», პირველმა, ალექსანდრემ, თავი ისახელა ჭიათურის მუშების ვაგონებში დახვრეტით და შემდეგ საშა გეგეჭკორს ეცილებოდა სამინისტრო პორტფელს; მაგრამ გეგეჭკორი უფრო მოქნილი ჯალათი აღმოჩნდა და პორტფელიც მას შერჩა. მეორე ძმაა გალაქტიონი, რომელიც დამოუკიდებლობის კომიტეტს ასამართლებდა, მესამე, უფრო მდარე ხარისხის კომუნისტი, და მეოთხე კი მათი მოურავი—კიმოთე თავის თავს ქართული გავებით ფანისტს უწოდებს. ეს უკანასკნელი მართავეს მისი ძმების ქონებას. მით აიშენეს ხუთი სახლი ჭიათურაში და ერთი შავი ქვის სარეცხი ქარხანა მრეწველ ჯაყელის საზიაროთ. ვაშაქებს მოსდევს ძმები ორჯონიკიძეები, ყოფილი აზნაურები რომელთა მამა აჯანყებულმა გლეხებმა მოკლეს. ესლა ს. ლორეშაში დარიბ ქონთა შორის ყურადღებას იზიდავს მშვენიერი პარკი ლამაზი სასახლით. ლორეშის ღვინით შეზარბოშებული სერგო ორჯონიკიძე ამ სასახლეში ითვლის ხალმე, თუ რომელი ქართველი მუშა და მამულიშვილი დახვრეტოს ახლო მომავალში. ამ ვაჭარტონის პარკში თქვენ ყველაფერს ნახავთ—დაწყებული ფუტკრით და ვათავებული საჯირითო ცხენებით. ორჯონიკიძეებს მოსდევს მოდებიძე, რომელმაც მოიკალათა განსვენებულ ქართველ მწერალ კ. აბაშიძის სახლში. ამას მოყვება მთელი გროვა ახალ ფეხ-ადგმულ წვრილ წითელ კაპიტალისტებისა. ამ უკანასკნელთა სანიმუშოთ ბ. კ. გამეზარდაშვილი კმარა, ეს ნამდვილი ჯაყო, რომელიც «მუშების და გლეხების» სახელით ათას გვარ ბოროტმოქმედებას ჩადიოდა და ნაყაჩაღარი ფულით ოჯახს სავარძელს დარბილ დაძაბებს აღარ აკლებს. მართალია, მუშები და გლეხები მას არ ენდობიან, მაგრამ მცველთა საბჭოთა ხელისუფლება ჰყავს და ვინ რას დააკლებს.

აი, თუ რამ გაკეთდა ჩვენში, ვის სასარგებლოთ და ვისთვის ჩვენ ხალხს და ჩვენ გლეხობას კი არავითარი სარგებლობა არ უნახავს ჩვენში საბჭოების შემოჭრით და ტირანიის გამეფებით. ზარალი კი ბევრი,—და ამაზე მგონი საკმაოდ ვილაპარაკე.

პარიზი. 23 იანვარი 1927 წ.

ქიათურის მაღაროს მუშა ვალიკო ჩუბინიძე.

აკსტრიის ხიდ-დეშ. მუშათა პარტიის ახალი ბრძოლამა. *)

(მიღებული პარტიის უკანასკნელ ყრილობაზე გასულ ნომერში)

ემ IV განყოფილებაში მოყვანილია მახლობელი მოთხოვნილებები პარტიის, რომელნიც ცხებიან რესპუბლიკის განმტკიცებას, სოციალურ და ეკონომიურ პოლიტიკას, ქალთა საკითხს, შკოლას, ეკლესიას. და კულტურულ საქმიანობას. ეს მეტათ ვრცელი

*) დასასრული. იხ. «ბრძოლა» № 18.

და საინტერესო განყოფილება ჩვენ ადგილის უქონლობის გამო გამოვტოვეთ, მით უმეტეს, რომ არსებითათ ეს საკითხები წინეთაც საქმათ იყვენ გაშუქებული სოციალისტურ პროგრამებში. აქ ჩვენ ვამჯობინეთ მთლიანათ მოგვეყვანა მე-5 და მე-6 განყოფილებები, რომელნიც სრულიად ახალია ამ პროგრამაში.

V. კაპიტალისტური წყობილებიდან სოციალისტურში გადასვლა.

პროლეტარიატის და მის გარშემო შემოკრებილ ხალხურ კლასთა კლასიური ინტერესებისათვის ბრძოლაში სოციალდემოკრატია აწყდება ზღუდეს, კაპიტალისტური წყობილებისაგან დადებულს. და მან უნდა გააარღვიოს ივინი.

წინასწარ პირობებს კაპიტალისტური წყობილების დასაძლევათ ქმნის თვით კაპიტალისტური განვითარება. კაპიტალისტის გადაქცევით აქციების უბრალო მფლობელათ კაპიტალიზმი ართმევს კაპიტალისტურ საკუთრებას თავის პირვანდელ ფუნქციებს და ამით შესაძლებელს ხდის მის გაუქმებას. თავს უყრის რა მთელ სახალხო მეურნეობის გამგებლობას მსხვილი ბანკების, კარტელების და ტრესტების, მსხვილ სამრეწველო და სავაჭრო კონცერნების (გაერთიანებების) ხელში, იგი შეძლებას აძლევს მშრომელ ხალხს თავის მხრივ ამ კაპიტალიზმისგან გაერთიანებულ საწარმოვო და აღებ-მიცემობის საშუალებათა განსაზოგადობრივებით გახდეს ბატონი მთელი სახალხო მეურნეობის.

მეორე მხრით კაპიტალისტურმა განვითარებამ წარმოშვა მუშათა მოძრაობა. მუშათა მოძრაობასთან ერთად განვითარდენ კოოპერატივები, კოლექტიური სამეურნეო დაწესებულებანი, სახელმწიფო და მუნიციპალური წარმოებები. ამით მოცემულია ფორმები წარმოებისა და ნაწარმოებათა განაწილების საზოგადოებრივი ხელმძღვანელობის. მუშათა ძლიერების ზრდასთან ერთათ იზრდება მათში შეგნება საწარმოო პირობების და ვითარდება გრძნობა პასუხისმგებლობისა მთელი ხალხის წინაშე წარმოების მსვლელობისათვის. ამით იბადება შესაძლებლობა წარმოებაზე კაპიტალის ბატონობის მოსპობის ისე, რომ ამით თვით წარმოებას ხიფათი არ მოუვიდეს.

ამავე დროს ვითარდება სოლიდარობა ფიზიკურ და გონებრივ შრომის მუშაკთა შორის. და ამ გზით პირველათ იქმნება წინასწარი პირობები იმის, რომ გონებრივი შრომის მუშაკებმა მთელი თავის ცოდნა და გამოცდილება სოციალისტური საზოგადოების აღმშენებლობას ამსახუროს, ხლო ფიზიკური შრომის მუშაკებმა ამ კაპიტალის მბრძანებლობისაგან განთავისუფლებულ გონებრივ მუშაკებს შეუქმნან მათთვის ღირსეული და სოციალისტური წარმოების წინმსვლელობისათვის აუცილებელი მდგომარეობა განსაზოგადოებრივებულ წარმოების მუშაკთა საერთო ოჯახში (კოლექტივობაში).

თუ კაპიტალიზმის განვითარება ქმნის ამრიგათ მისი დაძლევის წინასწარ პირობებს, იგივე განვითარება ხდის ამ დაძლევას ისტორიულ აუცილებლობათ.

რაც უფრო მკაცრი ხდება წინააღმდეგობა შრომის ნაყოფიერებისა და მშრომელთა მდგომარეობის დონეს შორის, კულტურულათ მომწიფებულ პროლეტარიატის თვითგამორკვევისადმი მისწრაფებას და მის დამორჩილებულ მოგომარეობას შორის კაპიტალისტურ წარმოებაში, მის პოლიტიკურ ძალასა და სოციალურ უძლურებას შორის; რაც უფრო აუტანელი ხდება ეკონომიური დიქტატურა ფინანსიურ კაპიტალის, მსხვილ ნაციონალურ და ინტერნაციონალურ კარტელების და ტრესტების, რაც უფრო მეტია საწიშროება ახალი ომების, კაპიტალისტურ ანტაგონიზმთა გამოწვეული, მით უფრო შეუპოვარ აღშფოთებას იწვევს ხალხის მასებში კაპიტალის ბატონობა წარმოებაზე, მით უფრო ახლოვდება ეპოქი, როცა ფართო მასების მისწრაფება—კაპიტალისტების ხელიდან წარმოების და აღებ-მიცემობის საშუალებათა ჩამორთმევის და ხალხის საერთო კუთვნილებათ გამოცხადების უძლველი გახდება.

მარა სოციალისტური საზოგადოებრივი წყობილება ვერ აშენდება ცალკე პატარა მსოფლიო კაპიტალისტურ სახელმწიფოებისგან დამოკიდებულ ქვეყანაში. მისი აგება შეიძლება მხოლოდ ფართე, მთლიან ტერიტორიაზე, რომელიც შეიცავს ყველა წინასწარ პირობებს სოციალისტური მოწესრიგებული მეურნეობისთვის. ამიტომ თავის ქვეყანაში ხელისუფლების დაპყრობის შემდეგ სოც.-დემ. მუშათა პარტიას მხოლოდ იმდენათ შეძლებს კაპიტალისტების და მსხვილ მიწათმფლობელების ხელში დაგროვილ საწარმოვო საშუალებათა განსაზოგადოებრივების ცხოვრებაში გატარე-

ბას, რამდენათაც სხვა ქვეყნებში იქნება განვითარების მსვლელობით მომზადებული ამის წინასწარი პირობები.

ამ წინასწარ პირობების მომწიფების მიხედვით კაპიტალისტური წარმოების წესებიდან სოციალისტურში გადასვლა უნდა განხორციელდეს შემდეგნაირათ:

1. კერძო და საეკლესიო მსხვილი სატყეო და სამეურნეო მიწათმფლობელობა, სააღმშენებლო ადგილები დიდი ქალაქების, მადნები, მსხვილი წარმოებები მრეწველობისა და ტრანსპორტის დარგებში უნდა გადაიქცეს საზოგადოების კუთვნილებათ, კაპიტალისტური ვაჭრობა, კაპიტალისტური ბანკები და დამზღვევი დაწესებულებანი უნდა შეიცვალოს ნაწილობრივ საზოგადოებრივ დაწესებულებებით, ნაწილობრივ კოლპერატიულ ორგანიზაციებით.

ექსპროპრიაცია მოხდება მესაკუთრეთა ანაზღაურებით, თუ არა, ეს დამოკიდებულია თვით ექსპროპრიაციის მომენტის განსაკუთრებულ პირობებზე. თუ ანაზღაურება იქნა მიღებული, გამოსასყიდი ობლიგაციები ერთი თაობის განმავლობაში უნდა იქნეს ვანაღლებული ქონებასა და მემკვიდრეობაზე დადებულ გადასახადებით.

განსაზოგადოებრივებული წარმოებები, მათი განსაკუთრებული თვისების მიხედვით, უნდა გადავიდეს სახელმწიფოს. საოლქო ან მუნიციპალურ დაწესებულებათა გამგებლობაში, ანა და ვადაიქცეს კოლექტიურ სამეურნეო დაწესებულებებს, თვითმართველ სამეურნეო ორგანიზაციებს და კოლპერატივებს.

გონებრივ წარმოებათა საშუალებანი, ბეჭდვა, წიგნის გამომცემლობა, თეატრი და სხვ. არ უნდა გახდენ საგანი მონოპოლიის.

რა ფარგლებში შეიძლება ჩამორთმეულ მიწის მოედნის გადაცემა სოფლის თემების ხელში და რა ფარგლებში უნდა გაიქცეს იგი ვადიანი ან მემკვიდრეობითი იჯარით წვრილ გლეხობაზე. წვრილი მოჯარადრეებზე, მოჯამაციორებზე და სოფლის მუშებზე, ანა როგორ უნდა იქნეს მოწესრიგებული გლეხკაცობის უფლებები განსაზოგადოებრივებული ტყით სარგებლობის—ამის პასუხს გვაძლევს აგარული პროგრამა.

2. გადამავალ ხანაში განსაზოგადოებრივებული და კაპიტალისტური წარმოებანი იარსებებენ ერთი მეორის გვერდით. განვითარების ამ ხანაში პროლეტარიატს მოუხდება გარკვეული გეგმით ხელმძღვანელობა განსაზოგადოებრივებულ წარმოებისათვის კაპიტალისტურის ხარჯზე.

როგორც განსაზოგადოებრივებულ წარმოებათა ხელმძღვანელნი, ისე მუშა-მოსამსახურენი, იმ წარმოებაში ჩაბმულნი, რომელიც უკვე გადასულია საზოგადოების ხელში, სადაც მუშათა კლასი ბატონობს, ან კოლექტიურ-სამეურნეო დაწესებულების, თუ მუშათა კოლპერატივის ხელში, თავის მუშაობას უნდა უყურებდენ, როგორც მთელი მუშათა კლასის სამსახურს მთლიანათ, და მისი ინტერესებისთვის ხელს უნდა უწყობდენ ან წარმოებათა ზრდა-განვითარებას.

ამ მიზნით, ერთი მხრით, საზოგადოებამ და კოლპერატივებმა უნდა ფართო მონაწილეობა მიადებინონ მათ წარმოებაში ჩაბმულ მუშებს განსაზოგადოებრივებულ წარმოებათა ხელმძღვანელობაში, ხოლო თვით წარმოებანი სოციალ-პოლიტიკური თვალსაზრისით უნდა სამავალითო დაწესებულებათ გახადონ და იმ საზღვრებში, რომელიც საფრთხეს არ უმზადებს თვით წარმოებათა არსებობასა და განვითარებას.—უნდა შექმნან უკეთესი შრომის პირობები, ვინემ კაპიტალისტურ წარმოებებშია; მეორე მხრით კი ან წარმოებებში ჩაბმულმა მუშებმა და მოსამსახურეებმა უნდა უმადლეს ხარისხამდე ასწიონ მუშათა დისციპლინა და შრომის ნაყოფიერება.

რამდენათაც ეს წინასწარი პირობები განხორციელებულია, იმდენათ განვითარდება ახალი მეთოდები შრომის პირობების მოწესრიგების განსაზოგადოებრივებულ წარმოებებში. ყოველი დავა შრომის პირობებზე კაპიტალისტურ წარმოებაში.—ეკუთვნის ის კერძო კაპიტალისტს და თუ სახელმწიფოს, სადაც კაპიტალისტები ბატონობენ, არის ბრძოლა შრომასა და კაპიტალს შორის; ამ ბრძოლაში მუშათა კლასი არ შეუძლია ხელი აიღოს გაფიცვებით სარგებლობაზე. ხოლო ყოველი დავა შრომის პირობებზე იმ წარმოებებში, რომელიც ეკუთვნის საზოგადოებას, სადაც მუშათა კლასი ბატონობს, ან გადაცემული აქვს მუშათა კოლპერატივს, არის კონფლიქტი მთელ მუშათა კლასის საერთო ინტერესებსა და მუშათა ერთი ნაწილის კერძო ინტერესებ შორის; სოციალდემოკრატია, შეუზღუდველათ სტოვებს რა გაფიცვის უფლებას ამ დარგში ჩაბმულ მუშათა და მოსამსახურეთათვის, ეცდება ჩაუნერგოს მათ შეგნება, რომ ყოველი დავა, საერთო წესით, უნდა წყდებოდეს მომრიგებელ კომისიებში ან

სამედიკატორო სასამართლოს საშუალებით, რომელსაც დანიშნავენ ყველა პროფკავშირების გაერთიანებული ორგანოები.

3. სოციალიზმი სპობს კაპიტალისტების და მსხვილი მიწათმფლობელების ექსპლუატატორულ საკუთრებას და არა წვრილ სარეწავოების და გლეხების მშრომელ საკუთრებას. მარა ის ენერგიულად შეუწყობს ზელ წვრილ სარეწავოების და გლეხთა კოოპერატივების განვითარებას, თანდათანობით მათი წარმოების სათანადო დარგების და ნაწარმოებთა გასაღების მათი ნებაყოფლობით კოოპერატიულ ნიადგზე მოწყობას. და ამ რიგათ მათ ჩაბმას სოციალისტურ საზოგადოებრივ განვითარების საერთო სისტემაში.

4. კაპიტალისტთა კლასის ექსპროპრიაციასთან ერთათ საზოგადოებამ თანდათანობით უნდა აიღოს თავის თავზე ის ფუნქციები, რომელსაც დღემდე ეს კლასი ასრულებდა. კაპიტალის დავროვნების მაგიერ იქნება წესიერი გეგმიანი ზრდა და გაუმჯობესება საზოგადოებრივ საწარმოვო აპარატის, ინტელიგენციის წრეების ბუკუჟანის შვილებით შევსების ნაცვლათ ახალი დაწესებულებები ხალხის ყველა წრის შვილებს მისცემენ საშუალებას მიიღონ საზოგადოების ხარჯზე ისეთი განათლება, რომელიც თავისუფლათ შეაძლებიებს იმ ფუნქციების შესრულებას, რომელნიც მალალ განებრივ განვითარებას მოითხოვენ. მეცნატობა (მფარველობა) კაპიტალისტების და მსხვილ მიწათმფლობელების—შეიცვლება თვით საზოგადოების ზრუნვით მეცნიერებისა და ხელოვნების განვითარებაზე.

მსხვილ წარმოებათა განსაზოგადოებრივებით და წვრილის კოოპერატიულათ შეერთებით, საწარმოვო ძალთა განვითარება კაპიტალისტებისა და მსხვილ მიწათმფლობელთა გამდიდრების მაგიერ ხალხის ფართო მასსათა ცხოვრების, ჯანმრთელობის და კულტურული ამაღლების საშუალებათ გადაიქცევა.

კაპიტალისტური წარმოების წესის უგეგმობის დაძლევის საზოგადოებას პირველათ მიეცემა საშუალება მკვიდრათ უზრუნველყოს შრომის უფლება ყოველი მშრომელისათვის. რამდენათაც მუშები და მოსამსახურენი თვით არიან გამსახვრელი თავის შრომის პროცესის და გამგე თვის შრომის ნაყოფის, იმდენათ ისინი თავის ძალთა დაუიმვით უზრუნველყოფენ ცხოვრების მალალ დონეს თავისთვის და თვის შთამომავლობისათვის. შრომით სავსე მუშის ცხოვრებას პირველათ ეძლევა მისთვის აზრი და ღირებულება. პროლეტარული მდგომარეობის უარყოფით მხარეების გაქრობასთან ერთათ ქრება მიზეზი უაღრესი კონკურენციისა წვრილ სარეწავოებში, და უაღრეს დავალიანებისა გლეხობაში.

საზოგადოების გაყვლეფილ და გამყვლეფელ კლასებათ დაყოფის დაძლევასთან ერთათ იძლევა კლასიური ბატონობა და კლასიური ბრძოლა. მთელი ხალხი იქცევა ერთ ხალხოსნურ კოლექტივთ, რომელიც საერთოთ სარგებლობს საერთო შრომის ნაყოფით.

VI. ინტერნაციონალი.

კაპიტალისტური საზოგადოების ფარგლებში ერთი ქვეყნის მუშათა კლასის განვითარება დამოკიდებულია ყველა სხვა ქვეყნების მუშათა კლასის განვითარებაზე. კაპიტალისტური საზოგადოების დაძლევა და სოციალისტურის აგება გულისხმობს ყველა ქვეყნის მუშათა კლასის თანამშრომლობას. ამიტომ სოციალისტური მუშათა პარტიების მიზანია—გაერთიანება საერთო ბრძოლისთვის ყველა ქვეყნის მუშების მათი თვითგამორკვევის საფუძველზე, და შეთვისება მათგან ერთმანეთის დახმარებისა ბრძოლაში და თვითელი ქვეყნის განსაკუთრებული ინტერესების დამორჩილებისა საერთაშორისო მუშათა კლასის საზოგადო ინტერესისათვის, დაძლევა განხეთქილებისა მუშათა კლასის შიგნი და ამ რიგათ დაპირდაპირება მსოფლიო გაერთიანებული კაპიტალის ძალებისთვის შეკავშირებულ მსოფლიო მუშათა კლასის ძალების.

მასლობელი ამოცანა ინტერნაციონალის, რომელიც აკავშირებს ყველა ქვეყნის მუშებს, ესაა ბრძოლა ომის საშიშროებასთან, რომელიც კაპიტალიზმისგან არის წარმომდგარი.

ომის საშიშროების წინააღმდეგ ბრძოლაში სოც. დემ. მუშათა პარტია სხვა ქვეყნის მუშათა პარტიებთან ერთად ისახავს შემდეგ მიზნებს:

1. სოციალდემოკრატია მოითხოვს ახალგაზდობის სისტემატიურ აღზრდას მშვიდობიანობის და უცხო ხალხთა უფლების და ღირსების პატივისცემაში. ის წინააღმდეგია ყოველგვარ პოლიტიკის, რომელიც იწვევს სიძულვილს ერთა შორის; ამი-

ტომ განსაკუთრებითი ძლიერებით ილაშქრებს ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების ყოველგვარ შემცირებისა და მათზე ძალმომრეობის ხმარების წინააღმდეგ.

2. სოციალდემოკრატია მოითხოვს მეგობრულ ურთიერთობის დამყარებას ყველა სახელმწიფოებთან. იგი შეებრძოლება ყოველგვარ ცდას რესპუბლიკის ომში ჩასართვებათ. ყველა თავის ძალეობით გაუწევს წინააღმდეგობას ყოველ იმპერიალისტურ და ნაციონალისტურ ომს.

3. სოციალდემოკრატია იცის, რომ მკვიდრი მშვიდობიანობა შეიძლება დაფუძნებულ იქნეს მხოლოდ ხალხთა თავისუფლებასა და თანასწორ-უფლოვანობაზე. ამიტომ იგი მომხრეა ყველა ხალხთა თვითგამორკვევის და ასეთსავე უფლებას მოითხოვს იგი თავის ერისათვის. ის მხარს უჭერს ყველა ხალხის განმათავისუფლებელ ბრძოლას წინააღმდეგ უცხო ქვეყნის იმპერიალისტურ ბატონობისა და მათ რევოლიუციური კონტრარევოლიუციური ჩარევას.

ის იცავს გერმანულ-ავსტრიის ხალხის თავისუფლებას უცხო კაპიტალის აპეკისა და ექსპლუატაციისაგან და რესპუბლიკის საქმეებში სხვა სახელმწიფოების ჩარევისაგან. ის გადაჭრით წინააღმდეგება ყოველგვარ ცდას გარედან მოახვიონ ავსტრიის ხალხს მონარქისტული რესტავრაცია ან დაუმორჩილონ იგი ფაშისტურ ძალადობას.

4. გერმანული ავსტრიის შეერთება გერმანიასთან სოციალდემოკრატის მიაჩნია 1918 წლის ნაციონალურ რევოლიუციების აუცილებელ დამთავრებათ. იგი ეცდება გერმანიის რესპუბლიკასთან შეერთებას მშვიდობიანი საშუალებებით.

5. სოციალდემოკრატია ცდილობს ისეთ საერთაშორისო უფლებრივი წყობილების დამყარებას, რომელიც შეძლებას მოგვეცეს მშვიდობიანი გზით გადაჭრათ ხალხთა შორის სადაო საკითხები, დავიცვათ სუსტი ხალხები ძლიერთაგან, გავატაროთ საერთაშორისო განიარაღება და გადავსინჯოთ იმპერიალისტური ხელშეკრულებები 1919 წლის ერთა თვითგამორკვევის უფლებების ნიადაგზე.

დღევანდელ ერთა ლიგას სოციალდემოკრატია უყურებს, როგორც ასპარეზს კლასთა ბრძოლისათვის. ის ებრძვის კაპიტალისტურ და იმპერიალისტურ ძალებს, რომელნიც კაპიტალისტური წყობილების და 1919 წლის ხელშეკრულებებით შექმნილ სახელმწიფო წესიერების დასაცველ იარაღთ იხდიან ერთა ლიგას.

მას საერთაშორისო მუშათა კლასის მიზნათ მიჩნია—ერთა ლიგის მისი გავლენის ქვეშ დაყენება, მოპოვება ისეთ პირობების, რომელიც ყველა ხალხს შეაძლებიებს ერთა ლიგაში შესვლას, მისი ორგანიზაციის დემოკრატიზაცია, რომ საბოლოო ანგარიშით, ცალკე სახელმწიფოებში ხელისუფლების დაპყრობით, დაპყრობილ იქნეს თვით ერთა ლიგაც და ამით პირველათ გახდეს იგი ნამდვილ გუშაგათ ხალხთა მშვიდობიანობის და თავისუფლების.

მთელ თავის მიმდინარე ბრძოლას სოციალდემოკრატია უქვემდებარებს თავის ბრძოლის საბოლოო მიზანს: ხალხთა შორის მკვიდრი მშვიდობიანობის უზრუნველყოფას და ნაციონალურ სოციალისტურ საზოგადოებათა ინტერნაციონალურ ფედერაციაში გაერთიანებით მათი თავისუფლების განმტკიცებას.

ტ ე რ ო რ ი ხ ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი დ ა ე ვ რ ო ბ ა

ჩვენს კამპანია ქართველი პოლიტიკური ტუსაღების შესახებ გრძელდება. ინგლისში მოსკოვის მოჯამაირე კოლუსმა, გახეთ «მანჩესტერ გარდიანში» დამარცხებულმა, თვისი პოლემიკა გადმოიტანა სოციალისტურ «ნიუ ლიდერ»-ში, მაგრამ აქაც იგივე ბედი ეწვია. «ნიუ ლიდერის» 18 თებერვლის №-ში უკანასკნელათ გასცა პასუხი კ. გვარჯალაძემ, სადაც თვით ბოლშევიკების სიტყვებით ალაგმა ბ-ნი კოლუსი. *) თავის შხრით, პერსელის შეკითხვა მოსკოვისადმი—თუ რამდენათ მართალია ჩვენი ეკვას მიმართვა ინტერნაციონალისადმი—დარჩა უპასუხით. მოსკოვმა რუს სოციალდემოკრატების შესახებ ვააკეთა განცხადება, სადაც სცადა უარეყო ერთი ბრალდება, მაგრამ ქართველების შესახებ ხმას არ იღებს. უეჭველოა ამ გარემოებამაც მოახდინა შესაფერი შთაბეჭდილება ინგლისის მუშათა პარტიაზე, რომლის ცენტრ. კომიტეტმა დაადგინა აღძრას ეს საკითხი ინტერნაციონალში და ფაშისტურ დევნასთან დაგმოს

*) კოლუსი არის რუსი ებრაელი, რომელსაც დიდი ხანი არაა, რაც ინგლისის ქვეშევრდომობა მიუღია.

ბოლშევიკური დევნაც. ასეთივე კამპანია ჩატარდა შვეიცარიაში, სადაც სოციალისტური პარტია ბოლშევიკების თანამგზავნობით ხელშია და მის გადაწყვეტილებას ექნებოდა განსაკუთრებული მორალური მნიშვნელობა. პირველად აქ ცეკამ გადაწყვეტა ამ საკითხზე არავითარი განჩინება არ გამოეტანა და ის წადასცა ინტერნაციონალის სეკრეტარიატს. მაგრამ შვეიცარიაში ჩვენი პარტიის წარმომადგენელის ხარიტონ შავიშვილის მათრ გამართული იქნა ფართე კამპანია პრესაში და ორგანიზაციებში ამ საკითხის ხელახლა დასასმელათ. გამოქვეყნებულმა ფაქტებმა ჩაახშვა ბოლშევიკები და მათი დამცველნი და ცეკამაც კათხვა ხელახლა შეაბრუნა: მან საქმარისათ დამტკიცებულათ იცნო წამოყენებული ბრალდებები და მიიღო საპროტესტო რეზოლიუცია მოსკოვის მთავრობის წინააღმდეგ. ეს პროტესტი მან ტელეგრაფით გაუგზავნა მოსკოვს.

შემდეგ, 12-13 თებერვალს. მოხდა ინტერნაციონალის ეკზეკუტივის კრება. როორც მკითხველი აქვე მოთავსებულ ეკზეკუტივის სხდომის ანგარიშიდან დაინახავს, თვით ინგლისის დელეგაციამ ითავა საქართველოში მძევნავრე ტერორის საკითხის დაყენება და ინტერნაციონალმა კიდევ დასდო შესაფერი მსჯავრი.

მუშათა სოციალისტურ ინტერნაციონალის ეკზეკუტივის კრება.

12 და 13 თებერვალს პარიზში შეიკრიბა მუშათა სოციალისტურ ინტერნაციონალის ეკზეკუტივი არტურ პენდერსონის თავმჯდომარეობით. დღის წესრიგში იყო ორი მთავარი საკითხი, რომელთაგან თვითეულს თითო დღე მოხმარდა: 1) ომის საშიშროება (ჩინეთი, ამერიკა, სამხრეთ-აღმოსავლეთი ევროპა) და 2) დემოკრატიისათვის და პოლიტიკურ დევნის წინააღმდეგ ბრძოლა. დანარჩენ საკითხებზე მსჯელობა არ ყოფილა, მოხდა მხოლოდ მათი ფორმალური რეგისტრაცია.

ომის საშიშროება

ამ საკითხზე წარმოდგენილ იქნა მხოლოდ საინფორმაციო ხასიათის მოხსენება. პირველად გამოვიდენ ამგვარი მოხსენებით ჩინელი ამხანაგები, რომლებმაც აღნიშნეს, რომ კანტონის მოძრაობა არის ეროვნულ-გამათავისუფლებელი ხასიათის, რომ შემცდარია ის აზრი, თითქოს ის ბოლშევიზმს ენათესავებოდეს, რომ ეს არის უაღრესად ეროვნული და დემოკრატიული მისწრაფებისათვის ბრძოლა. ამის საპასუხობთ ინგლისელებმა ასწერეს თავიანთი მთავრობის წინააღმდეგ წარმოებული კამპანია ჩინეთის გამათავისუფლებელ მოძრაობის სასარგებლოთ. აგრეთვე სხვა ევროპიელ პარტიების დელეგატებმა აღნიშნეს მათ მიერ წარმოებული ბრძოლა ომის საშიშროების წინააღმდეგ. იუგოსლავიის დელეგატმა, ტოპალოვიჩმა დაახასიათა მდგომარეობა ბალკანეთში, განსაკუთრებით აღნიშნა ქიშობა იტალიასა და იუგოსლავიის შორის და აქედამ გამოდინარებ საშიშროება ომისა. ოტო ბაუერი და მიუთითა ფაშისტურ მთავრობების გაძლიერების მნიშვნელობაზე, დაახასიათა მდგომარეობა უნგრეთში, საცა ყველაფერი მზათაა კაბსტურგების რესტავრაციისათვის, უცდიან მხოლოდ მოხერხებულ დროს; ეს რესტავრაცია კი, თუ მისი განხორციელება შესძლეს, იქნება ომის წინამორბედი, რადგან ის შობს საფრთხეს ფაშისტურ იტალიასა და რუმინეთთან დავშირებულ მონარქიული უნგრეთის თავდასხმისა მსახლვრე სახელმწიფოებზე; ეს თავის მხრივ გააძლიერებს რეაქციონურ და ნაციონალისტურ სულისკვეთებს ამ ქვეყნებში და საფრთხეში ჩაავადებს საერთო მშვიდობიანობს და დემოკრატიის საქმეს.

ამ მოხსენებების შემდეგ არჩულ იქმნა ნუთ წევრიანი კომისია შემდეგ პირებისაგან: გილდისი (ინგლისი), ო. ბაუერი (ავსტრია), ლონგე (საფრანგეთი), ტოპოლოვიჩი (იუგოსლავია) და ტრევესი (იტალია) და უდისკუსიოთ იქნა მიღებული ამ კომისიისგან წარმოდგენილი მიმართვა მთელი ქვეყნის მუშებისა და სოციალისტებისადმი. მოგვყავს ამ მიმართვის მთავარი დებულებები:

ეკზეკუტივი მიაქცევს მთელი ქვეყნის მუშების ყურადღებას უპირველესათ ჩინეთის ხალხის ეროვნულ გამათავისუფლებელ ბრძოლას, რომლის წარმატებას ხელს უშლიან კაპიტალისტურ ქვეყნების მთავრობები ინგლისის კონსერვატიული კაბინეტის მეთაურობით; ეკზეკუტივი მოუწოდებს სოციალისტურ პარტიებს და შეკავშირებულ პროლეტარიატს ყოველივე საშუალებით მხარი დაუჭირონ ჩინეთის გამათავისუფლებელ მოძრაობას და წინააღმდეგ ევროპა-ამერიკის კაპიტალისტურ მთავრო-

ბების ცდას ჩინეთის შინაურ საქმეებში ჩაერიონ რეაქციონურ გენერლებისათვის მხრის დაპყრობით, თუ ჩინეთში შეიარაღებულ ჯარების გაგზავნით.

ეკზეკუტივი პროტესტს აცხადებს აგრეთვე შეერთებულ შტატების მთავრობის იმპერიალისტური პოლიტიკის წინააღმდეგ, რომელიც შუამერიკის რესპუბლიკების ბუნებრივ სიმდიდრეთა ხელში ჩაგდების მიზნით ერევა ამ რესპუბლიკების და განსაკუთრებით მექსიკის დემოკრატიულ მთავრობის შინაურ საქმეებში.

შემდეგ მოწოდება აღნიშნავს ომის საშიშროებას ევროპაში, საცა მუსოლინი მთავრობის მეთაურობით ირახმებიან ფაშისტური ძალები: ალბანეთის თავის კოლონიით გადაქცევის შემდეგ, იტალია ცდილობს შემოიკრიბოს უნგრეთის, რუმინიის და ბულგარეთის მთავრობებში იუგოსლავიის წინააღმდეგ, რომელიც თავის მხრივ, იარაღს ისხამს თავის დასაცავად. «ბალკანეთში თითქოს 1914 წელი მეორდება».

ინგლისის კონსერვატიულ კაბინეტის და ფაშისტურ იტალიის დასმარებით უნგრეთში ყველაფერმა პაბსტურების ტახტის რესტავრაცია, რაცა საფრთხეში ჩააგდება აყვლია ამ ქვეყნის მოსახლურ რესპუბლიკებს, ყველა ქვეყნების სოციალისტები და მუშები ვალდებულნი არიან მთელი თავისი გავლენით და ძალღონით შეებრძოლონ ომის საშიშროებას ევროპის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილშიც და მოუწოდონ თავიანთ მთავრობებს მოსთხოვონ ერთა ლიგას ამ საშიშროების წინააღმდეგ გამოსვლა.

მოწოდება აღნიშნავს, რომ ფაშიზმი გადამდებ სენათ იქცა ევროპაში, მიუთითებს ლიტვანში მომხდარ ფაშისტურ გადატრიალებებზე და იმ საშიშარ მდგომარეობაზე, რომელიც იქ ჩაეარდნილია რუსეთსა და გერმანიას შორის მოქცეული ახალი სახელმწიფოები, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ჩაიშალა მოლაპარაკება პოლონეთსა და გერმანიას შორის სავაჭრო ხელშეკრულების დადების შესახებ. ეკზეკუტივი მოუწოდებს სოც. პარტიებს მხარი დაუჭიროონ ამ მოლაპარაკების განახლების მოთხოვნას.

«იმპერიალიზმი და ფაშიზმი, ხელისხელჩაკიდებულნი, ყველგან ემუქრებიან ქვეყნიერების მშვიდობიანობას. ბრძოლა თავისუფლებისათვის დაკავშირებულია ყველგან მშვიდობიანობისათვის ბრძოლასთან. კაცობრიობის მოწინავე მებრძოლმა, მუშათა კლასმა, უნდა მოუპოვოს: ხალხებს თავისუფლება, კაცობრიობას ზავი.

ძირს შეიარაღება! ძირს მტაცებელი იმპერიალიზმი! ძირს ფაშიზმის გასისხლიანებული ბატონობა! გაუმარჯოს საერთაშორისო სოციალიზმს!»

აღსანიშნავია, რომ ამ მიმართვაში არ არის ნახსენები ავანტიურისტული რღლი სოვეტებისა ამ მიმართვით დაწყებულ კამპანიის საერთაშორისო პოლიტიკაში, თუმცა ეს როლი ყველასთვის აშკარაა ევროპის პარტიები ფიქრობენ, რომ სოვეტების პოლიტიკის დაგმობის ამ მიმართვაში შეტანა შესაუტებდა ამ მიმართვით დაწყებულ კამპანიას მათი საკუთარი იმპერიალისტური წრეების წინააღმდეგ; ისინი ევროპის იმპერიალისტურ ძალებს უფრო ძლიერათ სთვლიან და, ამასთანავე, თავიანთ იმპერიალისტებთან და რეაქციონერებთან პირდაპირი ბრძოლა მათ მიანიხიან უპირველეს და უმნიშვნელოვანეს საქმეთ. ამ ბრძოლას მართლაც უდიდესი საერთაშორისი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ სამწუხაროა, რომ საკუთარ რეაქციონთან უშუალო ბრძოლა ხშირათ ჩრდილავს ევროპის სოციალისტური პარტიებისათვის იმ საშიშროებას, რომელსაც წარმოადგენს ომისა და დემოკრატიისათვის საბჭოთა რუსეთი.

მის ავანტიურისტულ პოლიტიკაზე ლაპარაკი იყო მეორე მუხლთან დაკავშირებით, როცა ფრანგ ამხანაგებმა დააყენეს საკითხი გერმანიის რეაქციონურ წრეების (რაიხსვერი) და საბჭოთა მთავრობის სამხედრო კავშირზე. გერმანელებმა გააცნეს ეკზეკუტივს ზოგიერთი ახალი დოკუმენტები, რომლებიც უდათო ხდის საბჭოთა მთავრობის კავშირს გერმანიის რეაქციონერებთან და რაიხსვერთან და ნათელ ჰყოფენ სიცრუეს მოსკოვის განცხადების—თითქოს ასეთ კავშირს ადგილი არ ჰქონოდა. ეკზეკუტივმა დაადგინა გაგრძელებულ იქნას კამპანია საბჭოთა რუსეთის და გერმანიის რეაქციონერთა კავშირის მხილების და ეს საკითხი დაისევას ინტერნაციონალში სპეციალურ დადგენილების გამოსატანათ განიარაღების საკითხთან ერთად, რომელიც მინდობილი აქვს დასამუშავებლათ სპეციალურ კომისიას.

ბრძოლა დემოკრატიისათვის და პოლიტიკურ დევნის წინააღმდეგ.

მეორე დიდი საკითხი, რომელსაც მოხმარდა ეკზეკუტივის სესიის მეორე დღე, იყო საკითხი პოლიტიკურ დევნილთა მდგომარეობის იმ სახელმწიფოებში, საცა დე-

დემოკრატიის ნანგრევებზე ფაშისტური თუ ბოლშევიკური დესპოტიაა გამეფებული. ინტერნაციონალის სეკრეტარიატს დაგროვილი ქონდა აურებელი მასალა. სხვა და სხვა პარტიების მიერ მიწოდებული. ეკზეკუტივმა გადასწყვიტა პროტესტი ორივე რეჟიმის წინააღმდეგ ერთ რეზოლუციაში მოექცია და ამით აღენიშნა, რომ ეს ორი რეჟიმი ერთმანეთის მოანთესავა და ერთმანეთს ასაზრდოებს. ფაშისტური ქვეყნების პარტიების წარმომადგენლებმა, განსაკუთრებით იტალიელებმა, დახატეს საზარელი სურათი ფაშისტური ტერორისა და სოციალისტების და მუშათა კლასის ჩაგვრისა და დევნის მათს ქვეყნებში. მეორე მხრით, რუს და ქართულ პარტიების წარმომადგენლებმა ასწერეს მათ ქვეყნებში გაბატონებული ბოლშევიკური ტერორის სისტემა, რომელიც სულს უხუთავს რუსეთის და საქართველოს ხალხებს.

განსაკუთრებით საინტერესო იყო გამოსვლა ინგლისის დელეგაციის, რომლის სახელით პირველად სიტყვა აიღო მუშათა პარტიის ერთ-ერთმა ლიდერმა, კრამპინმა. მან აღნიშნა, რომ ინგლისის მუშათა კლასი (ის ლაპარაკობდა, როგორც თვისი). აგრეთვე დამოუკიდებელ მუშათა პარტიის სახელით) დიდის თანაგრძობით უყურებს სოციალისტების ბრძოლას ფაშისტურ ქვეყნებში. შემდეგის გადავიდა რუსეთში და საქართველოში გამეფებულ ბოლშევიკურ ტერორზე. კრამპინ აცხადებს, რომ იმ ცნობებმა, რომელიც მოუვიდა ინგლისის მუშათა პარტიებს საქართველოს და რუსეთის სოც.-დემოკრატიულ პარტიებისაგან, ღრმა თანაგრძობა გამოიწვიოს ინგლისის ამხანაგებ შორის. ინგლისის დელეგაცია მომხრეა ინტერნაციონალმა ერთ-ერთ კიდევ ვერაგული პროტესტი განაცხადოს ბოლშევიკურ ტერორისადმი სისტემის წინააღმდეგ და ის მხათა აგრეთვე ხმა მისცეს ისეთი კომისიის დაარსებას, რომელიც თავს მოუყრის ყველა მასალას შესახებ პოლიტიკურ დევნისა არადემოკრატიულ ქვეყნებში; ხალხი რაც შეეხება სპეციალურად რუსეთს და საქართველოს, ამ კომისიას უნდა მიენდოს თვით ამ ქვეყნებში წასვლა და იქ ადგილობრივ გამოძიების მოხდენა ნამდვილ მდგომარეობის გამოსარკვევად. ჩვენ კარგად ვიცით, დაუშობა კრამპინა, რომ თუ ასეთი გამოძიების უფლება მოვიპოვებთ, მისი მოწყობა ჩვენგან დიდ ხარჯებს მოითხოვს, მაგრამ ეს საქმე ინგლისის დელეგაციას იმდენად მნიშვნელოვანად მიიჩნია, რომ ხარჯების წინაშე ჩვენ არ უნდა შეჩერდეთ. ამასთანავე კრამპინ განაცხადა, რომ ინგლისის დელეგაციას სახეში აქვს შერეული კომისია, შემდგარი სანახევროდ ჩვენი და მესამე ინტერნაციონალის წევრებისაგან.

კრამპინს შემდეგ სიტყვა აიღო ირაკლი წერეთელმა. ჩვენი პარტიის წარმომადგენლის სიტყვა მოგვყავს დაწვრილებით.

ამს. ირ. წერეთელმა განაცხადა, რომ ინტერნაციონალის შემადგენელ პარტიებს კარგად აქვთ გათვალისწინებული მდგომარეობა საქართველოში იმ მასალებით, რომლებიც მათ ხელთ არის, და რომ მას უნდა დაუმატოს მხოლოდ რამოდენიმე სრულიად ახალი ფაქტი, რომელიც მას ემცნო მოულოდნელი გზით თვით ეკზეკუტივის ამ კრებამზე. ეს ცნობები მიიღო მან არა საკუთარი პარტიისაგან, არამედ შორეულ პალესტინიდან, სადაც თავი შეუფარებია რუსეთის ციხეებიდან გამოქცეულ ერთ ტყვეს, რომელსაც წინათ არასოდეს არავითარი კავშირი ქართველებთან არ ჰქონია; აქ დამსწრე პალესტინელ დელეგატის. ხელით გადმოუგზავნია მას რამოდენიმე ცნობა, რომელსაც ის შემთხვევით წააწყდა რუსეთის ციხეებში ტყვეობის დროს. ის იტყობინება, რომ ის მოსკოვის ბუტირკის ციხის საავათმყოფოში იმყოფებოდა, როცა 1926 წ. შემოდგომაზე იქ მოიყვანეს 20 დღის შიმშილით გაფიცვის შემდეგ რვა ქართველი პოლიტიკური ტუსაღი, რომლებიც დარწმუნებული იყვნენ, რომ მათ დახვრეტდნენ. მართლაც, ერთ დღეს ეს ქართველები გაიყვანეს საავათმყოფოდან მან იმდენი ჯგუფთან ერთად, რომლებიც ამ დღეს უნდა დაეხვრიტათ. მას შემდეგ ეს 8 კაცი არავის უნახავს. ყველა ესენი ყოფილან ჩვენი ამხანაგები, დატყვევებული როგორც სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციის წევრები. მეორე ფაქტი, რომელსაც იტყობინებამ წერეთლის ავტორი: იმავ ბუტირკის ციხეში ერთი ქართველი ტყვე ისეთ სასოწარკვეთილებამდ მიიღო, რომ ციხის კიბიდან გადავარდნილა ძირს თავის მოსაკლავად; საშინლად დასახიჩრებელი, ცოცხალ-მკვდარი მიუყვანიათ საავათმყოფოში. და ი. გეპუუსაგან, ე. ი. წინანდელ ჩეკისაგან, საავათმყოფოს მოსვლია განკარგულება ეს ტყვე დაუყონებლივ გაეგზავნათ გეპუუსთვის. ციხის ექიმს უარი უთქვამს დაქროლის მიცემაზე; არამც თუ წაყვანა—განუცხადებია მას—, დაძვრაც კი შეუძლებელია. ამ პასუხს მოჰყვა მეორე, უკვე სრულიად კატეგორიული ბრძანება გეპუუსი—დაუყონებლივ გა-

დაეცათ დაპირილი გეპეუს «კონფიო»-სათვის. ექიმისთვის, რომელიც პროტესტს იშლიდა, ჩეკისტებს განუცხადებიათ: «მას ჩვენ დღეს მოვარჩენთ».

მე არ მინდოდა ახალი ფაქტების მოთხრობა აქ. მაგრამ ეს წერილი ესეცაა გადმომცა აქ დამსწრე დელეგატმა და საუბრით მივიჩნეე თქვენთვის გამეზიარებია მისი შინაარსი. ასეთია ჩვეულებრივი, ორდინარული ფაქტები საქართველოს ვითარებისა. ვინც კი სადმე წააწყდება ქართველ პოლიტიკურებს. საქართველოში თუ რუსეთში, ასეთ ამბებს იტყობინება ხოლმე. და, ასეთ პირობებში, თქვენ ადვილათ წარმოიდგენთ, თუ რატომ ასე ხშირად მოგმართავთ თქვენ. მიგმართავთ საერთაშორისო პროლეტარიატის სინიდისს, რომლის განსახიერებაა მისი ინტერნაციონალური ორგანიზაცია. ამიტომ დღესაც ვითხოვთ ჩვენ, რომ იმ რევოლუციურში, საცა დაგმობილი იქნება საბჭოთა მთავრობისგან წარმოებული საშინელი ტერორი, აღნიშნულ იქნას, რომ ეს ტერორი განსაკუთრებით სასტიკია საქართველოში.

რა გზით უნდა ებრძოლოს ინტერნაციონალი ამ მდგომარეობას? ამის შესახებ ესეც არის ილაპარაკა ინგლისის დელეგაციის წარმომადგენელმა. მე ღრმა მადლობას ვუცხადებ ინგლისის დელეგაციას იმ ყურადღებისათვის, რომელითაც ის ჩვენი პარტიის წერილს მოეცია. ჩვენ მხარხული ვართ, რომ პრინციპი კომისიისა ინგლისის დელეგაციამ მიიღო. მაგრამ ინგლისელ ამხანაგების წინადადებაში არის ერთი მუხლი, რომელსაც მე ვერ გავიზიარებ. ამხ. კრამპა სთქვა, რომ ჩვენ უნდა შევადგინოთ შერეული კომისია, შემდგარი ჩვენი და კომინტერნის წარმომადგენელთაგან. რასაკვირველია, კომისიისა, რომელსაც ავირჩევთ ჩვენ რუსეთში და საქართველოში მდგომარეობის გამო-საძიებლათ. იქ წასასვლელათ მოუხდება მოლაპარაკება საბჭოთა მთავრობასთან, ე. ი. იმე მესამე ინტერნაციონალთან, იმ პირობების განსახორციელებლათ, რომლებიც შეადგენს საქმის თავისუფლათ გამოძიების გარანტიას. ამის შესახებ მოლაპარაკება და ერთგვარი შეთანხმება საბჭოთა მთავრობასთან ჩვენ, რასაკვირველია, აუცილებლათ მიგვაჩნია. მაგრამ ჩვენ შეუძლებლათ მიგვაჩნია თვითკომისიის ისე არჩევა, რომ მის შემადგენლობაში იყვნენ წარმომადგენლები მესამე ინტერნაციონალისა, რომლის ბოროტმოქმედებაც შეადგენს სწორეთ კომისიის გამოძიების საგანს. თუ საბჭოთა მთავრობამ მოითხოვა, რომ გამოძიების წარმოებას დაესწრონ აგრეთვე მისი წარმომადგენლები, ეს იქნება პირობა, წამოყენებული მეორე მხრის მიერ: კომისია თვით განსჯის, რამდენათ შესაძლებელი იქნება ამ პირობის დაკმაყოფილება ისე, რომ არ დაბრკოლდეს კომისიის თავისუფალი მუშაობა. შერეულს კომისიის პრინციპის ჩვენი მხრით წამოყენება კი სრულიად მიზანშეუწყონელი იქნებოდა. ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ ჩვენი წარმომადგენლებისგან შემდგარი კომისიის არჩევა. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ინგლისელი ამხანაგები ამ მოსაზრებებს ანგარიშს გაუწევენ.

საანკეტი კომისიის იდეას აქვს უკვე დიდი ისტორია ინტერნაციონალში. თქვენ ყველას გასოვთ, რომ პირველათ ეს იდეა, ჯერ კიდევ 1919 წელში, წამოაყენა ინტერნაციონალში ჩვენმა მოხუცმა ამხანაგმა, პავლე აქსელროდმა, რომელიც ამ იდეას აყენებდა არა მარტო რუსეთის პროლეტარიატის დასაცავათ, არამედ აღიარებდა მას უმაღლეს მოვალეობათ და საუბრობათ თვით ინტერნაციონალისათვის, როგორც ერთადერთ საშუალებათ მსოფლიო პროლეტარიატის თვალში ბოლშევიკების ნამდვილ სახის გამოსაშვარავებლათ. ის აცხადებდა, რომ ბრძოლა კაპიტალისტურ შეიარაღებულ ინტერვენციის წინააღმდეგ ვალს სდებდა ევროპის პროლეტარიატს თავისი საკუთარი. პოლიტიკური და მორალური სოციალისტური ინტერვენცია მოეხდინა იმ ქვეყანაში, სადაც სოციალიზმის სახით დამკვიდრდა საშინელი სისტემა ტერორისა და დესპოტიისა.

ჩვენ, ქართველი სოციალისტები, ამ იდეას ყოველთვის მხარს ვუჭერდით. ჩვენ თავიდანვე მომხრე ვიყავით უშუალო კავშირის დამყარებისა ინტერნაციონალთან და მისი წარმომადგენლების ჩვენში მოსვლა ჩვენი ხალხის სიხარულს იწვევდა. მას შემდეგ, რაც საქართველო დაიპყრეს, ჩვენ ვითხოვთ საქართველოსთვისაც საგამომძიებლო კომისიის დანიშვნას და თუმცა დღემდე ეს იდეა სწორათ ვერ განხორციელდა, მისმა სიცოცხლემ სრულებით გადამახინჯებულ სახით გვამცნო თავი. მუშათა კლასში გავლი-ძებული დიდი ინტერესი საბჭოთა წყობილებისადმი გამოიყენა თვით საბჭოთა მთავრობამ ისეთ დელეგაციების მოწყობით, რომელნიც მან გაიხანდა იარაღთ სინამდვილის დასამოლავეთ და არა მარტო ჩვენთან, არამედ თქვენთანაც საბრძოლველათ აქ-დღემდე ამ მაინჯ დელეგატების კამპანიას არ დაპირდაპირებია კამპანია მუშათა

კლასის ნამდვილ წარმომადგენელთაგან შემდგარ კომისიისა, რომელსაც ყველა სათანადო გარანტიის მიღებით შეძლება მისცემოდა გამოერკვივა ნამდვილი მდგომარეობა რუსეთში და საქართველოში. ჩვენ ვუყოფებთ დღეს აქ წამოყენებულ კომისიას, როგორც პირველ ნაბიჯს ამ გზაზე და თუ შეეძლებოდა ფართო მასების დაინტერესება ამ საქმით, თვით გამომცემის მოთხოვნას უდიდესი მნიშვნელობა ექნება მუშათა კლასისათვის. და ეს არა მარტო იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენ მივალწიეთ კომისიის გავანაწილას. არამედ იმ შემთხვევაშიც, თუ საბჭოთა მთავრობამ უკუაგლო მთელი შეკავშირებული მსოფლიო პროლეტარიატის მოთხოვნა სინამდვილისათვის ფარდის ახდის.

წერეთლის შემდეგ მშენიერი სიტყვები წარმოსთქვენს ამავე საგანზე საფრანგეთის პარტიის წარმომადგენელმა პიერ რენოდელმა. და ბელგიისამღვი დებრუკერმა, რომლებმაც საესებით მხარი დაუჭირეს მის წინადადებას. ესევე ხარი დაიცვეს რუსეთის სოციალისტურ პარტიების წარმომადგენლებმა. საქმე იმით გათავდა, რომ ინგლისის დელეგაცია დათანხმდა მოეხსნა შერეული პრინციპი კომისიის შემადგენლობისა და ბრიტანეთის სპორით თვით შეიტანა წინადადება, ერთხმად მიღებული, მხოლოდ ჩვენი ინტერნაციონალის წევრებისაგან შემდგარ კომისიის არჩევისა.

მოგვყავს საესებით რეზოლიუცია, მიღებული ეგზეკუტივის მიერ პოლიტიკურ დენის წინააღმდეგ და აგრეთვე დადგენილება საგამომჩიებლო კომისიის შესახებ.

«მუშათა სოციალისტური ინტერნაციონალის აღმასრ. კომიტეტი აღნიშნვს, რომ ფაშისმის და რეაქციის გაძლიერება მთელ რიგ ევროპიულ ქვეყნებში (იტალია, უნგრეთი, რუმინია, ბულგარეთი, ლიტვა და სხვა) არა მარტო იწვევს მუშათა ცხოვრების პირობების გაუარესებას და საფრთხეში აგდებს მათ მონაწილეთ სოციალურ სფეროში, არამედ დემოკრატიულ უფლებების და პოლიტიკურ თავისუფლების მოსპობით ამყარებს დესპოტიურ რეჟიმს და ხელახლა ამფებს უსაშინლეს მეთოდებს აბსოლუტიზმისა და მთავრობის თვითნებობისა. აქედან გამომდინარეობს არა ადამიანური მდგომარეობა ტუსალების, ადმინისტრაციული წესით გადასახლება, კონცენტრაციული ბანაკები, და თვით სისტემატიური სარგებლობა სიკვდილით დასჯისთ.

მუშათა ინტერნაციონალის აღმ. კომიტეტი ცხოველ პროტესტს აცხადებს ამ ფაშისტურ საშინელებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ, და მოუწოდებს მთელი ქვეყნის მუშებს და ბურჟუაზიულ დემოკრატებს დაუღალავი და შეურიგებელი ბრძოლა აწარმოონ წინააღმდეგ სამოქალაქო უფლებების წართმევისა და პოლიტიკური დენისა. ის მოუხმობს მათ ყოველი საშუალებით გაუწიონ დახმარება ფაშისტური ტერორის აუარებელ მსხვერპლთ.

ბრძოლა, რომელსაც მუშათა სოციალისტური ინტერნაციონალი აწარმოებს ამ რეაქციონური დენის წინააღმდეგ, უდიდეს დაბრკოლებას ხვდება იმ ფაქტში, რომ პოლიტიკა ტერორის შეუწყვეტილ გრძელდება საბჭოთა კავშირში და განსაკუთრებით საქართველოში, და მუდმივ სისტემათ არის გადაქცეული. აღმასრ. კომიტეტი გმობს საბჭოთა ძალმომრეობის პოლიტიკას, რომელსაც ცხვენებში, გადასახლების ადგილებში და სოლოვეცი კონცენტრებზე ყავთ დატუსალებული სოციალისტი მუშები. გავიხსენოთ და ინტელიგენტები მხოლოდ და მხოლოდ თვის სოციალისტური რწმენის გამოთქმისათვის. აღმასრულებელი კომიტეტი სასტიკ პროტესტს აცხადებს აგრეთვე იმ უაზრო და ბარბაროსულ რეჟიმის წინააღმდეგ, რომელშიც იმყოფებიან დატუსალებულნი და რომელსაც მათი ამოქლეტა აქვს მიზნათ დასახული. ასეთ მოქმედებას უდიდესი ზიანი მოაქვს როგორც საბჭოთა კავშირის პროლეტარიატის, ისე სოციალისტური ინტერნაციონალის ინტერესებისათვის. ამიტომ აღმასრ. კომიტეტი მოუწოდებს ყველა თავის შემავალ პარტიებს და განსაკუთრებით სოციალისტურ პრესას ისარგებლონ ყოველი შემთხვევით ჩვენი დატყვევებული ამხანაგების დასახმარებლათ, საყოველთაო ამნისტიის მოსაპოვებლათ და ტერორისტული რეჟიმის დასამხობათ საბჭოთა კავშირში.

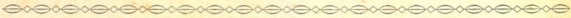
აღმ. კომიტეტი ავალებს თავის ბიუროს გამოიმუშაოს კონკრეტული წინადადება დატუსალებულთა დახმარების მოსაწყობათ. და მოუწოდებს თავის შემავალ პარტიათ ხელმძღვანელ ფორგანოებს შექმნან განსაკუთრებული კომიტეტი, რომელიც იზრუნებს მატერიალ ფონდის გასაძლიერებლათ.

აღმ. კომიტეტი წინადადებას აძლევს აგრეთვე თვის შემავალ პარტიებს ისარგებლონ პირველი მისის დღესასწაულით მასიური შემოწირულების მოსაწყობათ ამ ფონდის სასარგებლოთ».

საქართველოს
საქართველოს

ერთხმად იქნა აგრეთვე მიღებული წინადადება საანკეტო კომისიის დაარსებისა.
შემოქანლი ინგლისის დელეგაციის სახელით აშხ. ა. ბროკვეისაგან:

«მუშათა სოციალისტური ინტერნაციონალის ეჭვგუტივი ნიშნავს კომისიას პოლიტიკურ დატუსაღებულთა მდგომარეობის გამოსარკვევათ. იგი სთხოვს თავის შემავალ პარტიებს სათანადო ქვეყნებიდან მოხსენება მიაწოდონ ამ საგანზე. რაც შეე-
ნება რუსეთს და საქართველოს. კომისია შეეცდება პირველ წყაროებიდან ცნობების მიღებას ამა ქვეყნებში ანკეტის მოხდენის საშუალებით».

ბ რ ძ ი ლ ა ო დ ე ნ დ ი ს ა თ ე ს ი ს.

ოდენკურიდან, რედაქციამ მიიღო ოდენკურში მომუშავე ამხანაგებისაგან შემოწირულება «ბრძოლის» ფონდისათვის, -1035 ფრანკი, შემდეგი წერილის თან-
დართვით:

«საქართველოს სოც.-დემ. მუშ. პარტიის ოდენკურის ორგანიზაციამ ერთხმად
გამოიტანა შემდეგი დადგენილება:

ითვალისწინებს რა აუცილებლობას, რათა მუდმივად არსებობდეს ჩვენი საზ-
ღვარგარეთელ ბიუროს ორგანო, «ბრძოლა». როგორც ერთ-ერთი სულიერი საზრდო
ჩვენი პარტიული მასისათვის. როგორც აქ ემიგრაციაში, ისეთ საქართველოში, ორგა-
ნიზაცია სავალდებულოდ უნდის თვითუფლ მის წევრს შეიქმნოს მუდმივად თითო ცა-
ლი «ბრძოლა» და, უწვევს რა ანგარიშს, რომ ჟურნალის გაყიდვისაგან შემოსული ფული
არ არის საკმარისი მისი ხარჯების დასაფარავათ. აღვყენს: დაარსებულ იქნას «ბრძო-
ლის» დახმარების ფონდი».

მიუხედავად არსებულ მძიმე ეკონომიურ პირობებისა. ოდენკურის ორგანიზა-
ციის წევრები მზურვალედ შეხვდნენ ამ დადგენილებას და გაიღეს ჯერჯერობით ამ
ფონდისათვის თავისი წვლილი ჯამით 1035 ფრ., რომელიც ამასთან ერთად გგზავნებათ.

მოუწოდებთ ყველა ჩვენს პარტიულ საზღვარგარეთელ ორგანიზაციებს, რათა
იმათაც გაუწიონ დახმარება ჩვენ ჟურნალს, რომელიც არის ჩვენი ბრძოლის ორგანო,
მისი იდეური გამოხატულება.

სია იმ პირთა რომლებმაც უკვე გაიღეს თავისი წვლილი:

სამოც.-სამოცი ფრ. ერასტო ურუშაძე, ქრისტეფორე იმნაიშვილი; ორმოცდაათ-
ორმოცდაათი ფრ. მირანი მელუა, დავით ხელაძე, ივანე ბოცვაძე, ვარდენ ჩხიკვიშვი-
ლი; ორმოც-ორმოცი ფრ. გრიგოლ ცინცაძე, შიო ქურბიძე; ოცდათხუთმეტ-ოცდათხუ-
თმეტი ფრ. გერასიმე ბოლქვაძე, გრიშა ლომაძე; ოცდაათ-ოცდაათი ფრ. აკაკი ვადა-
ქკორია, ვასო მარჯანიძე, სიმონ ჩიქვილაძე; ოცდახუთ-ოცდახუთი ფრ. ავთანდილ
ურუშაძე, შალვა ჯაველიძე, ზაქარია ალიმბარაშვილი, ბაყათარ მელიქაძე, პოლიკარპე
რუხაძე, ერასტო მაქუავარიანი, ნიკო ნასიძე, ნიკო თაყაიშვილი, ისყენდერ მეგრელიძე,
ალფესი ნომერიკი, ექვთიმე კვაშალი; სიკა ალიმბარაშვილი 20 ფრ.; თხუთმეტ-თხუთ-
მეტი ფრ. ტარასი წულაძე, ვლადიმერ ბაქრაძე, ნიკო ზამბახიძე (უპარტიო). აქვსენტი
კვირკველია (უპარტიო), გერმანე წიფწივაძე (უპარტიო); ათ-ათი ფრ. მიშა ლაშქარა-
შვილი, სერგო მათითაიშვილი, ვალენტი წილოსანი, კვიროსი ჯღენტი, ლუკა ურუ-
შაძე; რევაზიშვილი დათა 5 ფრ. სულ 1035 ფრანკი.

21 თებერ. 1927 წ. ოდენკურის ბიუროს ხაზინადარი ა. ვაიაჯკორია.

ბ ე რ ლ ი ნ ი დ ა ნ შემოვიდა «ბრძოლის» ფონდისათვის შემდეგი შემოწირუ-
ლებანი:

გულშემატკივარ მამულშვილისაგან 30 გერმ. მარკა, ალექსანდრე ფაჩულიასა-
გან 12 გერმ. მარ., დავით ბერძენიშვილისაგან 10 გ. მ., სოსო გეგელაშვილისაგან 5 გ. მ.,
სოსო ირემაშვილისაგან 3 გერ. მ., გიორგი საჯაიასაგან 3 გერ. მ., ალექსანდრე კორძა-
იასაგან 1 გერ. მარკა. სულ 64 გერ. მარკა.

Rédaction et Administration:

M-r. D. Charachidsé.

Le Gérant: G. - A. Bernard.

8. Cité Rondelet, Montrouge (Seine)

Imprimerie A. Lejeune 95, Grande Rue, Arpajon (S. et. O.)